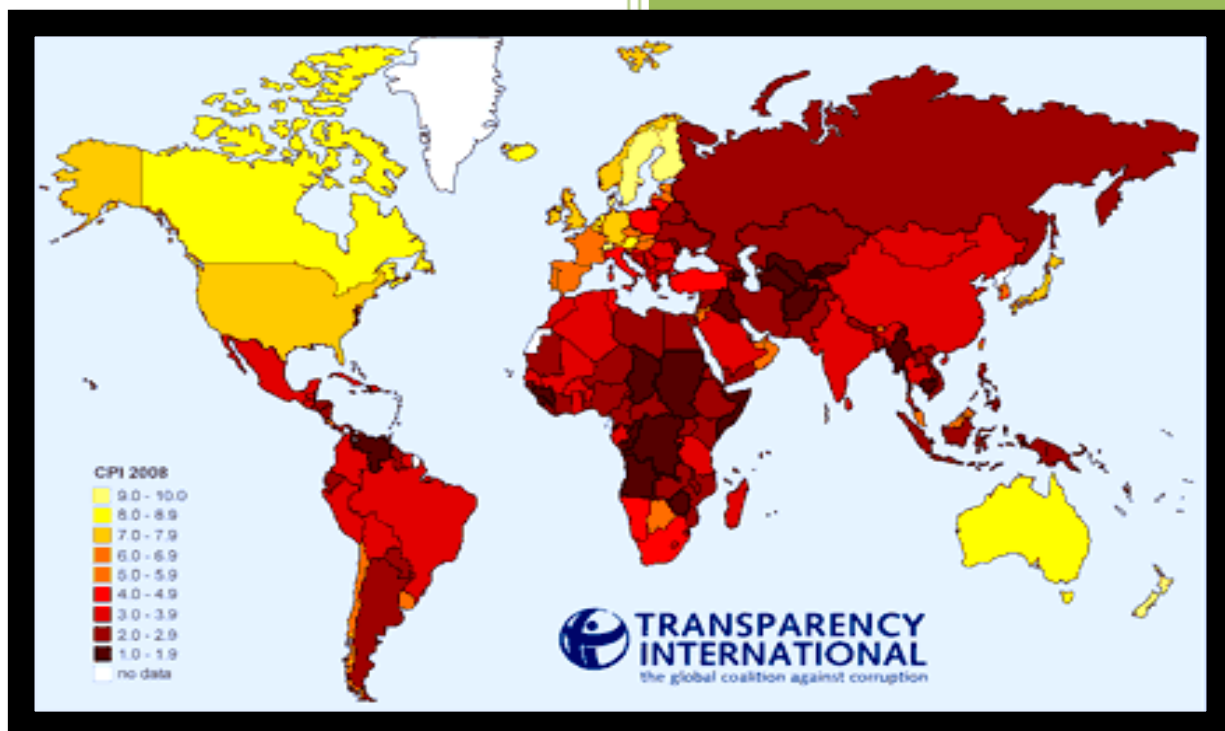

2008

Naturressurser, institusjoner og korrupsjon- en kvantitativ analyse

Margrethe Sørum Rønning
Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen
Masteroppgave, desember 2008

Sammendrag

Dette studiet studerer forholdet mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon. Ulike teorier blir presentert som forklaringer på hvorfor korrupsjonsnivået varierer, der både politiske, økonomiske og kulturelle forklaringer blir presentert. Institusjonene som det er fokusert på i analysen er demokrati og lovssystem. Nigeria og Norge er presentert som klasseeksempler på at oljerikdom, institusjoner og korrupsjon forsterker hverandre.

De forventede effektene som følger av den teoretiske diskusjonen er testet empirisk med en regresjonsanalyse basert på et utvalg av 91 oljerike land. Det er testet for ulike forutsetninger for regresjonsanalysen, der særlig multikollinearitet viser seg å være et mulig problem. Transparency International sin korrupsjonsindeks blir benyttet som avhengig variabel. Ulike mål på naturressurser ble vurdert, og oljerenter er den variabelen som ble vurdert som den mest valide av de ulike målene.

I regresjonsanalysen er effekten av av andre viktige årsaksvariabler kontrollert for. Disse er økonomisk velstand, markedsreguleringer, protestantisme og etnisk fraksjonalisering. Estimater bekrefter de teoretiske antakelsene på at det som har en betydning for korrupsjonsnivået er institusjoner som er internalisert i samfunnet, og ikke oljerikdom i seg selv. Estimater viser også at det som har en betydning er ikke det nåværende demokratinivået, men et demokrati som er internalisert i samfunnet sammen med et velfungerende lovssystem. Resultatene bekrefter tidligere antakelser om at økonomisk velstand og protestantisme påvirker korrupsjon.

Takk

Det er flere personer som har vært til stor hjelp under den prosessen det er å skrive en masteroppgave. Først og fremst er jeg svært takknemlig overfor min veileder Torstein Hjellum ved Institutt for sammenliknende politikk, Universitetet i Bergen, for at han har delt sin omfattende kunnskap om korrupsjon og for hans konstruktive og oppmuntrende kommentarer, og for hans fleksibilitet i forbindelse med mine adhoc visitter og uregelmessige epostkorrespondanser. Jeg er også svært takknemlig overfor Rune Devold og Pål Rune Voss for at de har tatt seg tid til å lese igjennom oppgaven, og for verdifulle kommentarer. En stor takk til min familie for uvurderlig støtte og positive ord underveis. En særlig takk til John-Are; uten din støtte hadde ikke denne oppgaven blitt en realitet.

Dubai, 4. desember 2008.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	2
Takk.....	3
Introduksjon	Error! Bookmark not defined.
1.1 Bakgrunn	8
1.2 Problemstilling	9
2.0 Definisjoner av sentrale begreper.....	12
2.1 Definisjoner av korrupsjon.....	12
2.2 Alternative definisjoner.....	15
2.3 Former for korrupsjon	18
2.4 Rentseeking vs Korrupsjon	19
2.6 Institusjoner; definisjoner av demokrati og lovssystem.....	24
2.6 Variasjoner mellom land.	26
Oppsummering	28
3 Årsaker til korrupsjon.....	29
3.1 Naturressurser og korrupsjon	30
3.1.1 Olje.....	31
3.2 Institusjonelle forklaringer	32
3.2.1 Politiske institusjoner	34
3.2.2 Institusjoner i den private sfære- et internalisert lovssystem	37
3.3 Oppsummering institusjonelle forklaringer	39
3.4 Økonomisk velstand og markedsreguleringer.....	39
Sammendrag økonomisk utvikling.....	42
3.5 Kulturelle forklaringer.....	42
Sammendrag andre forklaringer.....	43
3.7 Oppsummering	43
4.0 Nigeria vs. Norge- demokratisering vs. demokratisk konsolidering- en illustrasjon.....	44
4.1 Nigeria.....	44
3.6.2 Norge.....	47
Oppsummering	48
5 Metode, data og operasjonalisering.....	49
5.1 Metode.....	49
4.1.1 Regresjonsanalyse	50
5.2 Enheter i analysen	52
5.3 Forskningsdesign.....	52
5.4 Operasjonalisering.....	53
5.4.1 Korrupsjon.....	53

5.4.2 Naturressurser.....	59
5.4.3 Institusjoner.....	60
5.4.4 Kontrollvariabler.....	61
Oppsummering.....	62
6.0 Analyse.....	62
6.1 Forutsetninger for analysen.....	63
6.2 Korrelasjoner.....	64
6.3 Statistisk signifikans.....	66
6.4 Multippel regresjonsanalyse.....	67
6.5 Forutsetninger for den multiple regresjonsanalysen.....	67
6.6 Analysen.....	68
Oppsummering analysen.....	72
7.0 Teori og empiri- hånd i hånd?.....	73
7 Litteraturliste.....	78
Appendix A: Land i analysen.....	93
Appendix B: Operasjonalisering av variablene.....	96
Appendix C: Tabeller og forutsetninger for analysen.....	98

Introduksjon

Korrupsjon er et stort problem i mange land som har ressursrikdom. Dette er sentralt i forklaringen på hvorfor mange land med ressursrikdom har en svak sosioøkonomisk utvikling, et fenomen som har fått navnet ”ressursenes forbannelse”. Det har blitt publisert en rekke studier på ”ressursenes forbannelse”: Historikere, statsvitere og økonomer er generelt enig i at en overflod av naturressurser (særlig olje og mineraler) fører til muligheter for rentseeking og korrupsjon (Auty, 2001; Leite og Weidemann 1999; Ades og DiTella 1999; Montinola og Jackman 2002; Isham et.al 2004; Jensen og Wantchekon 2004; Aslaksen 2007). Den amerikanske økonomen Jeffrey D. Sachs påpeker at land med naturressurser har et omfattende korrupsjonsnivå;

The Data (CPI index) show corruption is highest in oil and gas-producing countries. In general, natural resources like oil, gas, diamonds, and other precious minerals breed corruption, because governments can live off their export earnings without having to compromise with their own societies. The natural resources are therefore not only a target of corruption, but also an instrument of holding power. Many foreign companies, intent on cashing in, fuel the pathology of corrupt regimes by peddling in bribes and political protection (Daily Times, September 25, 2005).

Som sitatet overfor illustrerer er korrupsjon et problem i mange land med relativ ressursrikelighet. Denne oppgaven skal se på forholdet mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon. Naturressurser er en ressurs som kan utnyttes av menneskene til handel og teknologi. Eksempler på naturressurser er olje, gass, treverk, jordbruksprodukter, mineraler og fisk. Vi har i denne oppgaven valgt å fokusere på demokratiet og lovsystemet som institusjoner. Korrupsjon er her definert som misbruk av makt til egen fordel. Er det en sammenheng mellom naturressurser og korrupsjon? Det omfattende korrupsjonsnivået i oljerike land som Nigeria og Angola kan ha en sammenheng med den ekstreme fokuseringen fra ulike grupper i samfunnet på å tilegne seg mest mulig av overskuddet fra naturressursene. Kampen om dette overskuddet betegnes gjerne som rentseeking som igjen kan være en form for korrupsjon. Men, det er land som Norge, Canada, Storbritannia og USA som viser at tilgang på naturressurser ikke nødvendigvis fører til et høyt korrupsjonsnivå. Hvordan kan skillet i utviklingen forklares? Hvorfor varierer korrupsjonsnivået i land med ressursrikdom? Mange forskere har valgt å se på politiske institusjoner som forklaring på at Norge og Storbritannia lykkes og ikke Nigeria og Angola. De mener at politisk ansvarlighet og et velfungerende lovssystem er en forutsetning for en positiv utvikling i land med en relativ ressursrikdom (Lane og Tornell 1996, 1999;

Acemoglu et. al 2004; Mehlum m.fl. 2006; Robinson m.fl. 2006, Boschini 2006). Forskerne utfordrer dermed Sachs og Warner sitt syn (1995) på at naturressurser ikke har en påvirkning på institusjoner. Selv om mange studier peker på at det er en sammenheng mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon er det få studier som ser eksplisitt på forholdet mellom variablene. Det er også en mangel på kvantitative studier på forholdet mellom naturressurser og korrupsjon. Denne masteroppgaven er en empirisk kvantitativ analyse som søker å forklare forskjeller i korrupsjonsnivå i 91 oljerike land.

Oppgaven er organisert på følgende måte: Oppgavens bakgrunn og problemstilling presenteres i neste avsnitt før vi går igjennom viktige definisjoner i kapittel 2. Det neste kapitlet presenterer det teoretiske rammeverket for analysen før problemstillingen og de teoretiske antakelsene blir illustrert med Nigeria og Norge som eksempel. Vi utvider deretter vår empiri og undersøker vår problemstilling i en kvantitativ analyse av 91 oljerike land før vi til slutt knytter sammen teori og empiri i en avsluttende konklusjon.

1.1 Bakgrunn

Korrupsjon er ikke et nytt fenomen: For to tusen år siden skrev statsministeren for et indisk kongerike en bok om fenomenet, Shakespeare ga korrupsjon en viktig rolle i noen av hans teaterstykker, og den amerikanske grunnloven nevnte spesielt korrupsjon (bestikkelser) som et grunnlag for riksrettsak mot presidenten (Tanzi 1999). For femten år siden var korrupsjon et lite tema, i dag utgis det et stort antall rapporter og artikler som omtaler fenomenet. En rekke faktorer har ført til at korrupsjon settes høyt på agendaen. Dette skyldes blant annet globaliseringen og økt økonomisk konkurranse på verdensbasis. Dette har igjen ført til et økt fokus fra internasjonale bistands og kredittorganisasjoner (som en følge av flere korrupsjonsskandaler i bistandsprosjekter). Private investorer tar mer hensyn til de kostnader som følger med korrupte transaksjoner, noe Statoil saken i Iran og nå nylig Hydro saken i Libya er et av mange eksempler på. Andre innflytelser er press fra blant annet amerikanske bedrifter for å forby bestikkelser (US foreign Corrupt practices act), fra internasjonale avtaler (OECD Anti-Bribery Treaty og OAS Anti-Corruption Convention), en økt bekymring rundt kostnadene og effektiviteten til internasjonale utviklingsprogram, og slutten på den kalde krigen som reduserte toleransen for korrupsjon blant ideologiske allierte (Johnston 2000). Denne utviklingen har dermed kommet som en konsekvens av at forskere, media og samfunnet forøvrig er enig om at korrupsjon er skadelig for samfunnet og for den enkelte borger.

I følge Transparency International er korrupsjon;”en av de største utfordringene for den moderne verden. Korrupsjon svekker gode regjeringer, ødelegger offentlig politikk, fører til skjevfordeling av ressurser, skader den private sektor og dets utvikling og er særlig skadelig for de fattige”. Korrupsjon er i følge TIs indeks særlig omfattende i de fattige landene på Afrikas sørlige halvkule, det er utbredt i Latin Amerika, har dype røtter i nyindustrialiserte samfunn og er utbredt i mange av de tidligere kommunistiske statene (Tanzi 1999). I 2004 uttalte Peter Eigen (styreformann TI) følgende om CPI indeksen og oljerike land;

As the Transparency International Corruption Perception Index shows, oil rich Angola, Azerbaijan, Chad, Ecuador, Indonesia, Iran, Iraq, Kazakhstan, Libya, Nigeria, Russia, Sudan, Venezuela and Yemen all have extremely low scores. In these countries, the oil sector is plagued by revenues vanishing into the pockets of western oil executives, middlemen and local officials. In the Middle East and elsewhere, economies have become over-dependent on oil, and corruption is rife (International Foreign Press Association, London, October 20, 2004).

For tjue år siden fikk norske bedrifter i utlandet avdrag på skatten hvis de benyttet seg av bestikkelser for å oppnå en forretningskontrakt. I dag fører korrupsjon til strenge straffer, og flere rettssaker har den siste tiden satt temaet på dagsorden hjemme i Norge. Internasjonalt har

Verdensbankens og IMF "good governance" fått høy prioritet. OECD og UNDP har også utviklet anti korrupsjons programmer med det formål å hjelpe regjeringer med å håndtere problemet. I tillegg har flere bilaterale organisasjoner korrupsjon høyt på agendaen. I oljeindustrien har korrupsjon blitt et tema som også her har høy prioritet: På slutten av 1990-tallet dannet et antall NGOer en Publish What You Pay koalisjon. Denne bevegelsen krever at olje og gasselskaper offentliggjør deres betalinger til regjeringer, hensikten er å forhindre ulovlige avtaler og korrupsjon. Et par år etter at Publish What You Pay ble dannet, introduserte Tony Blair regjering Extractive Industries Initiative (EITI). EITI er i dag støttet av regjeringer i de vestlige landene, ledende multinasjonale selskaper, NGOer og et økende antall oljerike stater i sør. De siste årene har også utviklingsland fått lån fra Verdensbanken, IMF og den Afrikanske utviklingsbanken under betingelser for antikorrupsjon. Oljeselskaper rapporterer nå til aksjeeiere og investorer at korrupsjon står øverst på agendaen, og diverse afrikanske regjeringer fra Madagascar til Nigeria hevder at kampen mot korrupsjon er prioritert. Oppsummert blir korrupsjon sett på i dag som viktig å bekjempe for å bidra til at oljeutvinning fører til utvikling i oljerike land.

"We are in part to blame, but this is the curse of being born with a copper spoon in our mouths (Kenneth Kaunda- President of Zambia)"

1.2 Problemstilling

Ressursrikdom skaper muligheter for rent seeking og kan dermed bli en viktig faktor for et lands korrupsjonsnivå. Er det en sammenheng mellom naturressurser og korrupsjon? Korrupsjonsnivået kan ha sammenheng med den ekstreme fokuseringen fra ulike grupper i samfunnet på å tilegne seg mest mulig av overskuddet fra naturressursene. Kampen om dette overskuddet betegnes gjerne som rentseeking som igjen kan være en form for korrupsjon.

Rent seeking og korrupsjon overlapper ofte hverandre. Men, der hvor korrupsjon er misbruk av makt til egen fordel, kommer rent seeking av det økonomiske begrepet rents. Rents blir her definert som de inntektene som overstiger overskuddet i en bedrift, og er lik det folk flest ser på som profitt fra monopolvirksomhet. Rent seeking, altså forsøket på å oppnå renter er ikke nødvendigvis en ulovlig gjeskjeft eller sett på som en umoralsk handling. Rent seeking er heller ikke nødvendigvis skadelig for økonomisk utvikling hvis rentene blir investert på en produktiv måte. Men, det blir likevel ofte sett på som økonomisk lite effektivt og fører ofte til muligheter for korrupsjon. Teoretisk er effekten rentene har på korrupsjon sprikende. Høye inntekter betyr at byråkrater kan forlange mer profitt fra de selskapene de kontrollerer, men det betyr også at

det har mer verdi for folket å kontrollere byråkratene slik at de kan unngå korrupsjon (Ades og Ditella 1999). Men, Ades og Ditella viser til at det er eksempler på at det er et positivt forhold mellom renter og korrupsjon;

Consider, for example, the case of Nigeria in the 1970s. When compared to other, non-oil-producing countries in the region, like Togo, Nigeria provides what is almost a natural experiment for the hypothesis that rents cause corruption. After the oil shock, observers noted that Nigeria's oil income created extraordinary opportunities for corruption (1999, p. 982).

Historikere, statsvitere og økonomer er generelt enig i at en overflod av naturressurser (særlig olje og mineraler) kan føre til muligheter for rent seeking og korrupsjon (Auty, 2001; Leite og Weidemann 1999; Isham et.al 2004; Sala-i-Martin og Subramanian 2003). Sala-i-Martin og Subramanian (2003) viser til at korrupsjon, svake statsstyrer, rent seeking og plyndring er karakteristisk for land med stor ressursrikdom.

Flere studier har sett på sammenhengen mellom korrupsjon og naturressurser. Leite og Weidemann (1999); Aslaksen (2007); Treisman (2000), Monitola og Jackman (2002); DiTella(1999); Gerring og Thacker 2005; Chang m.fl. (2006) og Gylfason (2001) har testet variabelen mot en rekke andre kontroll variabler. Studiene viser at naturressurser har en signifikant og positiv påvirkning på korrupsjonsnivået. Resultatene er robuste uavhengig av kontrollvariabler, utvalg og ulike mål på korrupsjon og naturressurser. Flere land (Norge, Storbritannia og Canada) viser imidlertid at naturressurser ikke nødvendigvis fører til korrupsjon. Alle tre var etablerte demokratier før oljeboomen, noe som kan få en til å trekke den slutningen at det ikke er oljen i seg selv som skaper grobunn for korrupsjon, men fraværet av sterke institusjoner: demokrati, lovssystem og en velfungerende markedsøkonomi (Schubert 2006:65).

En rekke studier har de siste årene sett på forholdet mellom naturressurser og institusjoner. Fokus har blant annet vært på naturressurser og demokrati (Karl 1999, Ross 2001, Jensen og Wantchekon 2004, Auty og Gelb 2001, Murshed 2003), og sosiale institusjoner (Damania og Bulte 2005). Studiene viser at naturressurser svekker demokratiseringsprosesser og institusjonell utvikling. Selv om det er mange studier som støtter hypotesen om at naturressurser er en forbannelse for institusjoner, er det ikke konsensus. Flere forskere hevder at naturressurser ikke fører til en svekket sosioøkonomisk utvikling (Brunnschweiler og Bulte 2006; Brunnschweiler 2006). De finner ingen sammenheng mellom naturressurser og

institusjonell kvalitet og økonomisk vekst.

Mange forskere har i den senere tid stilt spørsmålsteget ved om operasjonaliseringen av naturressurser er valid og reliabel (Boschini 2002; Aslaksen 2007; Gylfason 2001; Ross 2001). De argumenterer for å benytte andre mål enn det som tradisjonelt har blitt benyttet: Et lands eksport av naturressurser i forhold til GDP. De hevder også at det er bare enkelte naturressurser som olje og mineraler som fører til høye renter og dermed muligheter for rent seeking. Deres studier viser at olje og mineraler fører til korrupsjon, svekket demokratisering og økonomisk utvikling, mens andre mineraler som jordbruksprodukter ikke har den samme effekten. Dette studiet vil benytte seg av et annet mål på naturressurser enn det tradisjonelle: renter i forhold til Brutto nasjonal inntekt. Vi konsentrerer oss om olje, fordi det tradisjonelt er blitt sett på som den naturressursen som fører til korrupsjon, både av media og forskere. Ross påpeker at det er få kvantitative studier på temaet: ".....the absence of hypothesis testing has had two lamentable consequences: there has been little accumulation of replicable findings on the policy failures of resource exporters; and absent the need to render their theories testable, many scholars have neglected the tasks that could help them refine their arguments-carefully defining their variables specifying the domain of relevant cases to which their arguments apply, and framing their causal arguments in generalizable and falsifiable terms (Ross 1999).

Disse studiene har fokusert på forholdet mellom naturressurser og økonomisk vekst. Her skal vi konsentrere oss om korrupsjon som den avhengige variabel. Men, i likhet med de nevnte studiene hevder vi her at det kan være et grunnlag for å si at sammenhengen mellom naturressurser og korrupsjon er fenomener, altså flere enkelthendelser. Det som har betydning for et lands korrupsjonsnivå er landets institusjoner både før og etter oppdagelsen av oljeboomen. Institusjoner og korrupsjon blir formet av historien, en analyse av naturressurser, institusjoner og korrupsjon bør ta med historisk-sosiologiske forklaringer på korrupsjon. Derfor bør en analyse foregå i to trinn; en avklaring av årsakfaktorer og en historisk-sosiologisk forklaringsmodell. Hjellum påpeker også at kvantitative studier kan sette oss på sporet av sammenhenger, men har klare begrensninger når det gjelder å identifisere virkelige årsakssammenhenger (2007:66). Dette studiet skal på bakgrunn av tid og plasshensyn konsentrere seg om det første trinnet i analysen: avklaring av årsaker til korrupsjon i oljerike land ved hjelp av en kvantitativ analyse.

Formålet med oppgaven er å se på forholdet mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon, er det en sammenheng mellom lands oljerikdom og korrupsjon? Er det en sammenheng mellom

institusjoner og korrupsjon? Dette spørsmålet har som nevnt blitt undersøkt av andre. Dette studiet skiller seg fra de andre studiene ved at jeg benytter TIs indeks og oljerenter som prosent av bruttonasjonalinntekten som mål på henholdsvis korrupsjon og naturressurser. Studier som har undersøkt forholdet mellom naturressurser og korrupsjon har gjennomgående benyttet seg av Political Risk Survey (korrupsjon) og eksport av naturressurser i forhold til BNP (naturressurser). Jeg vil også hevde at sammenhengen mellom lands oljerikdom og korrupsjon er spuriøs. Korrupsjon er en årsak av institusjoners innflytelse på samfunnet. Her vil vi teste for langt flere institusjonsvariabler enn tidligere studier: demokrati/politisk ansvarlighet, demokratisk konsolidering og lovssystem Dette studiet er også i motsetning til mange av de nevnte studiene et kvantitativt studie som benytter seg av regresjonsanalyse for å undersøke forholdet mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon i et utvalg av 91 oljerike land.

2.0 Definisjoner av sentrale begreper

2.1 Definisjoner av korrupsjon

”Any attempt to analyze the concept of corruption must contend with the fact that in English and in other languages the word corruption has a history of vastly different meanings and connotations” (Friedrich 1978:)

Korrupsjon er et komplekst fenomen, og definere korrupsjon kan være særlig vanskelig fordi atferd som for enkelte blir definert som korrupsjon, ikke er korrupsjon for andre. Dette problemet stammer fra det faktum at begrepet i seg selv er meningsløst uten dets positive fortegn. Korrupsjon er i seg selv noe som viker fra en idealstatus, og forskere ser ut til å ha svært ulike oppfatninger av hva denne idealstatusen er (Philp 1994). Lancaster og Montionola (1997) viser til at studiet av korrupsjon støter på to problemer: For det første har ikke begrepet korrupsjon en klar begrepsdannelse og en presis definisjon. For det andre kjennetegnes operasjonaliseringen og målingen av korrupsjon av metodiske feilslutninger. I dette kapitlet skal vi se på definisjoner av begrepet korrupsjon. Det siste problemet skal vi komme tilbake til i metodekapitlet.

Oppgaven hviler på et premiss at korrupsjon kan generaliseres over et stort antall land. Vår definisjon av korrupsjon kan derfor ikke ta hensyn til kvalitative forskjeller mellom land, men må ta sikte på å ta utgangspunkt i en generell definisjon av korrupsjon. Jeg benytter

Transparency International sin indeks som empiri, la oss nå gå ut fra definisjonen til Transparency International: *"Corruption is the misuse of entrusted power for private gain"* (http://www.transparency.org/news_room/faq/corruption_faq). Denne definisjonen fokuserer på forholdet mellom stat og samfunn og kan plasseres i gruppen "public-office". I følge Heidenheimer og Johnston (2005:7-9) kan definisjoner av korrupsjon deles opp i tre kategorier: "Public-office", "marked-centered" og "Public-interest". I tillegg tar jeg her med Gardiners kategori: "Public-opinion" (2005:32-34).

"Public-office" definisjoner ser hovedsaklig på statsapparatet, og forholdet mellom de folkevalgte/byråkrater og private personer og bedrifter. David H. Bayley, G. Myrdal og Colin Nye er sentrale teoretikere. Colin Nyes klassiske definisjon definerer korrupsjon som: "behaviour that deviates from the formal duties of a public role (elective and appointive) because of private regarding (personal, close family, private clique) wealth or status gains". Bestikkelser, nepotisme og favorisering er i følge Nye eksempler på "Public-office" korrupsjon (Heidenheimer og Johnston 2005:8). Mushtaq Khan oppdaterer definisjonen; "corruption is behavior that deviates from the formal rules of conduct governing the actions of someone in position of public authority because of private-regarding motives such as wealth, power, or status (Khan 1996:12). John Gardiner (2005) stiller seg kritisk til Nyes og Khans fokus på personlig vinning. Gardiner mener at den ikke dekker situasjoner der hvor formålet er å oppnå fordeler på vegne av partiet, etnisk gruppe etc. Gardiner peker også på at atferden må avvike fra normale plikter eller å bryte regler. Mange land ser svært ulikt på hva de definerer som korrupsjon: Noen land har ikke formelle regler vedrørende den offentlige tjenstemanns atferd, og i noen land vil det være en selvfølge at de offentlige tjenstemenn vil blande deres offentlige embete med deres private anliggende. Som en konsekvens av dette vil Nyes definisjon tolkes svært ulikt mellom land avhengig av hvilke regler og kulturelle normer landet besitter (Gardiner 2005:27).

Noen forskere definerer korrupsjon som avvik fra atferd som er av folkets interesse. Rogow og Laswell (1970) definerer korrupsjon slik; "A corrupt act violates responsibility toward at least one system of public or civic order and.....A system of public or civic order exalts common interest over special interest". I likhet med Rogow og Laswell hevder Morris (1991) at korrupsjon er atferd som ikke samhandler med "the common good", som han hevder er en del av statens normer eller ideologi. De mener at begrepet "public-interest" ikke bare er nyttig, men nødvendig for å illustrere korrupsjon. Men hva er folkets interesse? Skal vi definere korrupsjon

etter handlinger som er til det beste for folket? Da kan vi i følge Gardiner (2005) ende opp med en situasjon der handlinger som er lovlige men ikke gagnar folket blir definert som korruperte, eller handlinger som er ulovlige men gagnar folket ikke blir korruperte. Hva folk definerer som til beste for folket er ikke selvsagt eller universelt. Å analysere begrepet "public interest" fører i følge Gardiner til måleproblemer og en konflikt over hvilke verdier som skal måles (Gardiner 2005:32). Theobald (1990) peker også at komplekse samfunn har mange ulike folkegrupper, hver med sine interesser. Peters og Welch (1978) understreker at enhver handling kan bli rettferdiggjøres som en "common good". Det blir derfor vanskelig å skille hva som er "common good" og hva som er korruperte handlinger. Dette kan føre til at hver enkelt person vil ha ulike meninger på hva korrupsjon er, det gjør at generaliserbare forklaringer eller kategoriseringer av korrupsjon blir svært vanskelig.

En tredje kategori av definisjoner er "public-opinion"- hvordan et folk i et land definerer korrupsjon. Brooks (1970) hevder at; "the sanctions of positive law are applied only to those more flagrant practices which past experiences has shown to be so pernicious that sentiment has crystallized into statutory prohibitions and adverse judicial decisions". Dette betyr at korrupsjon må i følge disse forskerne bli definert slik at det inkluderer atferd som avviker, ikke bare fra skrevne regler, men også fra folkets moralske standard. Berg, Hahn og Schmidhauser (1977) sier at korrupsjon er en prosess som "violates and undermines the norms of public order which is deemed indispensable for the maintenance of political democracy." Denne norm baserte definisjonen av korrupsjon er et viktig bidrag i debatten, men den har selv praktiske problemer, I et samfunn eksisterer det mange ulike syn på hvilken moralsk standard en bør ta hensyn til. Hva skal en forsker gjøre i tilfeller der folket er uenig? Gardiner (2005) påpeker at hvis det er stor forskjell mellom hva et lands lover sier og hvordan folk flest definerer korrupsjon, er det sannsynlig at ansatte i det offentlige vil ledes mer av den lokale kulturen, enn av loven, og vil derfor mer sannsynlig bryte loven. Effektive handlinger mot korrupsjon vil være vanskelig eller umulig å gjennomføre hvis ikke folkets mening samsvarer med paragrafene. Hvis folket er bekymret over korrupsjonsnivået, vil det være større mulighet for at de rapporterer lovbrudd og assisterer i etterforskninger Som velgere vil de sannsynligvis velge kandidater med like synspunkt. Folkets mening om korrupsjon vil også påvirke hvordan de handler selv, om de vil tilby bestikkelser eller vil adlyde loven. Gardiner mener derfor at det er viktig å ta hensyn til "public-opinion". Problemet med "Public-opinion" er imidlertid at det er svært vanskelig å måle. For å illustrere hvordan "public-opinion" kan variere viser Arnold Heidenheimer (1989) til skillet mellom svart, grå og hvit korrupsjon. Svart korrupsjon er når det

er konsensus i befolkningen at en type handling må straffes, grå korrupsjon viser til at en del av befolkningen, vanligvis eliten kan ønske at handlingen blir straffet, andre kan være uenige eller ambivalente i forhold til handlingen. Ved hvit korrupsjon vil majoriteten av befolkningen ikke ønske å straffe en korrupt handling som de definerer som tolerant eller lovlig (Heidenheimer 1989:161).

Michael Johnston advarer også mot vanskelighetene ved måling av "Public-opinion". "Public-opinion" varierer over tid og blir særlig påvirket av politiske hendelser, og det er vanskelig å definere hvem folket er: Er folket de stemmeberetigete, eller er folket alle som er myndige, eller alle i befolkningen? Er folket de som har kunnskap om temaet, eller bare de med en direkte interesse på det politiske området? Eller er folket de som besvarer spørreskjema? Det er i følge Johnston mange definisjoner på folk, og de er sjeldent konsensus i et gitt spørsmål (Johnston 1982: 7). Survey undersøkelser viser for eksempel at det er forskjell på hva folk definerer som korrupt etter hvilken posisjon den offentlige ansatte har, hvilke beslutninger som blir berørt og størrelsen på beløpet (Johnston 1986a, Peters and Welch 1978:976 og Gardiner 1970:55-56). Det er for eksempel forskjell på om en dommer utfører den korruperte handlingen enn en folkevalgt politiker, der hvor dommerens handling blir i mindre grad akseptert av befolkningen.

2.2 Alternative definisjoner

Til nå har vi sett på tre ulike definisjoner som hver har sine problemer. Siden ulike samfunn har ulike normer, lover og ideer om hva som er til det beste for folkets interesse, vil konkrete manifesteringer av korrupt atferd variere. Dette er ikke et problem hvis problemstillingen er å forklare variasjoner i persepsjoner, normer eller lover mellom land, byer, bydeler eller historisk. Men, hvis formålet er å forklare variasjoner av korrupsjon mellom enheter, med det formål å utvikle generaliseringer, har man et behov for definisjoner som kan operasjonaliseres på tvers av enheter. Dette problemet gjelder særlig for forskere som studerer ikke-vestlige land med lover og moralske standarder som er svært forskjellig fra den vestlige verden. Bayley (1970) påpeker at: *The western Observer is faced with an uncomfortable choice. He can adhere to the western definition, in which case he lays himself open to the charge of being censorious...On the other hand, he may face up to the fact that corruption, if it requires moral censure, is culturally conditioned...(and) it may be necessary then to assert in the same breath*

that an official accepts gratuities, but is not corrupt.

For å unngå denne problemstillingen har flere forskere lansert ulike definisjoner, patrimonialisme vs. rasjonell-legal administrasjon, marked og patron-klient forhold.

Noen forskere har inkludert korrupsjon inn i begrepet patrimonialisme, og setter begrepet opp mot den rasjonell-legale administrasjonen. De definerer patrimonialisme som et administrativt system/nettverk, der hvor medlemmene er rekruttert som personlige støttespillere av landets leder. All eiendom, med unntak av personlige eiendeler tilhører lederen i den patrimonale stat. Ingen klare spilleregler eksisterer formelt i administrasjonen, og byråkratene er kompensert for sin innsats med gaver, penger eller eiendom fra lederen. Motsatt er den rasjonell-legale administrasjonen et system som er kjennetegnet av hierarki, fastsatte juridiske områder med klare spilleregler, lønnede tjenestemenn som er rekruttert og forfremmet i forhold til objektive kvalifikasjoner og erfaring, og et klart skille mellom regjering og byråkrati og mellom offentlig og privat sfære. Fra dette perspektivet, er korruperte handlinger trekk ved patrimonale stater, og at patrimonale trekk finnes i alle byråkratier. Oppgaven for forskeren blir da å finne i hvilken grad det eksisterer i ulike administrasjoner (Callaghy 1970; Joseph 1987).

Et annet alternativ er forskere som definerer korrupsjon som markedsmekanismer. Korruperte byråkrater ser på deres arbeidsplass som deres private anliggende (Van Klaveren 1970; Tilman 1970; Reno 1995). Som begrepet patrimonialisme er denne definisjonen særlig nyttig når en skal undersøke korrupsjon i utviklingsland eller historiske tilfeller, fordi den tillater forskeren å sammenlikne nærværet av korrupert atferd i ulike enheter, uavhengig av om normer og lover skiller seg på tvers av enhetene. Svakheten ved denne definisjonen er at den kan bare beregnes på byråkrater som vil oppføre seg som markedsmekanismer, dvs. som tilbud og etterspørsel. Folkevalgte følger ikke de samme reglene som byråkrater, men må ta hensyn til demokratiske prosesser og velgere, og deres atferd kan derfor ikke bare forklares ut fra egeninteresse (Lancaster og Montinola 1997).

Rose-Ackerman (1999) med flere hevder at korrupsjon må bli definert som et avvik fra agentforholdet som utgjør demokratiet. Rose-Ackerman foreslår at demokratiet kan bli sett på som et hierarki av prinspal-agent forhold mellom de folkevalgte, velgerne og byråkratene. Et forhold oppstår når en principal uttrykker et ønske, og agenten sier seg villig til å handle på vegne av principalen i bytte mot en kompensasjon. I et ideal demokrati er politikere agenter for

deres politiske støttespillere; de aksepterer plikten til å handle på vegne av individer eller grupper i bytte mot politisk støtte. Byråkrater er igjen agenter for politikerne; de aksepterer plikten til å utføre visse oppgaver i bytte mot en form for kompensasjon fra politikerne. Fra dette perspektivet oppstår korrupsjon når agenten svikter sine avtaler med prinsipalen for å fremme sine egne interesser (Rose-Ackerman 1978; Banfield 1975; Montinola 1997).

Alle disse definisjonene representerer ulike bidrag i debatten om definisjoner, og alle forsøker å unngå problemene som public-office, public-interest og public-opinion deler; å vektlegge korrupsjon som et avvik fra normen eller interessene. Mange begreper i statsvitenskapen er kategoriseringer av fenomen som i seg selv er vanskelig å identifisere og observere. Korrupsjon kan sammenliknes med begrepet demokrati (Collier og Levitsky 1997), vi vet hva det er når vi ser det, men definisjonen av demokrati er ikke selvsagt og er gjenstand for debatt (Gallie 1965). Over tid har begrepet en tendens til å bevege seg bort fra startpunktet, noe som gjør at vi må revurdere begrepets mening (Collier og Levitsky 1997). Det kan derfor være mot sin hensikt å tillegge korrupsjon egenskaper som begrepet opprinnelig manglet. Dette kan være nyttig i studier med en holistisk tilnærming der formålet med studiet er annerledes enn ved studier med variabel tilnærming (Montinola og Jackman 2001).

Hvis forskeren er interessert i generaliserbare forklaringer på tvers av enheter vil det oppstå problemer dersom: Metoden en benytter er kvantitativ og der formålet er å bruke regresjonsanalyse som verktøy. De to siste definisjonene er ofte benyttet i mikrostudier i økonomi der målet er å teste hypoteser med likevektsmodeller. Patrimonialisme er ofte benyttet i case studier i statsvitenskapen der enhetene er få og målet ikke er generaliserbare forklaringer på tvers av kontinenter. Denne oppgaven vil benytte seg av regresjonsanalyse der fokuset er forholdene mellom land, og ikke enkeltpersoner. Lambsdorff (1999) hevder også at mange av de siste definisjonene egner seg best på mikrostudier, og ikke på makrostudier. I følge Amundsen (2001) vil de fleste definere korrupsjon som et forhold mellom staten og samfunnet fordi korrupsjon i den offentlige sektor er sett på som et mer fundamentalt problem for samfunnet i sin helhet. Og fordi kontroll av den offentlige sektors korrupsjon er en forutsetning for å kontrollere den private sektor. Konklusjonen blir derfor at vi benytter den samme definisjonen som Transparency International som er inspirert av Nyes definisjon: Korrupsjon er misbruk av offentlig makt til fordel for egen vinning. Den hører hjemme i gruppen "Public-office". Dette passer også med at vi har naturressurser som fokus i oppgaven. Naturressurser er ofte kontrollert av staten, og det vil derfor være slik at offentlige tjenestemenn

og politikere sitter på makt, initiativ og motiv til å utføre korruperte handlinger i land med stor ressursrikdom. Siden fokuset blir på forholdet innenfor staten er public office definisjonen å foretrekke.

Når vi nå har sett på ulike definisjoner på korrupsjon ser vi at vi står overfor et valg: Vi må velge mellom definisjoner som nødvendigvis ikke passer helt inn i ikke vestlige land, eller ha definisjoner som passer best i mikrostudier eller case studier. Siden vi har valgt å studere forholdet mellom naturressurser og korrupsjon med kvantitativ metode som verktøy vil vi måtte velge en definisjon som muligens ikke passer helt inn i ikke vestlige land. Det betyr at vi må ta høyde for dette når vi analyserer resultatene av analysen. I avsnitt 2.5 skal vi se på noen argumenter for og mot å analysere korrupsjon på tvers av enheter. For å definere korrupsjon som begrep er det viktig å se på hvordan vi kan kategorisere korrupsjon. Vi kan kategorisere korrupsjon etter type korrupsjon, mellom hvilke samfunnsgrupper som deltar i korrupsjon og vi kan skille mellom hva som er korrupsjon og rent seeking. De to første kategoriseringene tar vi opp i neste avsnitt om former for korrupsjon, den siste kategoriseringen tar vi opp i avsnitt 2.4.

2.3 Former for korrupsjon

De definisjonene vi har gjennomgått har fokusert på forholdet mellom staten og samfunnet. På den ene siden er staten, det vil si en offentlig tjenestemann eller politiker; valgt, utnevnt eller ansatt for å ivareta og fordele statens fellesgoder. På den andre siden er private aktører; en tjenesteleverandør, privat bedrift, eller bruker av offentlige tjenester. Korrupsjon skjer hvis den offentlige tjenestemannen eller politikeren går sammen om å utnytte systemet. Korrupsjon foregår likevel også mellom private aktører - i privat sektor og i det sivile samfunn. Korrupsjon kan anta mange former (Amundsen 1999):

Bestikkelser innebærer et direkte eller indirekte tilbud om eller ytelse av en uregelmentert og ulovlig betaling til den offentlige tjenestemann eller politiker, for å oppnå en eller annen fordel; en statlig kontrakt, garanti, lån, leveringsordre eller tjeneste. Bestikkelsen innebærer alltid et forhold mellom to parter.

Underslag er tyveri av offentlige ressurser, foretatt av de som er satt til å forvalte disse offentlige ressursene på vegne av fellesskapet. Det er en form for misbruk av offentlig makt for å skaffe seg private fordeler, og faller slik sett under de fleste definisjoner av korrupsjon, selv

om det bare er en part involvert.

Økonomisk kriminalitet innebærer et element av svindel. Når statlige tjenestemenn og/eller politikere misbruker sin autoritet for å skaffe seg fordeler gjennom økonomisk kriminalitet, faller dette også inn under definisjonen av korrupsjon.

Utpressing er en form for korrupsjon der den ene part er langt sterkere enn den andre, og den en parten får store fordeler og den andre lite igjen. Dette er mafia metoder, og innebærer trusler om vold og voldsbruk. Både den statlige og den private siden kan være mafiaen.

Favorisering er også en form for ulovlig privatisering av statlige ressurser, der vennetjenester, fordeler for ens egen region, etniske gruppe eller politiske støttespillere står i fokus. Det er maktmisbruk i form av favorisering, som fremskaffer politiske fordeler for noen og ulemper for andre.

Nepotisme er en form for favorisering, der makthaverne utnytter sin autoritet til å skaffe nærmeste familie fordeler som jobb i statsapparatet og forretningsforbindelser.

Et annet relevant skille går mellom småskalakorrupsjon og storskalakorrupsjon: Skillet mellom småskala - og storskalakorrupsjon dreier seg både om de materielle verdiene som er involvert og hvor korrupsjonen foregår. Storskalakorrupsjon foregår på det politiske topplanet, og innebærer at de politikere og byråkrater som har makt til å formulere spillereglene misbruker denne makten til å skaffe seg spesielt store fordeler. Storskalakorrupsjon handler ofte om å beholde makten for den politiske eliten. Den tar ofte form av store underslag, store bestikkelser som mottas gjennom tvilsomme tildelinger av statlige innkjøp, infrastruktur- og industriinvesteringer, og politiske manipuleringer av markedet som skaffer monopolfordeler. Småskalakorrupsjon skjer ofte i den andre delen av politikken, der offentlig politikk og tjenestelevering møter den vanlige bruker av statlige tjenester. Den skjer blant annet i helsevesenet og skolevesenet, og ofte i lokalforvaltningen.

2. 4 Rentseeking vs Korrupsjon

In Nigeria Corruption isn't a part of government, it's the object of government.

Anonymous Nigerian political scientist

Washington Post, 9.4. 1998.

Korrupsjonsnivået har en sammenheng med den ekstreme fokuseringen fra ulike grupper i samfunnet på å tilegne seg mest mulig av overskuddet fra naturressursene. Kampen om dette overskuddet betegnes gjerne som rentseeking som igjen kan være en form for korrupsjon. Hva er rentseeking og hva er forskjellen mellom rentseeking og korrupsjon?

”Rentseeking” er ofte beskrevet som en form for korrupsjon. Korrupsjon blir definert som misbruk av offentlig makt for privat vinning. Rentseeking kommer av det økonomiske begrepet ”rents”- som er definert som inntekter som overstiger alle relevante kostnader. Renter er lik det mange ser på som profitt fra monopoler. Rent seeking er dermed forsøket på å oppnå kontroll eller muligheter for å oppnå inntekter. Dette er ikke nødvendigvis ikke ulovlig eller umoralsk. Rent seeking kan også være lobbyvirksomhet og noen former for reklame. Men, økonomer er ofte bekymret over det Jagdish Bhagwati kaller ”direkte uproduktive” aktiviteter forbundet med rent seeking, fordi de fører til at ressurser blir misbrukt og det kan igjen føre til økonomisk ineffektivitet (Bhagwati 1974, Krueger 1974 i Rose-Ackerman og Coolidge 2000).

Inntektene eller rentene fra naturressurser skiller seg fra andre typer renter ved at naturressurser med unntak av vann og luft er begrensede, noe som gjør at det er nødvendig å regulere ved å begrense adgang og bruk av ressursene. De som er eier av ressursen- staten, privat selskaper, eller privat personer har adgang til og dermed rettigheter som gir dem en fordel som overstiger profitten de får fra driften. Denne fordelten er stor fordi bruk av naturressurser er begrenset, og mye større enn hva de kunne forventet ved drift med ubegrenset tilgang. Denne fordelten de får fra monopolet de har på rettigheter og bruk av ressursen er renter. Høy profitt leder til mange konkurrerende aktører i andre sektorer, men det skjer ikke i denne sektoren nettopp fordi adgangen til markedet er begrenset. Fiskekvoter og oljeboring tillatelser er for eksempel ofte bestemt på forhånd av de som har monopol på rettighetene. Den begrensede tilgangen produserer dermed renter som overstiger den normale profitten. Ressurs renten varierer mellom naturressursene: Den er generelt høy i olje produksjon, ofte rundt 80 prosent av inntektene, noe lavere ved mineraler, og enda lavere ved fiskeri og jordbruk (Gylfason 2001) .

Rentseeking skjer som sagt som en følge av at ressursene er begrenset og de som er interessert i sektoren forsøker å få sin del av fortjenesten. Rentseeking kan for eksempel skje fordi produsentene i sektoren mener de må konkurrere om tjenester fra de som kontrollerer ressursene og omvendt. Når staten eier ressursen, fører rentseeking ofte til produsentene utvikler nære forhold med myndighetene. Dette forholdet kan føre til muligheter eller motiv for

korruperte handlinger som i form av bestikkelser, favorisering eller nepotisme. Korrupsjon kan dermed oppstå som en følge av at naturressurser er kontrollert av få aktører i markedet som har monopol på rettighetene. Korrupsjon har opprinnelig blitt sett på som en form for rentseeking. Rentseeking blir igjen sett på som en metode som private og offentlige tjenestmenn kan benytte for å oppnå fordeler i konkurransen om penger, posisjoner eller velgere. Korrupsjon kan representere en måte å unngå markedets usynlig hånd og påvirke politikken til ens egen fordel. Men, det er ulike syn på hvor mye korrupsjon skiller seg alternative former for rent seeking som lobby virksomhet og interesseorganisasjoner (Lambsdorff 2001).

Korrupsjon kan skilles fra andre former for rentseeking i forhold til loven. Men, lover kan endres slik at lederen i et autokratisk regime har et lovlig grunnlag for hans handlinger. Et annet perspektiv hevder at korrupsjon skiller seg fra andre former for rentseeking i forhold til åpenhet. Der hvor korrupsjon foregår bak lukkede dører, er en legitim rentseeking en prosess som skjer åpent med handlinger som kan observeres av alle parter. Om handlingen er åpen eller ikke for det offentlige kan være en god indikator på om det er korrupsjon eller sett på som en legitim handling. Men, dette kriteriet kan være til liten nytte i autokratiske regimer. Ledere i autokratiske regimer er ikke nødvendigvis avhengig av folkets støtte og det kan derfor være av mindre betydning for lederen å skjule korrupsjon for folket (ibid).

De tradisjonelle rentseeking teoriene fokuserer på at korrupsjon skiller seg fra rent seeking på to ulike måter: For det første skiller korrupsjon seg fra rentseeking i forhold til hvilke overføringer som blir gjort. Her skiller de mellom korrupsjon og lobby virksomhet i forhold til hvordan politikere eller byråkrater påvirkes. Hvis penger og/eller bestikkelser er involvert, bør dette i følge teorien være et klart tilfelle av korrupsjon. Men, hvis rent seeking fører til en politisk kampanje, eller engasjement av PR byråer eller advokater, vil de fleste se på dette som en legitim form for rent seeking. For det andre skiller rent seeking seg fra korrupsjon i forhold til konkurranse. Jain (1998:16) skiller mellom lobby virksomhet og korrupsjon i forhold til konkurransenivået. Korrupsjon er en konkurranse med få deltakere med snevre interesser, det tillates ikke at andre potensielle deltakere fra den politiske prosessen deltar i "bud-prosessen". Lobbyvirksomhet derimot er åpen for alle deltakere og har klare og transparente regler for deltakerne og for potensielle deltakere. Men, analogien mellom den monopolistiske rent seekingen og korrupsjon er ikke perfekt. Korruperte byråkrater kan foretrekke at det er et konkurransenivå for å unngå at monopolister får sterke forhandlingskort. Begrenset konkurranse kan føre til korrupsjon ved at de som oppnår kontrakten med det offentlige i en

lukket anbudsprosess i begrenset grad blir sammenliknet med andre alternativer. Den lukkede prosessen gjelder også for de offentlige tjenestemennene som står friere til å utnytte dette til sin egen fordel. Begrenset konkurranse kan også bli sett på en form for favoritisme eller nepotisme, begrep som ligger nært opp til korrupsjon. Dette viser at monopolistiske former for rent seeking kan være nært forbundet med korrupsjon.

Rentseeking teorien blir kritisert fra flere hold. En relevant kritikk fokuserer på statens rolle og deres tjenestemenns motiver for å bidra med de rentene som de private interessegruppene krever. Rentseeking perspektivet sier blant annet dette om statens rolle; ”The government itself is not the one seeking rents or motivated to impose restrictions. It is lobbied into these actions by private firms” (Tullock 1967:228) og ”Corruption emerges as a byproduct of policy distortions or inevitably accompanies a set of controls” (Krueger 1990:10). Hva som mangler i denne konteksten er en presis beskrivelse av hva som egentlig fører til mulighetene for korrupsjon. McChesney bemerker at rent seeking teorien beskriver politikeren som en passiv deltaker blant konkurrerende private rentseekers (1987:102). I følge Tollison (1982:592) er politikeren som en gåtefull aktør. Det er tydelig at det tradisjonelle rentseeking perspektivet er påvirket av public choice teorien (Downs 1957; Buchanan og Tullock, 1962; Niskanen 1967), og ”the economic theory of regulation” (Stigler, 1971; Posner, 1974; Pelzman, 1976). Disse teoriene vektlegger politikernes og byråkratenes motivasjon og handlinger som et resultat av rasjonell atferd med det formål å maksimere utfallet. Men, teoriene bygger på å maksimere en bedrifts budsjett eller antall velgere for en politiker. Dette synspunktet har blant annet blitt kritisert av Hirshleifer (1976), Pelzman (1989:6) og McChesney (1997: 17-18 og 133-155), som peker på at offentlige tjenestemenn bør bli sett på som rasjonelle aktører som har som mål å utnytte systemet til sin egen fordel.

Korrupte politikere og byråkrater blir presset av private interessegrupper eller personer for å handle til deres fordel. Men, de har også en egen motivasjon i den korrupte transaksjonen. Korrupsjon motiverer politikere og byråkrater til å innføre markedsrestriksjoner, med det formål å maksimere rentene og bestikkelsene. Dette kan bli illustrert med et eksempel fra Nigeria: Abacha familien styrte firmaet Delta Prospectors LTD, som bryter tungspat- et mineral som er viktig for oljeproduksjon. Våren 1998, kort tid etter at Delta Prospectors LTD hadde nådd full produksjon, ble import av tungspat forbudt av General Abacha. Dette gjorde selskapet til det eneste selskapet som kunne tilby tungspat, et monopol var skapt (Washington Post 9.6. 1998). Rose-Ackerman viser også til flere eksempler der markedet blir innskrenket som et

resultat av korrupsjon, selv i tilfeller der de respektive firmaene har blitt privatiserte (1999:37). Coolidge og Rose-Ackerman (1997:4) hevder at mulighetene for rentseeking oppstår som en følge av politikernes egen motivasjon for personlig vinning, og er ikke et resultat av latskap eller manglende kompetanse. Bestikkelser som blir betalt som en følge av politikernes egen nytte er ikke med på å bidra til å unngå et kronglet byråkrati, men oppstår som et resultat av ineffektivitet i seg selv.

Se for deg at et firma ønsker en fordelaktig behandling av de offentlige tjenestemennene. Dette kan føre til tre ulike scenarioer: Det første alternativet er bestikkelser for å oppnå en lisens eller en konsesjon på boring. Det andre alternativet er å organisere en lobby gruppe med det formål å øke konsesjonene eller lisensene. Den tredje muligheten er å forene seg med andre interessegrupper med et formål å øke boremulighetene på det aktuelle feltet. Alle disse aktivitetene er sett på som rentseeking, men det tradisjonelle rentseeking perspektivet skiller i liten grad mellom dem. I følge Lambsdorff (2001) kan handlingene skilles fra hverandre i forhold til deres innflytelse på velferd. Det er enighet om at den siste aktiviteten er mer eller mindre lovlig og legitim, mens den første aktiviteten ikke er det. Den største forskjellen mellom de tre handlingene er type interesse som er involvert og varen som blir utvekslet. Den første transaksjonen inkluderer betaling av bestikkelse av et enkelt selskap til en offentlig tjenestemann med det formål å oppnå en kontrakt. Denne transaksjonen tar ikke hensyn til den negative påvirkningen det har på andre oljeselskaper. Aktørens handlinger gir de involverte spesielle fordeler på grunn av bestikkelsene, og ikke på grunnlag av objektive kriterier. Rentseeking i form av bestikkelser er særlig skadelig fordi motivet til å skape markedsmekanismer som fører til bestikkelser øker med antall bestikkelser. I den andre transaksjonen er det flere selskaper som er involvert. Varene som blir utvekslet mellom partene inkluderer ikke særbehandling mellom individer, men til større grupper. En slik type rentseeking er mindre skadelig fordi motivet for å skape kunstige renter eller markedsmekanismer er mindre til stede. I den tredje transaksjonen er interessefeltet videre utvidet og deltakerne er nærmere en handling som er lite skadelig for samfunnet. I følge Lambsdorff (2001) vil da deltakerne i denne gruppen forsøke å unngå rent seeking som fører til markedsfeil og videre eksklusive rettigheter for en liten gruppe. Her er flere parter involvert, og deres interesse er ikke individuell, men heller hva de kan utrette som en gruppe.

Korrupsjon kan derfor i følge Lambsdorf blir forstått som en form for særbehandling av offentlige tjenestemenn. En slik særbehandling inviterer til at private interesser forsøker å dra

en fordel av de resterende økonomiske rentene og konkurrerer mot hverandre ved å betale bestikkelser. Sammenliknet med lobbying og interessegrupper er korrupsjon beskrevet som en monopolistisk form av rentseeking. Rentseeking er korrupsjon når konkurransen om fordelaktig behandling er begrenset til få aktører og når rent seeking utgiftene (bestikkelsene) er verdifull for mottakeren.

Til nå har vi sett på hva rent seeking er og hva som skiller rent seeking fra korrupsjon. Vi skal nå gå videre til å definere hva institusjoner er, og herunder hva vi legger i begrepet demokrati og lovssystem.

2.6 Institusjoner; definisjoner av demokrati og lovssystem

Denne oppgaven skal se på forholdet mellom Naturressurser, institusjoner og korrupsjon. Vi har til nå sett på ulike måter å definere korrupsjon og rentsseeking som ofte er assosiert med naturressurser. Vi skal nå se på hva vi legger i begrepet institusjoner.

I følge North (1990:4) er institusjoner: "Humanly devised constraints that structure political, economic and social interaction. They consist of both informal constraints (sanctions, taboos, customs, traditions and codes of conduct), and formal rules (constitutions, laws, property rights)". Disse konstruksjonene er: "stable, valued, recurring patterns of behaviour" (Huntington 1968:12). Institusjoners kvalitet er definert som i hvilken grad institusjoner skaper incentiver for velfungerende markeder, beskytter eiendomsrettigheter, og skaper sosial og politisk stabilitet (Rodrik 2003:10). Vi skal her i denne oppgaven legge vekt på ulike former for institusjoner og dets kvalitet; velfungerende markeder, eiendomsrettigheter og sosial og politisk stabilitet blir alle sett på som viktig for å redusere muligheter og motiv for korrupte handlinger. Jeg finner det nødvendig å definere to av de institusjonelle aspektene: Sosial og politisk stabilitet som vi her ser på som demokrati, og lovssystem.

W.B.Gallie uttaler i hans anerkjente avhandling om "essentially contested concepts" at demokrati er "the appraisive political concept *par excellence*" (Gallie 1956:184). Det er derfor ikke overraskende at det eksisterer en myriade av demokratidefinisjoner, og det er debatter tilknyttet definisjonene. Debatten går ut på i korte trekk hva en demokratidefinisjon bør inneholde og dette er igjen avhengig av forskerens formål. Forskeren bør i følge Sartori bevege seg oppover eller nedover "the ladder of generality" etter definisjonens dekningsområde. Hvis definisjonen som i denne oppgaven skal dekke flere ulike enheter bør definisjonen være så

generell som mulig, og være minimalistisk for å unngå "conceptual stretching" (Sartori 1970). Demokratidefinisjonen i denne oppgaven er derfor en smal definisjon som fokuserer på valg: "The central procedure of democracy is the selection of leaders through competitive elections by the people they govern" (Huntington 1991:6). Huntingtons prosedurale definisjon kommer fra Schumpeter (1947:269): "The democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the peoples vote." Demokratidefinisjoner som er detaljerte med hensyn til hva et demokrati er kan også føre til at en analyse utelukker viktige årsaksvariabler. Karakteristikk ved det demokratiske samfunn bør derfor etter min mening atskilles fra demokratidefinisjoner for å analysere dem som eventuelle årsaker til korrupsjon. Michael Alvarez m.fl. hevder at disse årsaksvariablene er: "just to interesting to be resolved by a definitional fiat" (Alvarez m.fl. 1996:18,20). Definisjonen er derfor også valgt etter hva man legger i begrepet demokrati: Demokrati i denne oppgaven er derfor følgelig ikke definert som et lovssystem, et markedsbasert økonomisk system eller et effektivt byråkrati.

Jeg benytter i denne oppgaven et mål på demokrati som er utviklet av Gastil for Freedom House: Political Rights indeksen. Freedom House definerer Political Rights som: "Political rights are rights to participate meaningfully in the political process. In a democracy, this means the right of all adults to vote and compete for public office, and for elected representatives to have a decisive vote on public policies" (Gastil;1986-87:7). Denne indeksen er dermed basert på en minimal definisjon og avviker dermed ikke fra definisjonen som fokuserer på valg. Indeksen fokuserer heller ikke på andre variabler som kan være trekk ved demokratiske samfunn; som for eksempel et lovssystem som vi skal se nærmere på i neste avsnitt.

Et lovssystem (rule of law, Rechtsstat, estado de derecho) er i likhet med demokrati og korrupsjon et ladet begrep. Jeg skal også her definere et lovssystem med en minimalistisk definisjon for å unngå "conceptual stretching". Den minimale betydningen av et lovssystem er at enhver eksisterende lov er nedskrevet og offentlig kunngjort. Den er "anvendt rettferdig" av relevante statsinstitusjoner inkludert rettsvesenet. "Anvendt rettferdig" betyr i denne sammenhengen at de legale reglene blir anvendt på en konsistent måte uavhengig av saker; og beslutninger er tatt uten at personer blir diskriminert på bakgrunn av klasse, status eller makt. Det betyr også at en anvender prosedyrer som er bekjentgjorte, forutsigbare og det er muligheter for at de ulike synspunkter og interesser blir hørt i saken (O'Donnell 2004:2). De sentrale institusjonene (retten, advokater og politiet) i et lovssystem er rettferdige, kompetente

og effektive. Dommerne er objektive og uavhengige og ikke under innflytelse av politikere eller andre maktpersoner. Regjeringen må forholde seg til at de er fastsatt i et omfattende lovverk, tjenestemenn må godta at loven også gjelder deres atferd, og regjeringen selv er lovlydig (Carothers 1998:96).

Forholdet mellom et lovssystem og et liberalt demokrati er tett. Lovsystemet gjør det mulig med individuelle rettigheter, som er demokratiets kjerne. Demokratiet består av institusjoner og prosesser som er sterkt forbundet med lovsystemet. I denne oppgaven skal vi fokusere på deler av lovsystemet som ikke har en umiddelbar nærhet til demokratiet, men som likevel kan sies å være karakteristisk for demokratier: eiendomsrettigheter og kontrakter. Uten et velfungerende lovssystem vil de store økonomiske institusjonene som banker, bedrifter og arbeidsorganisasjoner ikke fungere tilfredstillende. Statens involvering i økonomien: reguleringer, skattesystemet, toll, valuta og lignende vil være urettferdige, ineffektive og ikke transparent (Carothers 1998:97). Vi kan med rette si at lovsystemet er sentralt både for demokratiet og for markedsøkonomien, men de er institusjoner i hver sin forstand. Det kan derfor forsvares å behandle disse institusjonene hver for seg for å undersøke forklaringsvariabler som kan være viktige for korrupsjonens utvikling. I denne oppgaven måler vi lovsystemet med en indeks som er utviklet av Kaufmann m.fl. på vegne av verdensbanken. Rule of law er i denne sammenheng: "perceptions of the extent to which agents have confidence in and abide by the rules of society, and in particular the quality of contract enforcement, property rights, the police, and the courts, as well as the likelihood of crime and violence" (Kaufmann m.fl. 2008:7). Lovsystemet er her en begrenset del av hva et lovssystem kan være definert som, og fokuserer i denne sammenheng på persepsjoner av kvaliteten til retten, politiet, kontrakter og eiendomsrettigheter samt sannsynligheten for vold og kriminalitet. Vi har nå sett på definisjoner av institusjoner og særlig på definisjoner av demokrati og lovssystem. Vi skal komme tilbake til institusjoners betydning for korrupsjon i det neste kapitlet. Men, før vi kommer så langt bør vi se hva sammenlikninger på tvers av land kan føre med seg, og hva vi bør ta hensyn til i den sammenheng.

2.6 Variasjoner mellom land.

Det kan oppstå mange problemer når målet er å sammenlikne på tvers av land: For det første kan en skille mellom stater som har en sosialistisk orientering og kapitalistiske stater. Mange aktiviteter som er forbeholdt de offentlige ansatte i et land, vil være en oppgave for private

aktører i andre land, og derfor kan ulike standarder oppstå mellom landene. For det andre kan det være forskjell i lovens omfang. I noen land er korrupsjon bare definert som bestikkelser, mens andre land har lover som regulerer nepotisme, interesse konflikter, valg kampanje bidrag etc. Noen land aksepterer gaver, mens andre igjen har meget detaljerte regler på hva som er tillatt. For det tredje kan vi observere forskjeller i "public-opinion". På den ene siden er det land som har vært svært korrupte i mange år som kan ha få eller ingen tegn til protest mot regimet. På den andre side er det land der hvor små forseelser fører til etterforskning og skandaler. Innenfor en nasjon er det også ulike oppfatninger om korrupsjonens omfang og opprinnelse. Dette viser seg i tidligere kolonier der hvor det europeiske lovsystemet ble innført som en norm over tradisjonelle lokale verdier. Her hevder mange av de innfødte at korrupsjon ble innført som en konsekvens av det europeiske lovssystemet (Gardiner 2005:36-38).

Jeg har vist til tidligere at survey undersøkelser der folks oppfatning om korrupsjon varierer etter hvilken posisjon den korrupte er i og hvilket omfang korrupsjon har. Transparency Internationals indeks er basert på survey undersøkelser, og vi må derfor ta høyde for at respondentene er drevet av andre hensyn enn korrupsjon når de har svart på undersøkelsen. Respondentene kan for eksempel være påvirket av at landet har høy arbeidsledighet, lav økonomisk vekst eller andre sosioøkonomiske forhold (Søreide 2006). Svarene kan også som Gardiner påpeker være drevet av hvilket omfang korrupsjon har og hvem som er involvert i handlingen. Men, det er ikke å anbefale og bare benytte seg av lokale normer eller oppfatninger av korrupsjon som et mål på korrupsjon. Da kan en ende opp med å omfavne en kulturell relativisme som gjør en komparativ sammenlikning vanskelig å gjennomføre. Transparency Internationals indeks forsøker å unngå dette problemet med å ha flere survey undersøkelser fra samme land og aggregere resultatene, men det vil alltid være feilmargin ved slike undersøkelser noe som må tas høyde for i analysen.

Mange forskere i akademia vil hevde at det ikke er mulig å sammenlikne korrupsjon mellom land, nettopp fordi lovene og den kulturelle konteksten varierer så mye fra land til land (Rose-Ackerman 1999). I motsetning til dette relativistiske standpunktet mener andre at i de siste årene har en internasjonal konsensus vokst frem rundt en kjernedefinisjon av korrupsjon; "the misuse of public power for private benefits" (Lambsdorff 2002; Galtung 1998; 123, Alatas, 1990). John Noohan (1984:2-3) påpeker at ;"Bribery is universally shameful...In no country do bribe takers speak publicly of their bribes, or bribe givers announce the bribes that they pay. No one announces that he can arrange a bribe....an inmate fear of being considered

distrusting retains briber and bribee from parading their exchange”. Denne internasjonale trenden viser at det kan være mulig å lage en valid og pålitelig korrupsjonsindeks fra surveys slik Transparency International gjør årlig og et antall andre organisasjoner. Antatt styrker og svakheter ved CPI indeksen vil jeg komme tilbake til i metodekapitler.

Oppsummering

Forskning på korrupsjon har to temaer som stadig dukker opp; hvordan definere korrupsjon, hva skiller korrupsjon fra andre lovlige aktiviteter og hvordan måler vi korrupsjon. Her har vi sett på de to førstnevnte problemene, sistnevnte diskuteres i metodekapitlet. De ulike definisjonene har vist at det kan være vanskelig å definere korrupsjon. Oppsummert er det mange måter å definere korrupsjon på, hver og en med sine styrker og svakheter. Korrupsjon er som Tanzi sier det (1999); “like an elephant, difficult to describe, but easy to identify once you see it”.

Denne oppgaven benytter Transparency Internationals definisjon på korrupsjon: Korrupsjon er misbruk av offentlig makt til egen fordel. Denne definisjonen plasseres i gruppen public-office definisjoner. Jeg velger denne definisjonen fordi selv om den kan ha svakheter, mener jeg at korrupsjon er generelt et fenomen som er enkelt å gjenkjenne når en ser det, men vanskelig å beskrive. Jeg mener også at denne definisjonen er den som egner seg best på komparative studier i mange land. Definisjonen er i seg selv generell og krever ikke nærgående undersøkelser av hvert enkelt land. I følge Amundsen vil også de fleste definere korrupsjon som et forhold mellom staten og samfunnet fordi korrupsjon i den offentlige sektor er sett på som et mer fundamentalt problem for samfunnet i sin helhet. Og fordi kontroll av den offentlige sektors korrupsjon er en forutsetning for å kontrollere den private sektor. Patron-klient definisjoner og lignende som går på forhold mellom enkeltpersoner blir for smalt når det gjelder korrupsjon som omfatter flere deler av samfunnet og flere sektorer enn fra enkeltperson til enkeltperson (Heidenheimer, Johnston og Levine 1989:10).

Når det gjelder oppgavens problemstilling er oljesektoren ofte dominert av statlige selskaper og konsesjoner og andre typer tillatelser går gjennom byråkratiet. Det er derfor naturlig å velge en definisjon som fokuserer på public-office. Oljesektoren har også mange private aktører som må forholde seg til byråkratiet: staten har for eksempel monopol på å fordele lisenser og kvoter, gjennom ulike lover, reguleringer, subsidier, skatter, tariffen, import kvoter eller ved tildeling av kontrakter. Hvis en tjenestemann i det offentlige bestikkes av et oljeselskap, vil

vedkommende misbruke offentlig makt til egen fordel. Store overskudd og manglende kontrollmekanismer kan føre til at ledere i byråkratiet kan påvirke markedet til sin egen fordel ved å opprette monopoler for sin egen tjeneste eller for selskaper i bransjen. Her misbruker offentlige ansatte offentlig makt for egen personlig vinning.

3 Årsaker til korrupsjon

Diskusjonen av de teoretiske definisjonene viser at korrupsjon blir definert på ulike måter og er et komplekst fenomen. Definisjonene kan variere mellom land, by, fylke, politikere og forskere. Diskusjonen overfor viser allikevel at korrupsjon er på mange måter et generelt fenomen som kan gjenkjennes i store deler av verden uavhengig av kontekst. Gjennom kvantitative analyser har statsvitere og økonomer forsøkt å finne generelle årsaksforklaringer på hvorfor korrupsjonsnivået kan variere fra land til land (Ades og DiTella 1999; Treisman 2000; Sandholtz og Koetzle 2000; Paldam 2002; Brunetti og Weder 2003; Chang og Golden 2004; Fishman og Gatti 2002; Dollar, Fishman og Gatti 2001; Gerring og Thacker 2005; Husted 1999; Knack og Azfar 2003; Kunicova 2005; Kunicova og Rose-Ackerman 2005; Lederman, Loayza og Reis Soares 2001; Montinola og Jackman 2002; Van Rijckeghem og Weder 2001; Sung 2004).

Studiene har fokusert på mulige politiske, økonomiske og kulturelle årsaksforklaringer. De ulike teoretiske innfallsvinklene kan igjen avspeile korrupsjonens komplekse karakter. Men, det er også en årsak av om forskeren er interessert i mikro eller makro forklaringer eller om forskerens fagtilhørighet. Treisman skriver at korrupsjon er utbredt i land der gevinsten ved å begå korrupte handlinger anses som større enn kostnadene ved å bli oppdaget (2000:5). Det betyr at korrupsjon oppstår ofte i land der forholdene er lagt til rette til at det kan være lønnsomt for enkeltpersoner. Årsakene kan være politiske og økonomiske:”..... corruption is least likely to succeed in societies enjoying open yet structured competition *within* the economic and political arenas, and institutional boundaries and paths of access *between* them. Competition enhances economic vitality and political accountability, while weakening the ability to dominate their own arenas or intrude unduly upon the other. Citizens possessing economic and political alternatives are less vulnerable to exploitation and dependency, and thus in a better position to resist corruption” (Alam 1995, I Johnston 1999:9). Vi bør være oppmerksom på at forholdet mellom korrupsjon og årsaksvariablene ikke er avklart:”Whether corruption causes other variables or is itself the consequence of certain characteristics is sometimes difficult to

assess. These indicators and corruption are often two sides of the same coin” (Lambsdorff 1999:2). Som i andre samfunnsvitenskapelige analyser bør vi derfor være varsom med å trekke bombastiske konklusjoner, både basert på teorien og på estimatet av analysen.

Mange studier fokuserer ofte utelukkende på økonomiske eller politiske variabler som forklaring på korrupsjon. Det er fruktbart å ta lærdom av andre disipliner som en forklaring på hvorfor fenomen oppstår. På den måten vil vi sikre en valid forklaringsmodell. Den såkalte ressursforbannelsen er særlig til stede i land der hvor det opprinnelige korrupsjonsnivået er høyt, der hvor de eksisterende institusjonene er lite fungerende, der det er et fravær av politisk konkurranse, etnisk fragmentering og et lavt utdanningsnivå. Det er altså politiske, økonomiske og kulturelle forklaringer på hvorfor naturressurser kan føre til korrupsjon. Denne analysen vil ved siden av naturressurser ta med politiske, økonomiske og kulturelle forklaringer på korrupsjon. De ulike forklaringene blir behandlet hver for seg.

”Where political opportunities are scarce, corruption occurs as people use wealth to buy power, and where economic opportunities are few, corruption occurs when political power is used to pursue wealth (Samuel Huntington 1968)”.

3.1 Naturressurser og korrupsjon

Oljeutvinning er kapitalintensiv, noe som krever mye penger og få høyt kvalifiserte arbeidere, For utviklingsland som mangler begge deler, må de søke utenlands. Blandingen av utenlandske oljeselskaper og store internasjonale lån skaper et rentesøkende samfunn, som i følge Schubert (2006:66) fører til et ”virtuelt loppemarked” for korrupsjon, patronage og ulikhet. Olje er i følge Schubert kanskje det beste eksemplet på den gjensidige avhengigheten mellom politikk og økonomi. Her skal vi først se på hvorfor naturressurser kan føre til korrupsjon, før ser på hvorfor vi velger å fokusere på olje og ikke andre typer naturressurser, til slutt skal vi se på institusjonenes rolle i forhold til korrupsjon.

Mange land med naturressurser som hovedinntekt er svært preget av korrupsjon. Korrupsjonsnivået kan ha en sammenheng med den ekstreme fokuseringen fra ulike grupper i samfunnet på å tilegne seg mest mulig av overskuddet fra naturressursene. Kampen om dette overskuddet betegnes gjerne som rentseeking som igjen kan være en form for korrupsjon. Forholdet mellom naturressurser og korrupsjon er todelt: For det første kan naturressurser i seg

selv skape muligheter for korrupsjon. Inntektene fra naturressurser kan skape muligheter for korrupsjon ved at ulike individer eller grupper kan ledes inn i ulovlige former for rentseeking. For det andre kan korrupsjon oppstå innenfor bedrifter, noe som leder til en ikke optimal bruk av ressursene, og til dårlige sosioøkonomiske vekstvilkår. Korrupsjon kan derfor være et produkt av naturressursers inntekter og påfølgende rentseeking og de institusjonene som holder bedriftene ansvarlige. En kombinasjon av økt politisk og økonomisk konkurranse og institusjonell utvikling kan bidra til å redusere rentseeking og korrupsjon i land med naturressurser.

3.1.1 Olje

Noen naturressurser vil på grunn av økonomiske eller tekniske årsaker skape flere muligheter for rent seeking enn andre naturressurser. Auty, Woolcook, Pritchett og Busby (2005) hevder at "point source resources" (olje, mineraler og nytteplanter) skaper større muligheter for korrupsjon, enn mer "diffuse" naturressurser som ris og hvete. Data bekrefter denne hypotesen. Mange case studier som ser på forholdet mellom utvikling og naturressurser konsentrerer seg om land med stor mineralriktighet, fremfor naturressurser generelt (Campbell 2002; Karl 1997; Auty 1993). Ressurser som olje og gass kan skape større muligheter for korrupte aktiviteter enn jordbruksprodukter: Ross (2001) viser til definisjonen av "the rentier state" som ifølge Mahdavy (1970) er en stat som mottar omfattende inntekter/renter fra "utenlandske individer, bedrifter eller regjeringer". Beblawi utviklet senere definisjonen til at en "rentier state" er en stat der hvor rentene er betalt av utenlandske aktører, der rentene går direkte til staten, og et lite maktapparat er engasjert i fordelingen av rentene/inntektene, og der hvor majoriteten kun er involvert i fordelingen eller bruken av inntektene (1987)". Definisjonene ble benyttet for å forklare land i midtøsten og oljeinntekter. Ifølge Ross (2001) begrenser definisjonen seg til olje og mineraler: "The definition appears to cover many oil and mineral exporters on the grounds that 1) oil and mineral tend to generate rents, 2) the rents are largely captured by states via export taxes, corporate taxes and state owned enterprises, and 3) mineral extraction employs relative little labor.exporters of agricultural commodities will not be rentier states. This is because 1) agricultural commodities general do not produce rents, 2) export revenues in most cases go directly to private actors, not the state, and 3) agricultural production is more labor intensive and hence employs a larger fraction of the population for a given value of exports (Ross 2001:331-332). På bakgrunn av disse studiene konsentrerer denne oppgaven seg om oljerikdom som et mål på naturressurser.

Vi har nå kommet frem til følgende hypotese:

H1: Oljerikdom fører til et høyere korrupsjonsnivå.

3.2 Institusjonelle forklaringer

Studiene som viser til at naturressurser både generelt og hver for seg skaper muligheter for korrupsjon er noe deterministisk. De viser ikke til hvilke kausale forhold som ligger til grunn for de statiske sammenhengene. Mange av studiene kan vi hevde er en øvelse i statistisk teknikk fremfor teoretisk funderte studier. Hva er grunnlaget for å hevde at land med oljerikdom fører til korrupsjon? Mange av studiene som har sett på forholdet mellom variablene har ukritisk tatt med variabelen som en kontrollvariabel, og ikke forklart hvilke mekanismer utenom de økte rentene som kan ligge til grunn. Flere land har oljerikdom og et relativt lavt korrupsjonsnivå: Norge, Storbritannia, Canada m.fl. Alle tre var etablerte demokratier før oljeboomen, noe som kan få en til å trekke den slutningen at det ikke er oljen i seg selv som skaper grobunn for korrupsjon, men fraværet av sterke institusjoner: demokrati, lovssystem og en velfungerende markedsøkonomi (Schubert 2006:65). De oljerike landene som har et relativt høyt korrupsjonsnivå er kjennetegnet av institusjoner med lav kvalitet; autokratiske og/eller militære stater, et lite transparent lovssystem og fungerende markeds mekanismer: Nigeria, Angola, Turkmenistan og Russland kan trekkes frem som noen eksempler. Stater med manglende politisk ansvarlighet foprer en syklus av svekkede institusjoner, korrupsjon og svake styresystemer som har en tendens til å vare lenge. President Mobutu Sese Soko beholdt makten i Zaire i 32 år (1965-1997), Aliyev familien gjorde Azerbaijan om til en autokratisk stat og i Saudi Arabia mottar 10 000 kongelige medlemmer stipend på mellom 800 og 270 000 dollar (Karl og Gary 2004). Oljerikdommen kan føre til at demokratiseringsprosesser blir svekket, som igjen kan føre til økte muligheter for korrupsjon, som igjen kan føre til en svekket økonomisk vekst. Eller vi kan se på det andre veien at svekkede institusjoner ved oljeboomens begynnelse gjorde det vanskelig å kontrollere og ansvarliggjøre regjeringer og statsledere, noe som igjen førte til korrupsjon og som igjen fører til en svekket økonomisk vekst. Det er altså et edderkoppnett av politiske og økonomiske prosesser som forsterker hverandre (se her avslutning: ta med dette?).

Flere studier har fokusert på institusjoners betydning for korrupsjonsnivået. Det er ikke grunnlag for å hevde at land med oljerikdom skiller seg fra andre land med hensyn til

institusjoners betydning. De økte rentene har som nevnt ikke ført til store problemer i land med gode institusjoner; det er derfor tid for å vende oppmerksomheten bort fra naturressurser mot institusjoner og korrupsjonsnivået i et samfunn: Høye inntekter fra naturressurser kan gi regjeringer flere muligheter og motiv til å betale politiske støttespillere for å beholde makten. Når de beholder makten har de også tilgang til inntektene fra naturressursene, og politikerne kan være mer villig til å bruke mer penger i dag for å beholde makten i morgen. En politiker kan for eksempel velge mellom å bruke ressurs inntektene eller å bruke dem på å anskaffe offentlige jobber til hans eller hennes politiske supportere for å øke muligheten for å bli gjenvalgt.

I land med naturressurser er det som andre land viktig med institusjoner som sørger for ansvarlighet og åpenhet. De viktigste institusjonene i denne sammenheng er de som overvåker bruken av offentlige ressurser, for eksempel de institusjonene som ansvarlige for deres bruk av offentlige midler. Det er et viktig forhold til rentier state her (Karl 1999; Ross 2001), ved at naturressurser kan svekke ansvarligheten fra statsapparatet til folket. Ved å kontrollere for eksempel oljeinntektene kan statsapparatet redusere press for ansvarlighet og demokratisering. Det er i tillegg store muligheter for byråkratisk korrupsjon, særlig der hvor reglene er kompliserte, ikke transparente og selvmotsigende. I noen land er lave lønninger koplet med ikke meritokratiske ansettelsesprosesser ensbetydende med at det er lite å tape på å ta i mot bestikkelser. Svake overvåkningsorganer innenfor byråkratiet kan igjen øke muligheten for korrupsjon. Det er mange studier som peker på at korrupsjon er selve kjernen av ressursenes forbannelse. Studiene viser at rentseeking og institusjoner som skal overvåke private og offentlige privatpersoner og organisasjoner har en betydning om landene går igjennom en ressurs krise eller ikke (Mehlum mfl 2006; Robinson mfl 2006; Boschini mfl 2002; Leite og Weidemann 1999; Gylfason 2001).

Fra disse studiene kan en vise til to ulike modeller som fokuserer på forholdet mellom politiske forklaringer og ressursenes forbannelse: rentseeking modeller som Mehlum m.fl. (2006) og patronage modeller som Robinson m.fl. (2006):

I modellen til Mehlum m.fl. (2006) står entreprenører overfor to valg: rent seeking eller produktive aktiviteter. Den relative lønnsomheten av de produktive aktivitetene avhenger av institusjoner som lovverket og den byråkratiske effektiviteten. Høy institusjonell kvalitet leder til en likevekt der hvor alle entreprenører er produsenter, lav institusjonell aktivitet leder en der hvor en andel av produsentene er rentseekers. Modellen viser hvordan ressursenes forbannelse

oppstår via ikke produktive aktiviteter og rentseeking, og viser til at korrupsjon oppstår som en følge av institusjoner som ikke fungerer som de skal. Institusjoner i deres modell er institusjoner, som overvåker lønnsomheten til produserende virksomheter. I modellen til Robinson m.fl. (2006) er fokuset for studiet en politiker som ønsker å bli gjenvalgt, og oppnår dette gjennom patronage, dvs. at kandidaten stiller statens ressurser og posisjoner til disposisjon for politiske støttespillere i bytte mot deres stemme. I denne modellen fører en ressursboom på den ene siden til en forbedret plan på ressurs utvinning, på den andre siden fører det til mer patronage og dermed ineffektivitet i den offentlige sektor. Hvilken effekt som dominerer, avhenger av kvaliteten på institusjoner som overvåker bruken av de offentlige ressursene. Der hvor disse institusjonene er kompetente og sikrer politisk ansvarlighet, vil en ressursboom føre til en økning av nasjonal inntekt. Der hvor de institusjonelle kvalitetene er svake vil en boom svekke inntektene. I kontrast til Mehlum m.fl. (2006) er dette institusjoner som har som oppgave å overvåke ressursbruk og oppnevnelser i offentlig sektor.

Begge modellene viser til at institusjoner er viktige, og de har gjennom empiriske analyser og casestudier fått støtte for sin hypotese at naturressurser og institusjoner påvirker hverandre gjensidig, og har en signifikant positiv effekt på økonomisk vekst. Vi skal skifte fokus fra økonomisk vekst og nå se på sammenhengen mellom institusjoner og korrupsjon. Vi begynner med en gjennomgang av politiske institusjoner før vi går over til de institusjoner som overvåker den private sektoren.

3.2.1 Politiske institusjoner

Lederman m.fl. (2001) viser at politiske institusjoner påvirker korrupsjon gjennom to mekanismer; gjennom politisk ansvarlighet og hvordan handelen er strukturert. Her skal vi se på politisk ansvarlighet, vi kommer tilbake til handelens struktur i økonomiske forklaringer. Politiske mekanismer som øker den politiske ansvarligheten, enten ved å oppmuntre til straff av korrupte individer eller ved å redusere informasjonsproblemet relatert til statens aktiviteter, har en tendens til å redusere korrupsjonsnivået.

Statsvitere og økonomer har diskutert i hvilken grad politisk ansvarlighet spiller i å bidra til good governance, og da særlig ved å redusere korrupsjon (se for eksempel Fackler og Lin, 1995; Linz og Stephan, 1996; Nas et. al, 1996; Bailey og Valenzuela, 1997; Persson et. al, 1997; Rose-Ackerman, 1999; Djankov et. al, 2001; and Laffont og Meleu, 2001). Det sentrale

argumentet er at ansvarlighet tillater straff av politikere som adopterer ”bad policies”, politikernes handlinger blir justert av velgernes preferanser. Ansvarlighet er bestemt av de særskilte trekkene til det politiske systemet: graden av konkurranse i det politiske systemet og systemets åpenhet og tilgjengelighet. Her skal vi konsentrere oss om politisk konkurranse gjennom valgkanalen.

Politisk konkurranse har lenge blitt sett på som en viktig faktor som bestemmer effektiviteten av politiske utfall (Downs 1957). Oppsummert betyr dette at eksistensen av frie valg garanterer at politikere kan, innenfor en viss grense, bli holdt ansvarlig for deres handlinger (Linz og Stephan 1996; Rose-Ackerman, 1999). Regler (eller institusjoner) som forlenger politikerens tidshorisont øker styrken av valg som en belønning til politikeren. Desto mer systemet vender politikeren mot langtids mål, desto høyere er deres interesse i å være ikke korruperte. For eksempel har politiske systemer som åpner for valg, eller som gjør partier relativt sterk vis-a-vis kandidater ha færre nærsynte politikere, og derfor mindre korrupsjon (Linz, 1990; Linz og Stephan, 1996; Bailey og Valenzuela 1997; og Rose-Ackerman, 1999). Rose-Ackerman (1978, se også Shleifer og Vishny 1993) mener at konkurranse mellom politikere, men også mellom byråkrater fører til mindre korrupsjon i staten. Hvis velgere kan erstatte politikere, eller klienter kan søke om byråkratiske tillatelser fra ulike offentlige tjenestemenn, har de offentlige tjenestemenn færre insentiv til å korrumpere.

Politisk konkurranse reduserer korrupsjon på tre ulike måter: For det første gjennom gjenvalg. For det andre gjennom det mulige maktskiftet i demokratier gjør at politikere ikke kan love at særskilte lover eller reguleringer vil fortsette i fremtiden. Dette svekker muligheten for at private interesser vil betale for å oppnå fordeler og størrelsen på betalingen (McChesney 1987). For det tredje gjennom informasjons- og organisasjonsfriheten som gjerne er karakteristisk for et demokrati bidrar til å overvåke de folkevalgte, og svekker dermed deres muligheter for en korrumpert atferd.

Aslaksen (2007) som benytter seg av Polity indeksen og Freedom House viser i sine studier av naturressurser og korrupsjon at land med demokrati har et lavere korrupsjonsnivå, mens land med autokrati og naturressurser har et høyere korrupsjonsnivå. Studiet viser oss at det kan ha en sammenheng mellom politisk konkurranse og korrupsjon i land med naturressurser. Paldam (1999) viser i sine studier, der han benytter Gastils indeks på demokrati (Freedom House), at det er demokrati påvirker korrupsjon, men effekten forsvinner når han kontrollerer for

økonomisk velstand. Han argumenterer for at sammenhengen er uklar. Treisman (2000) viser til samme resultat. Men, han viser til at land som har vært demokratier over en lang periode fører til en positiv og signifikant sammenheng mellom variablene. Demokratiske stabilitet fører til institusjonell læring og utvikling av ”checks and balance”, mekanismer som er passende i forhold til kulturen og politiske tradisjonen, dermed økes den demokratiske ansvarligheten (Linz, 1990; Linz og Stephan, 1996; Tirde, 1996; Bayley og Valenzuela, 1997; Rose-Ackerman, 1999; Garman et. al, 2001). Dette viser at det som kan ha betydning for korrupsjonsnivået er ikke det nåværende regimet, men en lang og stabil periode under samme regime. Andre studier viser at det kan være snakk om en kurvelineært forhold mellom korrupsjon og demokrati. Det vil si at et moderat nivå av demokrati fører ikke til mindre korrupsjon, det er kun etter at en definert terskel er passert at demokrati har en effekt på korrupsjon. Manow hevder også at regimer som er medium demokratiske er faktisk mer korrupt enn autokratiske regimer. Sung hevder på sin side at det kun er demokratier som har en score på 1 på Freedom House indeksen som har en påvirkning på demokrati. Regimer med verdier fra 2 til 7 har en uklar påvirkning på korrupsjon (Montinola og Jackman 2002; Manow 2005; Sung 2004).

Disse studiene viser at det som kan ha en påvirkning på korrupsjon ikke er det nåværende demokratiet, men at de demokratiske normene er internalisert i samfunnet. Demokratiet er konsolidert. Dette påpekes av Torstein Hjellum (2007:64-65) i hans bok om politisk korrupsjon: ”Institusjonaliseringen av liberalt demokrati blir ofte operasjonalisert til formaliseringen av demokratiske prosedyrer som stemmerett og val. Men meir grunnleggjande er *internaliseringen av demokratiske normar* i eit folk.”. Internaliseringen av de demokratiske normene tar tid, og det avgjørende er her at demokratiet har fått ro til å feste rot i samfunnet. Treisman (2000:439) påpeker: ”The fact that a country is democratic today makes just about no difference to how corrupt it is perceived to be. What matters is whether or not it has been democratic *for decades*”. Blake og Martin (2006:4) skriver at det nettopp er den politiske prosessen over tid som har en betydning. De følger Caiden, Dwivedi og Jabbra (2001:236 i Blake og Martin 2006:4) som påpeker at: ”long established democracies have also gone through difficult transitions and suffered for generations from continued wide-spread corruption until new generations grew out of corrupt habits, new leaders and institutions managed to get a hold on corruption, and a new civic culture gradually brought a new moral basis to governance...unless utterly poisoned, democratic shoots will eventually take hold and transform the way public business is conducted”.

Det må imidlertid understrekes at studier har vist at land med olje og mineralforekomster fører til mer autokratiske regimer eller gjør den påbegynte demokratiske prosessen vanskelig (Karl 1999; Ross 2001). ”The more well-to-do a nation, the greater the chances of democracy” (Lipset 1981:469). Dette er ikke nødvendigvis tilfelle i oljerike land: Bare Norge og Mexico kan klassifiseres som demokratiske blant verdens ti største oljeeksporterende land. Som Marina

*”ein kamp for politisk demokrati blir
en kamp mot korrupsjon (Hjellum
2007:28)”*

Ottoway skrev i New York Times:”Oil and democracy do not mix” (Ottoway 2005). Årsaken til at land med olje og mineralforekomster gjør demokratiseringsprosesser problematisk er blant

annet ”the rentier effect” som i følge Ross kan deles opp i tre deler: ”The taxation effect”- Når regjeringer får inntekter fra olje, vil de skattelegge folket i mindre grad eller ikke i det hele tatt, og folket vil dermed i mindre grad kreve ansvarlighet og representering fra deres regjering. ”Spending effect”: Oljerikdommen kan føre til at at regjeringer bruker mer penger på korrupsjon, som fører til at press for demokratisering blir mindre eller ikke eksisterende. ”Group formation”- Regjeringen bruker oljeinntektene til å hindre sosiale grupper å formere seg og dermed gjør det vanskelig å kreve politiske rettigheter. Ifølge Putnam (1993) bidrar dannelsen av sosial kapital- sivile grupper utenfor familien og under staten – til demokratisering (Ross 2001: 333-334). Det kan derfor være at naturressurser påvirker korrupsjon indirekte gjennom demokrati. Argumentasjonen kan vendes på hodet og si at på grunn av manglende politisk ansvarlighet og åpenhet som et demokratisk system er kjennetegnet av, fører dette til at staten kan bruke penger på korrupte handlinger uten risiko for å bli tatt. Demokratiske land som Canada og Storbritannia som tradisjonelt har skattelagt befolkningen lavt viser at befolkningen kan kreve ansvarlighet og representering fra staten på andre måter enn gjennom skattelegging. Det kan derfor være slik at land som har gode institusjoner når de opplever en ressursrikdom ikke får problemer med sitt demokratiske system fordi mekanismer i samfunnet for åpenhet og ansvarlighet er tilstede i samfunnet.

3.2.2 Institusjoner i den private sfære- et internalisert lovssystem

Flere studier har undersøkt forholdet mellom korrupsjon og forskjellige former for lovssystem. Et effektivt lovssystem blir av mange sett på som en nøkkelkomponent i forhold til korrupsjon (Ades og DiTella 1996; Sung 2002; Voigt, Feld og van Aaken 2004). Andvig og

Moene (1990) viser gjennom en likevektsmodell forholdet mellom korrupsjon og lovssystemet: Hvorvidt korrupsjon er attraktivt for byråkrater er avhengig av hvor effektivt lovssystemet er, dvs. muligheten for å bli tatt og straffet for forholdet. Andvig og Moene fokuserer på korrupsjon i byråkratiet; men vi kan tenke oss et lignende scenario i det politiske maktapparatet. Her kan for eksempel politikere blir bestukket for å endre lover til fordel for spesielle interessegrupper. Eller vi kan se det andre veien ved at loven ikke åpner for at politikere eller andre med posisjoner langt opp i maktkonglomeratet blir straffet for korruperte handlinger. Muligheten for å bli tatt og straffet for politikere vil dermed bli liten, og de korruperte handlingene fortsetter. Dette har igjen konsekvenser for korrupsjon lenger ned i samfunnspyramiden ved at befolkningen ser at politikerne ikke blir tatt for sine handlinger og dette kan føre til at flere ser på korrupsjon som en attraktiv handling. Korrupsjon kan øke selv om landet har pressefrihet og befolkningen generelt viser motstand mot korruperte handlinger. Hvis et effektivt lovssystem ikke straffer korruperte handlinger er det lite media eller samfunnet kan gjøre med korrupsjonsnivået. Et studie utført av Verdensbanken i 1997 viser at det er en negativ sammenheng mellom korrupsjon og et uavhengig rettssystem. Rose- Ackerman (2008:339) påpeker at det er viktig å etablere et lovssystem ved siden av valgfunksjonen:” Furthermore, elections are not sufficient. The state must protect civil liberties and establish the rule of law. Rules must be clear and fair and be administered competently and fairly. This implies an honest, professional and independent judiciary, and police and prosecutors who have integrity and competence”.

Det er dermed viktig å ha en maktbalanse mellom lovssystemet, byråkratiet og politikerne. Et effektivt lovssystem har som vi ser konsekvenser for korrupsjon både i byråkratiet og i politiske sammenhenger. I land med stor oljerikdom er det viktig med et effektivt lovssystem for å forhindre at lover blir skreddersydd for ”rentseeking” og påfølgende korrupsjon. Det er også viktig med et internalisert lovssystem for å forhindre at enkeltpersoner eller foretak får monopol på for eksempel konsesjoner og at kontrakter er transparente.

Vi må også her erkjenne at korrupsjon og et effektivt lovssystem kan være påvirket av hverandre andre veien: Korrupsjonsnivået i et land med et ineffektivt lovssystem kan øke som en konsekvens av et eksternt sjokk. Den politiske eliten kan vurdere de økte inntektene fra korrupsjon som svært attraktivt. Når eliten er en del av det korruperte spillet kan de forsøke å redusere effektiviteten til lovssystemet gjennom manipuleringer av ressursfordelingene og viktige stillinger i maktapparatet. De reduserte ressursene gjør det vanskelig å bekjempe

korrupsjon, og kan føre til at korrupsjon blir enda mer omfattende (Jain 2001:72). Levin og Satarov (2000) viser til lignende forhold i Russland: De hevder at korrupsjon er skapt på grunn av et underutviklet lovssystem som kjennetegnes av dårlige kunnskaper om loven, manglende lovprosedyrer og en generell inkonsistens i de facto lovgivning. Levin og Satarov ser også at korrupsjon infiltrerer lovsystemet: Advokater kan blant annet benytte bestikkelser som et effektivt middel for å forsvare deres klienter. Korrupsjon og lovsystemet er dermed sammensveiset, de påvirker hverandre gjensidig.

3.3 Oppsummering institusjonelle forklaringer

Mehlum m.fl. (2006). og Robinson m.fl. (2006) har hver for seg sett på hvordan institusjoner kan påvirke økonomisk utvikling. De hevder at gode institusjoner kan føre til at effekten naturressurser har på utvikling kan reverseres fra en negativ til en positiv utvikling hvis institusjonene er gode, og dette kan føre til at korrupte handlinger blir mindre attraktivt og mer risikabelt for de involverte. Studier som har fokusert på forholdet mellom institusjoner og korrupsjon påpeker tre ting: Det er for det første viktig med en valgkanal der politikerne blir holdt ansvarlig for sine handlinger. For det andre kan det ha en betydning om demokratiet er internalisert i samfunnet, og for det tredje er det viktig med et internalisert lovssystem som sammen med transparente regler sikrer at korrupte politikere blir ansvarliggjort. Ut fra argumentasjonen overfor kan vi komme med følgende hypoteser:

H3: Politisk ansvarlighet hindrer korrupsjon.

H4: Demokratisk konsolidering hindrer korrupsjon.

H5: Et internalisert lovssystem hindrer korrupsjon.

3.4 Økonomisk velstand og markedsreguleringer

De aller fleste studier som har korrupsjon som avhengig variabel har med økonomisk velstand som en viktig forklaringsvariabel. Argumentet er at økonomisk utvikling fører til en høyere sosioøkonomisk velstand for folk flest, og befolkningen har dermed færre insentiver for å delta i korrupt atferd. Flere forskere fremhever at økonomisk velstand medfører en modernisering av samfunnet som får konsekvenser på flere områder, blant annet korrupsjon: I følge Andvig og Fjellstad (2001:63) fører økonomisk velstand blant annet til økt utdanningsnivå, mer utbredte leseferdigheter, og at politiske relasjoner og maktforhold i mindre grad er basert på forholdet mellom nære venner eller familie. Hver av disse sosioøkonomiske effektene bør føre til at korrupsjon blir oppdaget og utfordret. Politiske relasjoner som er basert

på sak og ikke person, er gjerne et uttrykk for at skillet mellom det private og det offentlig er etablert. Med det mener jeg at samfunnet er preget av en rasjonell- legal administrasjon fremfor en patrimonial struktur, der skillet mellom det private og det offentlige ikke er etablert på samme måte. Det rasjonell- legale styret eller det moderne byråkratiet fører til at det er større muligheter for å bli tatt for sine handlinger og at det er større konsekvenser for den enkelte. I tillegg til konsekvensene ved å bli tatt for korruperte handlinger er større, hevder Myrdal at det sosiale stigmaet avhenger av de eksisterende normene og forventningene innenfor kulturen. Ulike forfattere hevder her at i tradisjonelle samfunn der skillet mellom det offentlige og private er uklare, og der hvor gaver ikke er klart atskilt fra bestikelser, kan det sosiale stigmaet være ikke eksisterende eller fraværende (Myrdal 1970:237 i Treisman 2000, se også Ekpo, 1979). Dette viser igjen at korrupsjon kan reduseres i et samfunn som en følge av en sosioøkonomisk utvikling.

De fleste studier som undersøker forholdet mellom korrupsjon og ulike årsaksforklaringer har med økonomisk velstand som en kontrollvariabel. Undersøkelsene viser at økonomisk utvikling er den variabelen som jevnt over har hatt best forklaringskraft med en negativ og signifikant påvirkning på korrupsjon. Mange studier har som nevnt tidligere vist til en sammenheng mellom korrupsjon og økonomisk utvikling, men det er viktig å understreke at det er vanskelig å etablere en klar årsakssammenheng mellom variablene. Det er ikke klart om korrupsjonsnivået synker på grunn av økte inntekter eller om inntektsnivået øker fordi korrupsjonsnivået synker. Vi kan også se at i land med naturressurser er det nettopp de økte inntektene som skaper insentiver eller muligheter for korrupsjon ved store overskudd. Her kommer ikke nødvendigvis de økte inntektene befolkningen generelt til gode, men fører ofte til at maktkonglomeratet får en større andel av kaken. Her kan vi altså se et eksempel på at de økte inntektene fører til en skjev fordeling av inntektene i samfunnet, flere muligheter for korrupsjon og "rentseeking" som en følge av det store overskuddet, og en sterkere etablering av patron-klient forholdene i samfunnet. Økonomisk utvikling er derfor avhengig av institusjoner som kan skape åpenhet og ansvarlighet mellom politikere og byråkrater og politikere og velgerne for å forhindre korrupsjon.

Korrupsjon kan igjen føre til en svekket økonomisk vekst: populært kalt ressursenes forbannelse. Karl definerer oljeforbannelsen som: "the inverse relationship between high natural resources (oil) dependence and growth economic rates" (Karl 2005). Det er en konsensus blant forskerne at olje fører til en svekket utvikling i samfunnet. Karl og Gary (2004)

påpeker at oljerike land gjør det dårligere enn andre land uten oljerikdom på en rekke økonomiske indikatorer, der i blant økonomisk utvikling. Karl (2005) hevder i et annet studie at det nesten ikke eksisterer noen tilfeller av kombinasjonen olje og økonomisk velstand. Det er mange land som er svært fattige til tross for at de er oljeeksporterende land: Nigeria og Angola er bare noen få eksempler. Når oljeprisene er høye kan inntektene føre til den såkalte "dutch disease": Kort sagt fører de høye oljeinntektene til at andre sektorer (for eksempel jordbruk og industri) blir skadelidende via en svekket konkurransevne. Oljerike land blir dermed svært sårbar overfor de internasjonale oljeprisene: 60 dollar fatet betyr rikdom, 10 dollar fatet er en finansiell katastrofe. Schubert (2006:66) påpeker at en spredning av økonomien er viktig for en sosioøkonomisk utvikling: "It promotes competition, inspires innovation, opportunity and investment, particularly of smaller businesses, the bedrock of a rising middle class". Diskusjonen om forholdet mellom olje og økonomisk velstand kan virke som den er litt på siden av oppgaven: Det jeg vil frem til her er at olje kan påvirke korrupsjon indirekte gjennom økonomisk velstand. Når oljeinntektene påvirker den økonomiske velstanden, kan den svekkede økonomiske velstanden føre til korrupsjon som vist i diskusjonen overfor. Men, også her er det ikke klart hvilken vei årsaksforholdet går; Studier har vist at oljeinntektene kan føre til korrupsjon (som blant annet kan føre til en ineffektiv bruk av ressursene), som igjen fører til en svekket økonomisk vekst og velstand (Leite og Weideman 1999).

Korrupsjon er vanligvis uttak av renter av en som har en form for offentlig makt. Korrupsjon kan oppstå som en følge av at offentlige tjenestemenn kan begrense markedsstrukturen gjennom deres regulerende eller lovgivende makt, og gjennom den muligheten de har til å fordele høyst lukrative statskontrakter. Slike mekanismer kan føre til at offentlige tjenestemenn kan skape fortjeneste eller renter utover det normale for private økonomiske aktører, eller fordele renter fra et sett av aktører til et annet sett av aktører. Denne muligheten til å påvirke markedet gir offentlige tjenestemenn en mulighet til å ta ut bestiktelser fra de som er påvirket av lover og reguleringer. Scully (1991) hevder at desto mer staten er innblandet i markedet sett i forhold til størrelse og omfang, desto mer øker levering av rentene og dermed mulighetene for korrumpert atferd. Staten benytter ofte politiske reguleringer for å ha innflytelse på markedet. De politiske reguleringene kan være formet for å korrigere feil i markedet eller som indirekte overføringer til sosiale aktører. Teorien er at staten skal være aktiv, men den skal også sørge for et effektivt og konkurransedyktig marked (McChesney 1987; De Soto 1990; Schleifer og Vishny 1998; Tullock 1967; Stigler 1971; Pelzman 1976). Hypotesen er dermed at

markedsvennlige reguleringer hindrer korrupsjon og motsatt at mange reguleringer kan føre til korrupsjon. Kritikerne til denne neoliberale teorien; public interest theory of regulation hevder på sin side at uregulerte markeder kan skape markedsfeil som kan manifestere seg i monopolmakt, som igjen kan føre til muligheter for "rentseeking". Stater bør derfor innføre markedsreguleringer for å unngå "rentseeking" og korrupsjon (Pigou 1938, i Djankov m.fl. 2002:2). Ades og Ditella (1999) påpeker at korrupsjon kan føre til at det blir implementert flere reguleringer i samfunnet for å oppnå renter. Årsakssammenhengen mellom variablene er dermed uklart. En rekke studier har testet statens innflytelse på korrupsjon, de fleste studiene rapporterer om et positivt og signifikant forhold mellom statlig intervensjon og korrupsjon (Djankov m.fl. 2002; Ades og Di Tella 1999; Gerring og Thacker 2005). Treisman (2000) finner også at sammenhengen er positiv og signifikant, men sammenhengen "bryter" sammen når det blir kontrollert for andre årsaksfaktorer.

Sammendrag økonomisk utvikling

Flere studier peker på at fraværet av økonomisk velstand kan føre til motiv og muligheter for korrupsjon. Markedsreguleringer kan føre til økte muligheter for rentseeking og korrupsjon. Utfra teorigjennomgangen kan vi komme med følgende hypoteser:

H6: Økonomisk utvikling fører til mindre korrupsjon.

H7: Reguleringer i markedet fører til korrupsjon.

3.5 Kulturelle forklaringer

I tillegg til politiske og økonomiske faktorer er det også flere kulturelle, historiske og sosiale forhold som kan påvirke korrupsjonsnivået i et land. Siden fokuset i dette studiet er på naturressurser og institusjoner som forklaringsvariabler vil vi bare kort referere til hvorfor de ulike kulturelle variablene kan ha en påvirkning på korrupsjonsnivået. Her skal vi se på forholdet mellom religion og korrupsjon, og etnisk fragmentering og korrupsjon.

Sammenhengen mellom korrupsjon og religion kan ha to årsaker (Treiman 2000): For det første har religiøse tradisjoner ofte blitt sett på som sosiale hierarkier. Der hvor hierarkiske religioner dominerer (katolisisme, øst-ortodoks, og islam), kan utfordringer mot statlige ledere eller byråkrater være færre enn i kulturer som er formet av egalitære verdier og individualistiske religioner som protestantisme. Religion kan også forme hvordan individer former deres familie

lojalitet vs. andre individer. Edvard Banfield kaller dette familieisme, som igjen har en effekt på nepotisme og patronage (Banfield 1958 i Treisman 2000). For det andre kan religion påvirke korrupsjon via forholdet mellom stat og kirke som har utviklet seg ulikt mellom religionene. Protestantisme som tradisjonelt er atskilt fra staten kan spille en rolle som overvåker av de offentlige tjenestemenn. I andre tradisjoner - som islam kan slike skiller være fraværende. LaPorta (1999) viser i sine studier en positiv sammenheng mellom andel protestanter i befolkningen og korrupsjonsnivået. Treisman (2000) finner en positiv og signifikant sammenheng mellom variablene.

Flere studier peker på at land som er preget av interne konflikter eller språk, såkalt etnolinguistisk fragmentering, er særlig utsatt for korrupsjon (Leite og Weideman 1999, Treisman 2000). Fearon og Laitin(1996) argumenterer for at i slike samfunn kan etniske grupper tilby informasjon og interne sanksjoner mot de som forråder deres gruppe. Dette kan bidra til å forsterke patron- klient forholdet som allerede eksisterer i samfunnet og bidrar til å styrke den korruperte kontrakten mellom partene. Treisman (2000) viser til at variabelen er signifikant i enkelte regresjoner som ikke kontrollerer for utvikling. Treisman hevder derfor at etnisk fragmentering kan hemme økonomisk utvikling, og at det indirekte har en effekt på korrupsjon, det har ikke en direkte effekt.

Sammendrag andre forklaringer

Vi har nå sett på andre forklaringer som ofte er benyttet som forklaringer på korrupsjonsnivået i ulike land. Vi har fokusert på religion og etnisk fragmentering. Utfra teorigjennomgangen kommer vi frem til følgende hypoteser:

H8: Protestantisme fører til mindre korrupsjon.

H9: Etnisk fragmentering fører til korrupsjon.

3.7 Oppsummering

Vi har nå gått igjennom ulike politiske, økonomiske og kulturelle forklaringer på korrupsjon. De siste årene har forskningen på forholdet mellom korrupsjon og ulike årsak eller effekter eksplodert, det er derfor mange variabler jeg ikke har funnet plass til her. Hvis jeg skulle testet for alle teorier som har blitt lansert som mulige årsaker for korrupsjon ville for det første hovedfokuset vært å teste teorier opp mot hverandre og for det andre ville jeg fått et problem

med antall enheter i analysen. Det ville oppstått en klassisk metode feil med få enheter mange variabler. Metode, data og operasjonalisering skal vi se nærmere på i kapittel 5. I neste kapittel skal vi se på en illustrasjon av to svært forskjellige land: Nigeria og Norge. Hensikten er å belyse hvordan oljerikdom kan gjennom fraværet av politisk konkurranse og ansvarliggjøring føre til korrupsjon i Nigeria, og motsatt mulige årsaker til at Norge ikke har et tilsvarende høyt korrupsjonsnivå i kombinasjon med oljeinntekter.

4.0 Nigeria vs. Norge- demokratisering vs. demokratisk konsolidering- en illustrasjon.

Jeg skal på bakgrunn av noen av de variablene vi har identifisert som årsaksfaktorer se på forskjellen mellom Norge og Nigeria. Hva kan forklare korrupsjonsnivået i Norge og Nigeria? Det må understrekes at dette kun er ment som en illustrasjon av forholdet mellom oljerikdom, insitusjoner og korrupsjon, en kvalitativ sammenlikning krever en dyptgående historisk-sosiologisk analyse, det er det ikke funnet plass til i dette studiet med hensyn til tid og plass.

4.1 Nigeria

"Nigeria is an incredibly rich country, sitting on a lot of oil, and yet it has lived through a succession of dictators... I am convinced that Nigeria would have been a more highly developed country without the oil. I wished we'd never smelled the fumes of petroleum."
Nobel Laureate and Professor Wole Soyinka, *AllAfrica (Africa)*, 19 June 2006

Nigerias oljeinntekter har sammen med manglende mekanismer for politisk ansvarlighet og et lite transparent og effektivt lovssystem, ført til at korrupsjon er en naturlig del av det politiske og det administrative maktapparatet. I følge Osoba har alle regimene i Nigeria vært korrupte. Korrupsjon har vært nært knyttet til olje, som igjen viser seg med kleptokrati- synlig i sin mest ekstreme form siden 1984. Kleptokratiet fører til en omfattende rikdom blant eliten kombinert med en økende fattigdom i store deler av befolkningen (Osoba 1996:371). Når generalene Babangida og Abacha styret landet hevder eksperter at: "corruption became the art of government itself" (Sandbakken 2006:143). Korrupsjon er en del av dagliglivet i Nigeria, regjeringer har vanskeligheter med å kontrollere korrupsjon og viser heller ikke politisk vilje for å løse problemet. Dette har ført til at befolkningen har liten tiltro til det politiske systemet. En surveyundersøkelse utført av Afrobarometeret i 2005 viser at 55 prosent av respondentene tror at de fleste politikere er involvert i korrupsjon, og 36 prosent mener at regjeringen

håndterer korrupsjonsproblemet svært dårlig. En regner med at over 380 billioner dollar har gått via korrupte handlinger til statsledere og deres støttespillere siden 1960 (Humans Right Watch 2007). Den politiske eliten har gjennom en skjult agenda om demokratisering bidratt til at de selv og deres støttespillere har blitt rikere. Oljeinntektene har også forsterket og holdt liv i et etnisk basert patron-klient forhold. Strategien med splitt og hersk mellom etniske, religiøse og regioner har vært meget effektiv, noe særlig General Babandiga og Abacha var eksperter på.

Ekspertene hevder at demokrati sammen med gode institusjoner er den eneste løsningen for å bekjempe korrupsjon i Nigeria. På den måten kan statsledere bli overvåket og holdt ansvarlige (Osoba 1996:371). Nigeria har erfart flere runder av transisjoner mellom demokratiske og autokratiske regjeringer. En majoritet av statslederne har vært militære som har legitimert sin makt gjennom lovnader om demokratisering. Når de demokratiske regimene av ulike grunner har mistet sin legitimitet, har det nigerianske folket ønsket velkommen militære ledere med lovnader om bedre tider økonomisk og sosialt. I 2004 hadde militæret ledet landet i 28 av 44 år siden uavhengigheten i 1960. Demokratiske regimer satt ved makten fra 1960 til 1966, fra 1979 til 1983, og fra 1998 til 2004. Disse periodene kalles for hhv. den første, den andre og den fjerde republikken. Den tredje republikken var et mislykket forsøk på demokratisk transisjon i 1993. Syv militærkupp har styrtet en interrim regjering, fire militære regimer og tre demokratiske regjeringer. Det første demokratiske valget ble gjennomført i 1999, og ble vunnet av den tidligere generalen Olosegun Obasanjo fra Peoples Democratic Party (PDP). Obasanjo ble gjenvalgt i 2003 og har fått internasjonal anerkjennelse på grunn av sin kamp mot korrupsjon. Dette står i skarp kontrast til anklager om valgfusk og vold i hans regjeringstid. Obasanjo har initiert en omfattende korrupsjonsagenda som inkluderer transparente kontrakter i staten, oljeindustrien og byråkratiet. Corrupt Practices og Related Offenses Act ble en realitet i 2000. Men, Obasanjo har vist liten vilje til å straffe politikere i hans administrasjon for korrupte handlinger. Obasanjos etterfølger President Umaru Yar'Adua også han fra PDP vant valget i mai 2007, selv etter nasjonale og internasjonale beskyldninger om valgfusk og vold. Yar'Adua er den første demokratisk valgte presidenten som ikke har en militær bakgrunn, og også han hevder å ha korrupsjon høyt oppe på agendaen. Det nåværende demokratiet er svært fragilt, og eksperter hevder at det er en 50 til 50 sjanse for at landet skal bevege seg mot en demokratisk konsolidering (Sandbakken 2006:142).

Nigeria ble et uavhengig land i 1960, og var på det tidspunktet ikke et oljerikt land.

Oljeinntektene var på så lite som 7.6 prosent av statens inntekter. Dette endret seg i 1971, når oljeinntektene doblet seg fra året før til 52 prosent av statens inntekter. Fra 1974 til 1993 har oljeinntektene vært på mellom 75 og 85 prosent av statens inntekter. Unntaket var 1978, når det hadde en liten nedgang på 63 prosent av statsinntektene. På 1990-tallet sank oljeinntektene fra 84 prosent i 1993 til 44 prosent i 1998, men har økt gradvis mot år 2000 (Sandbakken 2006). Nigerias oljeinntekter går direkte til den føderale staten. Den føderale staten er delt inn 36 stater og har tre nivåer: føderalt, statlig og lokalt. Presidenten har en omfattende makt. Dette fører til at den politiske konkurransen blir et spørsmål om tilgang til ressursene, kampen om renteinntektene. Den politiske konkurransen nøytraliserer dermed den politiske klassen som kunne vært en potensiell kilde til demokratisk opposisjon. "The democratic movement in Nigeria has been spearheaded by a modest group of middle-class professionals, but class divisions and ethnic rivalry have limited its reach and capacity" (Beckett og Young i Sandbakken 2006:144). Arbeidsorganisasjoner og oljeinteresseorganisasjoner har til tider vært i opposisjon, men ble nøytraliserte under Abacha regimet. De private bedriftene i landet ser liten eller ingen interesse i å blande seg inn i politikken, fordi de oppnår fordeler uavhengig av hvem som sitter ved makten.

Nigerias lovssystem følger internasjonale normer, men defacto er lovgivningen utilstrekkelig og lite implementert i samfunnet. Lovssystemet er basert på common law, men sivile lover eksisterer. Disse er basert på sharialover i nord og lover basert på tradisjoner i sør. I tillegg har den nigerianske sivile tjenesten oppnådd en defacto makt over loven de siste årene og utnytter dette i byråkratiet. Lover og regler er generelt på plass for å bekjempe korrupsjon, men implementeringen av lovene er som sagt svak. Lanseringen av Corrupt Practices and Related offences Act i 2000 er allerede nevnt. I tillegg er det lansert en rekke lover og reguleringer som er spesielt rettet mot oljeindustrien. I 2007 ble Nigerias Extractive Industries Transparency Initiative (NEITI) vedtatt som en lov. Loven skal bidra til at olje, gass og mineralsektoren blir mer transparent. President Yar Adua har tatt initiativ til en omstrukturering av oljesektoren som blant annet inkluderer Nigerian National Petroleum Corporation (NNPC). Prosessen ble fullført i februar 2008, men det gjenstår å se om den har en positiv effekt på oljeindustrien.

Nettopp fordi det ikke er en link mellom det demokratiske sivile samfunnet, lovssystemet og den politiske klassen er den demokratiske konsolideringen i fare og den fjerde republikken går mot en uviss tid. Nigeria er dermed fanget i et nett av politiske og økonomiske prosesser som forsterker hverandre; oljeinntektene fører til at den demokratiske opposisjonen blir nøytralisert

som igjen fører til økte muligheter for korrupsjon. Det er jo nettopp de demokratiske mekanismene med gode institusjoner og politisk ansvarliggjøring som gjør at korrupsjon kan bekjempes. Norge er et idealeksempel på sin måte på hvordan oljeinntekter ikke nødvendigvis fører til korrupsjon, der hvor politisk ansvarliggjøring og gode institusjoner sørger for at politiske ledere og privatpersoner blir motivert til en transparent oljeindustri.

3.6.2 Norge

Norge oppdaget olje i 1969 og startet produksjon av olje i 1971, altså hhv. 64 og 66 år siden uavhengigheten i 1905. Norge unngikk kombinasjonen med oljerikdom og korrupsjon på grunn av stabile institusjoner, et generelt høyt utviklingsnivå og et kompetent byråkrati (Østerud 2005:708). Norge var relativt rikt, demokratisk og en industrinasjon lenge før oljeinntektene ble en realitet. Norge har også et oljefond basert på oljeinntektene der hvor regjeringen kun har anledning til å benytte en liten prosentandel av fondet hvert år; dette er populært kalt handlingsregelen. Oljefondet eksisterer primært for å unngå en overoppheting i norsk økonomi, derav handlingsregelen og for å sikre fremtidige generasjoner når oljeinntektene tørker ut. Oljefondet kan være med på å hindre at oljeinntektene fører til et rentesøkende samfunn der hvor både politikere, byråkrater og private personer og bedrifter er en del av spillet.

Siden uavhengigheten har Norge vært et av Europas mest demokratiske land, der hvor de politiske skillelinjene går langs senter og periferi, og ikke mellom klasser, eller etniske og religiøse skillelinjer. Norge er kjennetegnet av et egalitært samfunn, en sterk offentlig sektor og en kultur for kooperative institusjoner som binder det offentlige sammen med det private næringsliv. Det liberale demokratiet har ikke blitt utfordret siden 1930-årene, og etter den andre verdenskrig har det ikke vært en stor korrupsjonssak der hvor den politiske eliten har vært involvert (Hjellum 2007:70). Når det gjelder lover og regler endret stortinget i juni 2003 straffeloven, slik at den nå inneholder viktige bestemmelser om korrupsjon. Bestemmelsene gjelder også medvirkning til korrupsjon samt såkalt påvirkningshandel. Den nye lovgivningen har i følge regjeringen ført til at Norge har ”verdens strengeste regler mot korrupsjon” (Harto 2003:76).

Men, selv om Norge ikke er et land som er i særlig stor grad er preget av korrupsjon er Norge på

ingen måte et korrupsjonsløst samfunn. Hjellum peker på at en vekst i statskapitalisme, en generell liberalisering i samfunnet med avpolitisering og en økt kamp om oljeinntektene kan bidra til politisk korrupsjon (Hjellum 2007:87). Staten har for eksempel tradisjonelt vært en storeieer av produksjonsmiddel i Norge. Men, store stateide konsern har fått økt privat eierandel de siste årene: det statlige eierskapet er redusert til 70 prosent. Dette kan i følge Gudmund Hernes bidra til at den såkalte "New Economic Management" korrupperer samfunnet fordi private eierinteresser får større spillerom (Hernes, Klassekampen 2006, i Hjellum 2007:89). Men, det er også en annen side ved dette som kan bidra til politisk korrupsjon: Staten kan ha fått flere oppgaver, noe som viser seg ved økte reguleringer. Markedets utvidede makt kan altså føre til at de private interessene får større makt og staten får flere oppgaver noe som kan føre til politisk korrupsjon. Den nye lovgivningen gjør også det til en reel utfordring for norske bedrifter, frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter, å klare å etterleve reglene. Dette gjelder særlig i følge Harto (2003:76) i forhold til aktivitet i utsatte markeder og andre samfunn. Norske bedrifter er avhengig av at norske myndigheter arbeider for at andre bedrifter og organisasjoner fra andre land møter et like strengt regelverk i sine hjemland. Hvis dette ikke prioriteres kan norske bedrifter bli skadelidende hvis de følger bestemmelsene.

Oppsummering

Selv om Norge har korrupsjon på lik linje med alle andre land i verden, hevder jeg at Norge ikke har kultur for korrupsjon på samme måte på Nigeria. Årsaken er som Østerud påpeker at Norge har gode, stabile institusjoner og en tradisjon for demokrati. Demokratiet er konsolidert, og dermed ikke truet av andre regimeformer, Norge har en høyst aktiv opposisjon og et levende sivil samfunn som bidrar til at den sittende regjering eller andre statsledere blir utfordret. Den politiske ansvarligheten er i høyeste grad tilstede sammen med gode institusjoner. Den politiske ledelse blir hele tiden holdt i sjakk av andre maktfaktorer i samfunnet. Dette bidrar til at korrupsjon i Norge ikke er et omfattende problem på linje med Nigeria, og at oljeinntektene ikke blir en omfattende kilde til rentseeking og korrupsjon. Vi har nå sett på en illustrasjon av forholdet mellom oljerikdom, demokratisering og korrupsjon i Nigeria og Norge. Det er på tide at vi beveger oss over til flere enheter og oppgavens hovedformål: En kvantitativ analyse av 91 oljerike land på forholdet mellom naturressurser (olje), institusjoner og korrupsjon. Før vi kan utføre analysen er det viktig at vi ser på metoden i analysen: Hva som kjennetegner den

kvantitative analysen med regresjonsanalysen som verktøy, hvilket forskningsdesign vi velger på studiet og hvorfor, enheter i analysen og operasjonalisering av den avhengige variabelen korrupsjon og de uavhengige variablene olje, institusjoner (demokrati, demokratisk konsolidering og lovssystem), økonomisk velstand, markedsreguleringer, protestantisme og etnisk fraksjonalisering.

5 Metode, data og operasjonalisering.

5.1 Metode

Jeg har som tidligere nevnt i oppgaven valgt å benytte meg av kvantitativ metode. Kvantitativ metode skiller seg fra kvalitativ metode på ulike måter: Case studier fremhever holistiske systemer, og antyder at summen av det hele er større enn enkeltdelene (Yin 1984). Case-orienterte forskere hevder at: "relationships between variables cannot be consistent from case to case (Katznelson 1997:92)". Variabel orienterte undersøkelser fremhever på sin side parsimony og generalitet over kompleksitet. Undersøkelsene tester hypoteser fra teoretiske modeller eller forklaringer. Fokuset er primært på å identifisere mulige faktorer som kan forklare årsaker og konsekvenser til det fenomenet en studerer. En variabel orientert vil forsøke å forstå den kausale innflytelsen mellom enkelte variabler, i motsetning til case studiet som ønsker å analysere helheten som disse faktorene består av.

En komparativ analyse av korrupsjon er i følge Lancaster og Montinola (2001) å foretrekke fremfor case studiet av korrupsjon. For det første legger case studiet vekt på begrepets komplekse karakter og dette kan føre til at en generaliserbar forklaring blir oversett eller glemt. En variabel orientert analyse vil fokusere på likheter heller enn det unike, og dette fører forskeren i retning av en bredere, teoretisk fokusert undersøkelse. For det andre har case studier en tendens til å velge caser som er uvanlige eller uteliggere. Disse casene fører lite med seg når målet er å generalisere (Peters 1998). Uteliggere er ikke et like stort problem i variabel orienterte undersøkelser, de har et fokus på et større antall enheter og kan dermed via statistiske metoder eller utvalg eliminere problemet. For det tredje har studier som er basert på et lite antall enheter ofte for mange variabler de ønsker å undersøke i forhold til antall enheter (Liebersson 1991; Lijphart 1971). Dette problemet fører til at en forsker har større problemer med å identifisere de faktorene som med størst sannsynlighet er årsaken til fenomenet. Variabel

orienterte undersøkelser har ofte flere enheter enn variabler, og de kan derfor teste konkurrerende hypoteser mot hverandre. For det fjerde kan case studier ha problemer med å evaluere de uavhengige variablene mot hverandre. Statistiske analyser kan måle hver enkelt variabel mot hverandre og deres uavhengige påvirkning på den avhengige variabelen. For det femte er begrepets validitet ofte vanskelig i variabelorienterte studier. Forskere som benytter denne metoden er derfor ofte oppmerksomme på problemet med "conceptual stretching" (Sartori 1970; Collier og Mahon 1993). Case studier som ofte er basert på deskriptive analyser av land, samfunn eller institusjoner er ofte mindre oppmerksomme i forhold til slike spørsmål. For det femte kan ikke alle casestudier bli kopiert, de som er basert på etnografiske studier kan for eksempel ikke det. Variabel orienterte analyser kan som oftest bli kopiert fordi de er ofte mer eksplisitte i prosedyrene ved datasamlingen og analysen i etterkant (Jackman 1985).

Montinola og Jackman (2001) hevder at studier av korrupsjon bør ha som mål å generalisere og føre til innsiktsfulle teoretiske forklaringer. Dette studiet har som formål å finne generaliserbare forklaringer av forholdet mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon. Målet med studiet er derfor parsimony og generalitet fremfor kompleksitet. Den kvantitative/variabel orienterte metoden er derfor å foretrekke fremfor den kvalitative/case-orienterte. Men, et studie av forholdet mellom naturressurser, institusjoner og korrupsjon har som nevnt tidligere to steg: Det første er å avklare årsaksforholdene mellom variablene, det andre er en historisk-sosiologisk analyse på bakgrunn av analysen. Dette studiet konsentrerer seg om det første steget, da er den kvantitative metoden et naturlig valg. Studier som konsentrerer seg om det andre steget i analysen bør velge den kvalitative metoden med det formål å avdekke holistiske forklaringer.

Inntil nå nylig har ikke korrupsjon som fenomen blitt undersøkt komparativt og med kvantitative teknikker. Dette har endret seg de siste årene fordi flere mål på korrupsjon har blitt tilgjengelige. Dette gjør det mulig å sammenlikne fenomenet over et stort antall land. Den teknikken som mange forskere benytter seg av i denne sammenheng er regresjonsanalyse. Vi ser på regresjonsanalyse, enheter og forskningsdesign i de neste avsnittene.

4.1.1 Regresjonsanalyse

Regresjonsanalyse er det verktøyet som vanligvis blir benyttet ved kvantitativ metode. I følge

Skog (2003) kan regresjonsanalysen benyttes til å svare på åtte ulike spørsmål: 1) å beskrive styrken og sammenhengen mellom den avhengige og de uavhengige variablene, 2) å gi en kvantifisering av sammenhengen, 3) å undersøke om sammenhengen mellom variablene kan være spuriøs eller konfundert ved å kontrollere for mellomliggende variabler, 4) å skille mellom direkte eller indirekte sammenhenger mellom den avhengige og den uavhengige variabelen ved å kontrollere for mellomliggende variabler, 5) å bestemme den relative betydningen av ulike forklaringsvariabler, 6) å finne den beste måten å forutsi den avhengige variabelen på, ut fra de opplysningene som finnes, 7) å undersøke om sammenhengen mellom en avhengig og et sett uavhengige variabler er den samme i ulike sosiale grupper og 8) å undersøke om det er et samspill mellom de uavhengige variablene.

I denne oppgaven vil regresjonsanalysen bli benyttet for å undersøke om, og i tilfelle hvis, hvordan korrupsjon er påvirket av naturressurser, kontrollert for effekten av andre kontrollvariabler. I vanlig regresjonsanalyse skjer plasseringen av regresjonsanalysen ved hjelp av minste kvadratsums metode (OLS). Metoden består i å minimalisere summen av de kvadrerte avvikene fra regresjonslinjen (Midtbø 2007). Regresjons estimatet av effektene naturressurser har på korrupsjon, er laget på grunnlag av et utvalg av enheter (land) som er tatt ut fra en populasjon (oljerike land). En bør derfor være varsom med å konkludere mht. de kausale forholdene i en populasjon basert på resultatene i regresjonsanalysen. Men; signifikanstesting tilbyr forskeren: "a set of rules for deciding when empirical evidence suggest a relationship that is simply not due to chance", (Brady og Collier 2004:306). Hypotesene blir i en regresjonsanalyse testet ved hjelp av signifikanstesting. Ved signifikanstesting må en bestemme seg for hvilket nivå en velger. Hvilket signifikansnivå vi velger er blant annet avhengig av antall enheter, som i denne oppgaven ligger på et normalt nivå i forhold til andre komparative studier av korrupsjon. Signifikansnivået settes til 5 %, to halet test (enhalet test der teorien tilsier det), dette blir oppgitt med en p- verdi i regresjonsanalysen. Hvis p verdien er lavere enn det valgte signifikansnivået på 5 prosent forkastes nullhypotesen. Det betyr at hvis forholdet mellom naturressurser og korrupsjon har en p verdi på 0.03 betyr dette at nullhypotesen forkastes, og vi foreløpig kan konkludere med at det er en statistisk sammenheng mellom naturressurser og korrupsjon. Hvis p verdien ligger på 0.06, kan vi godta nullhypotesen og vi kan konkludere med at det ikke er en sammenheng mellom naturressurser og korrupsjon. For å teste de ulike variablene hver for seg opp mot den avhengige variabelen må vi tolke resultatene gjennom p verdiene som allerede er nevnt.

5.2 Enheter i analysen

Vi har i dette studiet valgt ut enheter på basis av teoretiske begrunnelser. Problemstillingen er forholdet mellom korrupsjon og olje. Det er derfor logisk å velge ut land med verdier på variabelen oljerenter. Når vi velger ut enhetene på denne måten står vi igjen med 91 enheter, som er et akseptabelt antall i samfunnsvitenskapelig sammenheng. Dette kan imidlertid føre til at vi får et mindre antall enheter, enn hvis vi hadde valgt alle land med verdier på den avhengige variabelen. Vi må ta høyde for at antall enheter ikke er spesielt høyt, og dette kan ha konsekvenser for blant annet antall frihetsgrader og variabelenes signifikans. For å unngå type II feil, må vi derfor sørge for å sette et rimelig signifikansnivå for å unngå at sammenhenger som er signifikante ikke er det i analysen på grunn av få enheter og et for strengt signifikansnivå.

5.3 Forskningsdesign

Mange forskere anbefaler å benytte panel analyse eller tidsserieanalyse fordi de nevnte analysene gjør det mulig å avklare om Y eller X kommer først i kausalkjeden, og om de opptrer nært hverandre i tid (Skog 2004). Tidsdimensjonen gjør det altså lettere å skille årsak fra effekt. I denne oppgaven blir tverrsnittsstudie benyttet som forskningsdesign. Tverrsnittdata registrerer data kun en gang for hver enhet, og målingene skjer på samme tid eller innen et kort tidsrom. Dette skiller tverrsnittanalyser fra tidsserieanalyse som varierer over tid og panelanalyser, der data varierer i tid og rom (Midtbø 2007:117).

Tidsseriedata anbefales generelt i statistiske sammenlikninger, men ikke ved bruk av korrupsjonsindekser: I følge Paldam (1999) inneholder målingene per definisjon mye inert, eller innebygd treghet: Survey undersøkelsene som indeksen er basert på registrerer persepsjoner av korrupsjonsnivået gitt av respondenter i et land. Men, disse persepsjonene er ikke nødvendigvis begrenset til et gitt kalenderår, men er antakelig formet over en lengre periode (2002:217). Det er også metodiske problemer forbundet med å sammenlikne indeksen over tid. Endringer i indeksen kan være et resultat av endrede persepsjoner i et land, men det kan også være et resultat av at landet har flere eller færre survey undersøkelser i det aktuelle året, og at land kommer til eller forsvinner fra år til år. Forskningsgruppen bak Transparency International anbefaler derfor ikke å sammenlikne indeksen over tid: "We discourage the use of our data for time series" (Lambsdorff 2005:1). Lambsdorff uttaler at indeksen: "primarily provides a snapshot of the views of businesspeople and country analysts, with a less of a focus

on year-to year trends (Lambsdorff 2007:3). På grunnlag av de metodiske problemene som er forbundet med korrupsjonsindekser, velger vi tverrsnittsstudie som forskningsdesign.

Vi må imidlertid være oppmerksom på en del problemer som kan være forbundet med tverrsnittsstudie. Det grunnleggende problemet når vi skal teste kausale hypoteser med utgangspunkt i denne type data, er begrenset sammenliknbarhet, dvs. ulike varianter av problemene med bakenforliggende variabler: Grunnen til at observasjonenheter som er ulike med hensyn til variabelen X også er ulike med hensyn til Y, behøver ikke at X er årsak til Y. Grunnen kan rett og slett være at de som er ulike med hensyn til X også er ulike i andre henseender (Z) (Skog 2003:70). Begrenset sammenliknbarhet og spuriøse korrelasjoner vil alltid være et problem med tverrsnittanalyser. I dette studiet vil dette problemet løses ved hjelp av kontrollering av relevante kontrollvariabler og regresjonsteknikker. Det andre problemet med tverrsnittstudie angår Humes assymetri og kontiguitetskriterier. Et tverrsnittstudie vil ikke kunne avklare hva som kommer først i den kausale årsakskjeden av X og Y, og det vil heller ikke være mulig å avklare om variablene opptrer nært hverandre i tid. For å løse problemet trenger man data som belyser utviklingen over tid. I dette studiet vil derfor den avhengige variabelen bli målt over et gjennomsnitt på fem år (2004-2008). De uavhengige variablene blir målt på et tidligere tidspunkt (2002) enn den avhengige variabelen (2004-2008). Dette oppfyller kravet om at årsaken kommer før effekten (Midtbø 2007:22).

5.4 Operasjonalisering

Data fra analysen blir valgt ut og vurdert på bakgrunn av tre kriterier: validitet, reliabilitet og tilgjengelighet. Datatilgjengelighet har ikke vært et problem i denne analysen, derfor vil dataene vurderes på grunnlag av validitet og reliabilitet. Validitet er spørsmålet om vi måler det vi skal måle. Begreper eksisterer ikke i den virkelige verden, eller har virkelige definisjoner (Babbie 1995:116; Hempel 1952). De er konstruksjoner som er nyttige for å kategorisere hendelser eller objekter, og for å tegne et bilde av likhetstrekk ved fenomenet (Johnston 2000:5). Empiriske målinger kan dermed aldri bli bedre enn tilnærmet riktig. Reliabilitet ser på om målingene er pålitelige, dvs. om vi kan vise til konsistente resultater. Det er viktig å påpeke at målinger innenfor samfunnsvitenskapen er aldri 100 prosent reliabel, men det er allikevel mulig å vurdere om en måling er reliabel eller ikke innenfor en toleransegrense.

5.4.1 Korrupsjon

Ved siden av definisjonsspørsmålet har få temaer vært så debattert innenfor det komparative

studiet av korrupsjon som operasjonalisering og målinger av korrupsjon (Johnston 2000:1). Det har i mange år vært et problem å måle korrupsjon og dermed gjort det vanskelig å sammenlikne enheter og teste hypoteser. Måling av korrupsjon har vært vanskelig fordi det vi er interessert i å måle er skjult for offentligheten. Vi vet at korrupsjon eksisterer, men vitner er fåtallige; og de som har direkte interesse i korrupsjonen har en naturlig egeninteresse i å holde det skjult.

I dag eksisterer det mange målinger av korrupsjon, som skiller seg fra hverandre i bredde, metode, og kvalitet. De målingene som har eksistert lengst er målinger foretatt av firmaer som vurderer risiko i forhold til handel. Disse er blant annet surveys som er foretatt av Political and Economic Risk Consultancy, The Economist Intelligence Unit og Business International. Andre surveys er foretatt av grupper som World Economic Forum og Freedom House og survey organisasjoner som Gallup, publikasjoner som The Wall Street Journal og analytikere i samarbeid med andre internasjonale organisasjoner. Surveys er foretatt av et utvalg av befolkningen, eller av personer som jobber i internasjonale bedrifter, mens andre avhenger av vurderinger som er foretatt av eksperter. Surveyene varierer også med hensyn til utvalg og hvordan de spørsmålene blir stilt: Alt fra det generelle korrupsjonsnivået til spesifikke spørsmål om enkelte statsdepartementer (Johnston 2000:8).

Det kan være problematisk å benytte seg av et survey for å måle korrupsjon, dette kan redusere reliabiliteten betraktelig. I tillegg er mange av surveyene som er basert på persepsjoner av internasjonale forretningsfolk ofte konsentrert i storbyer, og derfor kan korrupsjonsnivået i et land være noe misvisende og ikke vise hele omfanget av korrupsjon. Surveyene tar heller ikke med noen få unntak hensyn til firmaer av forskjellig størrelse og type, dette sammen med lokasjon av respondentene fører til at målingene blir mindre valid (Lancaster og Montinola 2001:8-9). Mange av de studiene vi har nevnt i denne oppgaven har benyttet Political Risk Survey som mål på korrupsjon (Aslaksen 2007; Ades og Ditella 1999; Leite og Weidemann 1999). Lambsdorff (2005) mener at studier som har benyttet Political Risk Service International Country Risk Guide (PRS/ICRG), må bli vurdert med en viss grad av skepsis. Den variabelen de benytter skildrer ikke korrupsjon i seg selv, men den politiske ustabile situasjonen som øker med korrupsjon, og folkets økende intoleranse mot korrupsjon. Den politiske ustabile situasjonen skal dermed øke med tiden den sittende regjering har vært ved makten sammenhengende. Dette er en antakelse som ikke alle statsvitere er villige til å følge. Vi må også nevne at Kaufmann, Kraay og Zoido-Lobotan (1999) i samarbeid med verdensbanken har laget en indeks som også er basert på flere surveyundersøkelser: Control of Corruption. CPI indeksen og Control of Corruption korrelerer høyt med hverandre (Gerring og Thacker 2005).

Fordi vi benytter oss av et annet mål på governance fra samme database (rule of law), velger vi CPI indeksen som mål på korrupsjon.

Andre typer data som ikke er surveybaserte blir også benyttet i komparative studier av korrupsjon: Data som publiserer domfelte i korrupsjonssaker og data på ”black market premiums”. I følge Johnston er det problematisk å stole på data som er basert på offisiell statistikk fordi det ikke er klart hva enkelte land definerer som korrupsjon, hvordan rettssystemene i de enkelte landene fungerer og hvordan korrupsjon blir etterforsket (2000:9). Lambsdorff mener også at det er svært problematisk å benytte seg av slike data ved komparative sammenlikninger fordi; ”comparing the number of prosecutions, for example, does not reflect actual levels of corruption but the quality of prosecutors. International surveys on perceptions therefore serve as the most credible means of compiling a ranking of nations” (Lambsdorff 2007:2). I dette studiet vil vi som nevnt tidligere benytte oss av CPI, Transparency International Corruption Perceptions Index. CPI har blitt benyttet i en rekke studier (se Lambsdorff 2005 for et sammendrag). Fokuset vil derfor være på CPIs validitet og reliabilitet.

CPI blir publisert årlig av Transparency International. CPIs mål er å tilby data av persepsjoner om korrupsjon innenfor land. CPI er en indeks som er komponert av ulike surveyer: Surveyene er utført av uavhengige institusjoner og rådgivnings selskaper, og respondentene er den generelle befolkningen, forretningsfolk og analytikere. CPI rangerer korrupsjonsnivå på en skala fra 0 til 10, der 0 viser til land med svært høyt korrupsjonsnivå og 10 viser til land med svært lite korrupsjon. . Hvert lands poengtall er komponert av det standardiserte gjennomsnittet av korrupsjons poeng fra surveyene. Skalaen vil i dette studiet bli omkodet fra 0 (mest korrupt) til -10 (minst korrupt). Hvert lands poengtall er komponert av det standardiserte gjennomsnittet av korrupsjons poeng fra surveyene. Antall land som er inkludert i CPI 2008 er 180 (Lambsdorff 2007). Vi vil som tidligere nevnt bruke et gjennomsnitt av 2003-2007 og velge enheter utfra oljerente variabelen, derfor vil antall enheter i dette studiet være lavere.

Reliabiliteten er CPIs styrke, de benytter seg ikke bare av en eller få indikatorer, men flere surveyer fra ulike organisasjoner og gjenspeiler dermed persepsjonen av korrupsjon fra tusenvis av individer som vurderer korrupsjon på ulike måter (Johnston 2000:12). CPIs surveyundersøkelser korrelerer også sterkt med hverandre, noe som også viser at de måler det samme fenomenet (Lambsdorff 2007). En reliabel indeks bør ha konsistente verdier fra år til år, og dette er tilfelle med CPI. Hvis disse korrelasjonene var svake eller inkonsistente ville vi ha

en grunn til å tvile på CPI reliabilitet, men en tabell i Johnston (2000:13) viser oss at korrelasjonene er konsistente over tid. Korrelasjonene kan ifølge Johnston (2000:13) også være for sterke, korrupsjonsnivået vil endre seg over tid og rom, og en reliabel skala bør reflektere dette. Er koeffisientene mellom 2003 og 2007 indeksene for sterk? I følge Johnston er dette vanskelig å vurdere. Korrelasjonene kan ikke fortelle oss om forandringer fra år til år viser reelle endringer av korrupsjonsnivået, og det fører ikke til at vi vurderer indeksen som lite reliabel. Det vi kan stille spørsmålsteget til er om det er nødvendig å publisere en indeks årlig når den produserer liten eller ingen endring fra år til år.

Vi kan vurdere indeksen reliabilitet etter hvor presis den er. Men, det er ikke åpenbart hvilke måleenheter enhver korrupsjonsindeks bør benytte, eller hvordan vi bør forvente at observasjonene skal fordeles (Johnston 2000:14). Survey undersøkelsene bidrar til at CPI blir mer reliabel, men de har resultater som blir uttrykt på mange forskjellige måter. Noen survey undersøkelser fokuserer på samfunnet som en helhet, mens andre fokuserer på deler eller statlige funksjoner. Surveyene varierer også på hvilke spørsmål som blir stilt; persepsjoner av problemet, eller dets alvorlighetsgrad, nivå eller graden av korrupsjon. Lambsdorff (1999:7) forsvarer dette med at dette er sammenliknbare vurderinger av korrupsjonsnivået, mens andre stiller seg kritisk til denne bruken av begrepet. Surveyene har også forskjellige målenivå fra ordinalskala til intervallskala og surveyene varierer i forhold til utvalg og distribusjoner. Media vurderer ofte CPI data som intervall data, men det er viktig å være oppmerksom på at skillet mellom 5.0 og 6.0 vs. 8.4 og 9.4 kan være inkonsistent (Johnston 2000:15). Problemet kan være størst i enden av skalaen, enheter med høyt eller lavt korrupsjonsnivå er gjerne de landene vi fokuserer på. Vi bør derfor tolke tall fra CPI indeksen med forsiktighet (Søreide 2002). Ideelt sett burde alle land som er inkludert ha det samme antallet surveyer. CPI krever at hvert land har tre surveyer før et land kan bli inkludert, noe som kan føre til at målefeil blir redusert som en følge av at en benytter bare ett eller to surveys eller målinger. Men, også her er det viktig å være oppmerksom på at de landene som har datamangel ikke er tilfeldig. Det er ofte land med dårlig fungerende institusjoner og ledelse som har få skalaer tilgjengelig. De som dermed i følge teoriene har det høyeste korrupsjonsnivået kan ha problemer med datatilgjengeligheten, mens de som har et noe bedre nivå på institusjonene, og der hvor noen surveyer blir gjennomført blir feilaktig vurdert som det mest korrupte landet i verden.

CPI representerer i følge Johnston (2000:17) en klar forbedring fra de hypotetiske casene som dominerte tidligere forskning, og de ofte diffuse og følelsesmessige påstandene som har preget

enkelte diskusjoner i media. Resultatene er plausible, det er vanskelig å utfordre en påstand om at Sverige er mindre korrupt enn Italia, og at Italia er mindre korrupt enn Nigeria. I tillegg korrelerer CPI sterkt med andre korrupsjonsindekser, noe som viser validitet (se Treisman 2000). Alle surveyundersøkelsene har en definisjon av korrupsjon som for eksempel "the misuse of public power for private benefit" og undersøkelsene vurderer også omfanget av korrupsjon blant offentlige tjenestemenn og politikere i de respektive landene (Lambsdorff 2007:3). Men, CPIs undersøkelser benytter ikke den samme definisjonen av korrupsjon, og det er ikke klart hva som ligger i begrepet omfang av korrupsjon. Er omfang hyppigheten av korrupte handlinger eller antall bestikkelser som er betalt? I tillegg skiller ikke de fleste undersøkelsene mellom politisk og administrativ korrupsjon. GI data har et skille mellom administrativ og politisk korrupsjon, og undersøkelsen kan vise til en korrelasjon på 0.88 mellom persepsjoner av politikere og administrativt ansatte. Dette viser ifølge Lambsdorff at det er et samsvar mellom de to aspektene av korrupsjonsbegrepet. Det er heller ikke sterke holdepunkter for det er store forskjeller mellom politisk og administrativ korrupsjon fra land til land (Lambsdorff 1999).

Det er viktig å være oppmerksom på at persepsjoner ikke er det samme som korrupsjon i seg selv. De kan reflektere korrupsjonens åpenhet, heller enn dets egentlige omfang. Rose-Ackerman (1996) påpeker at når korrupsjonsnivået forverrer seg i et land kan de store transaksjonene bli færre i antall, de involverer ofte høyere risiko, og foregår ofte høyt oppe i det politiske hierarkiet. Dette kan føre til at i land der hvor korrupsjon foregår mer åpent og tilgjengelig for befolkningen, analytikere eller handelsfolk, kan bli vurdert som mer korrupt enn land der korrupsjon er mindre tilgjengelig for respondentene. Ifølge Lambsdorff (2007:6) er persepsjoner av fremmede land fordelaktig fordi de respondentene ikke vurderer sitt eget hjemland og kan dermed vurdere det mer objektivt. Når respondentene vurderer sitt eget hjemland kan dette bli problematisk når de vurderer dette i forhold til lokale standarder. Dette er problematisk fordi de lokale standarder kan variere kraftig fra land til land og dette fører til en svekket validitet. På den andre siden kan respondenter vurderer andre land fra "western business people viewpoint". Dette er problematisk hvis de har manglende kunnskaper om landets kultur. Men, Lambsdorff (2007:6) viser til at data der hvor respondenter fra hjemlandet blir benyttet og data der hvor internasjonale eksperter eller forretningsfolk blir benyttet korrelerer godt med hverandre. Dette viser at problemene som er vist til overfor ikke representerer et stort problem som kan ha en påvirkning på resultatene. Det ser ut til at respondentene har en universell etisk standard, og en god forståelse av landets kultur. Kritikere

hevder at CPI reproducerer indeksen fra år til år. Det vil si at respondentene blir påvirket av media, og dette igjen påvirker deres persepsjoner (Søreide 2006). Denne hypotesen ble testet i 2006 og ble avvist (se 2006 bakgrunnsdokument og Lambsdorff 2007). Men, kritikerne hevder også at persepsjoner blir påvirket av personens ulike perspektiver, deres bakgrunn, inntekt og erfaring. I tillegg blir persepsjoner for eksempel påvirket av sammenlikninger av naboland og respondentens etiske standard (Søreide 2006:6). Mange av ekspertene vet også hvilket nivå landet lå på året før, og dette kan påvirke ekspertens vurdering. Andvig (2004) forklarer dette som en informasjons kaskade som utvikler seg og kompliserer måling av det reelle korrupsjonsnivå.

På tross av definisjonsproblemene korrelerer CPI fra år til år som nevnt høyt med hverandre. Korrelasjonskoeffisienten er generelt 0.8 eller høyere (Johnston 1999). CPI indeksen korrelerer også høyt med andre korrupsjonsmålinger (Treisman 2000). Disse høye korrelasjonene tyder på at indeksen har høy intern validitet, dvs. at målingene evner å representere de teoretiske begrepene (Midtbø 2007:25). Det kan imidlertid stilles spørsmålsteget ved indeksen eksterne validitet; om resultatet er gyldig utover utvalget som analyserer. Mange land blir ikke inkludert i CPI indeksen på grunn av datatilgjengeligheten. De landene som har problemer med datatilgjengelighet er også land med institusjoner som fungerer mindre tilfredsstillende. Dette kan tyde på at land som har problemer kan også være land som er svært korrupte. Reliabiliteten er indeksen styrke: CPI kombinerer flere målinger og aggregerer resultatene inn i en indeks. Fordi de benytter flere målinger er det større muligheter for at indeksen måler fenomenet nøyaktig. Undersøkelser som benytter seg av en måling eller survey kan ofte ha et lite representativt utvalg og det kan dermed stilles spørsmålsteget ved om målingen av begrepet er nøyaktig. De ulike survey undersøkelsene korrelerer også høyt med hverandre, noe som også viser at målingene er nøyaktige og at respondentene har den samme ideen om hvordan de definerer ”omfanget av korrupsjon” (Lambsdorff 2007). Som vi viste i definisjonskapitlet er ikke korrupsjon som CPI antyder et endimensjonalt fenomen: Korrupsjon skiller ikke mellom ulike former for korrupsjon, i tillegg er det store variasjoner på hvordan korrupsjon er organisert og hvordan inntektene av korrupsjon blir benyttet. Disse variasjonene vil med stor sannsynlighet produsere for eksempel forskjellige økonomiske utfall (Andvig og Fjellstad 1999). Vi må ta hensyn til at indeksen ikke skiller mellom disse formene for korrupsjon når vi analyserer resultatene. I tillegg må vi ta hensyn til at indeksen er basert på persepsjoner, og ikke nødvendigvis beskriver det reelle korrupsjonsnivået i et land.

5.4.2 Naturressurser

Studier av naturressursers påvirkning på økonomisk vekst, regime og borgerkrig viser at det ikke er likegyldig hvilke mål man benytter på naturressurser. Forskere har generelt målt naturressurser som enten forholdet mellom naturressurseksport og GDP eller forholdet mellom naturressurseksport og total eksport. Når forskerne har benyttet andre mål på naturressurser er det mindre støtte til hypotesen om at naturressurser fører til en forbannelse økonomisk eller politisk (Rosser 2006:10). For eksempel: Stijns (2001) benyttet produksjonsnivå og reserver som mål på naturressurser og det hadde ingen signifikant betydning for økonomisk vekst. Herb (2003) benyttet prosent av renter av statsinntektene som mål på naturressurser og det hadde heller ingen signifikant betydning for demokrati. De Soysa (2000) benyttet lager av naturressurser i forhold til antall innbyggere, og det hadde ingen signifikant betydning for borgerkrig. Men, det er også viktig å vise til at det er flere studier som har benyttet andre mål på naturressurser enn eksport i forhold til GDP, og som kan vise til signifikante resultater. For eks: Gylfason m.fl (1999) benytter arbeidsstyrke i primærsektoren og Auty (2001) som benytter dyrkbarjord per hode hevder at disse studiene er mer robuste enn kritikere av ressursforbannelsen hevder. Aslaksen (2007) benytter renter av olje og mineraler i forhold til Bruttonasjonalinntekt som mål på naturressurser og kan vise til en signifikant påvirkning på korrupsjon. Det er ikke klart at eksport i forhold til GDP eller eksport i forhold til total eksport er et valid mål i forhold til naturressurser. Problemet med naturressurser er ikke at det fører til en økonomisk avhengighet av naturressurser eller en skjev eksportstruktur, men at de skaper renter. Rentene skaper igjen negativ utvikling ved at de blant annet fører til ”rentseeking” og korrupsjon (Rosser 2006:11). Det kan derfor i følge teorien være at rentebasert mål på naturressurser er mer nyttig i forhold til studier av naturressursenes påvirkning på økonomisk eller politisk utvikling.

Mange forskere hevder at hovedproblemet er ikke naturressurser per se, men noen typer naturressurser. Det er særlig såkalte ”point source” naturressurser (olje, mineraler og plantation crop) som er problematiske i forhold til utvikling. Noen forskere fokuserer på olje og mineraler (Leite og Weidemann 1999; Ross 2003; De Soysa 2000, 2002; Boschini 2002 Aslaksen 2007), mens andre kun fokuserer på olje (Ross 2001; Fearon og Laitin 2003; Fearon 2005). På bakgrunn av teoretiske og metodiske hensyn vil dette studiet benytte seg av renter av oljerenter i forhold til Bruttonasjonalinntekt som mål på naturressurser. Dette er et bedre mål på naturressursers påvirkning på korrupsjon fordi det måler rentene direkte. Det er nettopp rentene

som skaper muligheter for "rentseeking" som igjen kan føre til korrupsjon. Vi benytter oss av olje som mål på naturressurser, fordi flere studier viser at de har en mer signifikant påvirkning på utvikling enn for eksempel jordbruk. I tillegg viser studier at oljesektoren fører til mer renter enn andre naturressurser og at disse rentene blir fanget opp av staten ved statlige selskaper og skatter (Boschini 2002; Ross 2001; Gylfason 2002). Naturressurser som for eksempel fisk og jordbruk er ikke like rentedrivende bransjer og det er gjerne privatpersoner som styrer bedriften uavhengig av staten. Oljesektoren vil derfor i følge teorien være mer utsatt for korrupsjon enn andre naturressurser som ikke er like rentedrivende. Vår definisjon av korrupsjon er basert på et forhold innenfor staten og mellom staten og privatpersoner. Bedrifter innenfor bransjen er ofte statlige, og det er derfor naturlig å fokusere på olje fremfor bransjer der privatpersoner dominerer. Oljerenter er derfor vurdert som en mer valid variabel i dette studiet enn andre mål på naturressurser.

5.4.3 Institusjoner

Det er i likhet med begrepet korrupsjon mange diskusjoner om begrepet demokrati. Når det gjelder operasjonaliseringen av begrepet går diskusjonen mellom en dikotom måling eller en indeks som graderer (Reich 2001; Mainwaring 2001; Bollen 1991; Przeworski mfl. 2000; Sartori 1987). Argumentene går kort ut på om demokrati er et begrep som kan vurderes som ordinal eller intervall variabel kontra en dummy variabel. Målenivå bør velges ut fra forskerens teoretiske ståsted og studiets analytiske formål (Collier og Adcock 1999:537). Valget av målenivå bør også vurderes ut fra metodiske hensyn. Flere forskere hevder at dummyvariabler er nyttige i regresjonsanalyser når begrepet er vanskelig å måle. En dummy variabel på demokrati vil fange opp av det er en forskjell mellom demokrati og autokrati, men den mister samtidig mye informasjon som andre demokrati indekser som er på intervallnivå kan fange opp. Vi velger derfor å måle demokrati med en intervallvariabel. Vi velger på samme grunnlag en variabel som måler et internalisert lovssystem på intervallnivå.

Valg av indeks som måler henholdsvis demokrati og lovssystem er også gjort på bakgrunn av teoretiske og metodiske hensyn. Vi har valgt å benytte oss av Freedom House sin indeks på demokrati. Freedom House har opprinnelig to indekser som måler demokrati; politiske rettigheter og sivile rettigheter. Den indeksen som måler sivile rettigheter kan være problematisk å benytte fordi denne indeksen inkluderer et mål på korrupsjon. Dette kan føre til at det blir vanskelig å tolke demokrati som en uavhengig variabel fordi indeksen er koplet til den avhengige variabelen. Argumentasjonen blir dermed tautologisk. For å unngå dette

benytter vi derfor politiske rettigheter, fordi den ikke inkluderer korrupsjon. Det finnes et utall indekser som måler demokrati, men vi velger Freedom House fordi den ligger nærmest vår definisjon på demokrati som fokuserer på valg. Polity indeksen fokuserer blant annet også på restriksjoner på den sittende makten i samfunnet; dette kan være et uavhengig rettsvesen. Vi ønsket en definisjon som fokuserte utelukkende på politiske prosesser fordi vi også ser på lovssystem i forhold til korrupsjon. Munck og Verkuilen (2002:18) viser til at demokratiindeksene korrelerer sterkt med hverandre, noe som kan være et tegn på at de måler det samme fenomenet.

Valg av indeks som måler lovssystem er gjort på bakgrunn av at vi ønsket å måle i den grad lovssystemet er internalisert i samfunnet. Indeksen fra verdensbanken rule of law måler i den grad respondenten vurderer lovene og reglene som transparente og internaliserte i samfunnet. Andre indekser som måler lovssystemer ser blant annet på rettsvesenets uavhengighet (også dette verdensbanken) og eiendomsrettigheter (IMD). Indeksen fra verdensbanken er også den som har best dekningsgrad av indeksene.

5.4.4 Kontrollvariabler

Vi følger her andre studier og kontrollerer for variabler som andre studier har definert som viktige teoretisk og som har hatt en signifikant effekt på korrupsjon. Operasjonaliseringen av variablene følger de tidligere studiene. Jeg har derfor valgt å lage en tabell med en oversikt over variablene, operasjonaliseringen av variablene, datakilder, eksempler på studier som operasjonaliserer variablene samme måte (Se Lambsdorff 2005 for flere eksempler) og den forventede sammenhengen. Tabellen vil også ta med korrupsjon, naturressurser og politiske institusjoner.

Tabell 1: Operasjonalisering av variablene

Variabler	Operasjonalisering	Datakilde	Studier	Forventet sammenheng
Korrupsjon	Indeks fra 0 til -10	TI	Treisman 2000; Gerring og Thacker 2005; Sung 2004	
Naturressurser	Renter av olje eller mineraler	World Dev. Ind	Aslaksen 2007, Ross 2006	Positiv
Politiske	Indeks fra 0 til -7,	Freedom	Ross 2001;	Negativ

institusjoner	politiske rettigheter Land som har vært demokratiske i alle år siden 1950.	House Alvarez m.fl. 1996	Gerring og Thacker 2005; Paldam 1999; Sung 2004; Manow 2005; Montinola og Jackman 2002	
Internalisert lovsystem	Indeks fra -2,5 til 2,5	World bank gov data		Negativ
Økonomisk utvikling	GDP pr Capita, PPP (1000).	World Dev. Ind	Treisman 2000; Montinola og Jackman 2002; Paldam 1999; Aslaksen 2007; Gerring og Thacker 2005	Negativ
Markedsreguleringer	Antall prosedyrer for å starte en bedrift	Djankov m.fl	Djankov mfl 2001	Positiv
Etnisk fraksjonalisering	Ulike grupperinger i et samfunn	Alesina 2002	Alesina 2002	Positiv
Protestantisme	Andel protestanter i prosent.	Treisman 2000/CIA	Treisman 2000; Gerring og Thacker 2005; Lipset og Lenz 2000.	Negativ

Oppsummering

I dette kapitlet har vi diskutert den kvantitative metode og regresjonsanalysen, samt at vi har diskutert operasjonaliseringen av variablene. I neste kapittel skal vi ta studiet og problemstillingen et steg videre inn i regresjonsanalysen.

6.0 Analyse

Analysen blir utført i flere trinn: Først undersøker vi om forutsetningene for å utføre en regresjonsanalyse er tilstede, deretter blir en korrelasjonsanalyse utført. Neste trinn er å utføre flere trivariate analyser mellom olje, institusjonsvariablene og korrupsjon. Hensikten er å undersøke om sammenhengen er spuriøs. Deretter blir en multippel regresjonsanalyse utført der jeg bringer inn en serie med kontrollvariabler for å undersøke om de trivariate analysen kan

være et produkt av bakenforliggende variabler. Jeg avslutter med en endelig sjekk på om forutsetningene for analysen er oppfylt, og en diskusjon om de empiriske resultatene og veien videre. Temaet i analysen er som kjent forholdet mellom olje, institusjoner og korrupsjon. På grunnlag av en rekke meningsmålinger har Transparency International utviklet en indeks som går fra 0 (svært korrupt) til 10 (lite korrupt) (omvendt skala i dette studiet fra 0 (lite korrupt) til -10 (svært korrupt)). Denne indeksen er utgangspunktet for den avhengige variabelelen korrupsjon. Korrupsjon har en minimumsverdi på -1,9 (Bangladesh og Sudan) og en maksimumsverdi på -9,5 (New Zealand). Standardavviket er på 2,0718. Naturressurser blir målt som oljerenter i forhold til Bruttonasjonalinntekt. Minimumsverdien er her på -2,00 prosent (Frankrike) og maksimumsverdien er på 2,03 prosent (Turkmenistan). Standardavviket er på 1,02303.

Undersøkelsen bygger på tidligere undersøkelser som er utført, og da særlig Silje Aslaksens studie fra 2007. Denne undersøkelsen benytter det samme målet på naturressurser som Aslaksen (oljerenter), men analysen skiller seg fra Aslaksen på tre viktige punkter: Jeg benytter et tverrsnittstudie og har et annet mål på korrupsjon enn Aslaksen (benytter Political Risk Survey), samt at jeg vektlegger andre kontrollvariabler. Jeg vil derfor forvente at resultatene Aslaksen kom frem til kan avvike fra vår analyse.

6.1 Forutsetninger for analysen

Lineær regresjon bygger på endel forutsetninger. Forutsetningene er som følger: 1) sammenhengen mellom variablene er lineær, 2) restleddvariasjonene er: a) homoskedastiske, b) normalfordelt, c) uavhengig av hverandre, 3) multikollinearitet og 4) den uavhengige variabelen og restleddet er ukorrelet med hverandre. Her skal vi se på forutsetning nummer en og to a) og b) og tre, Forutsetning nummer tre og fire kommer vi tilbake til etter at den multiple regresjonsmodellen er utført. Jeg vil her kort referere til om forutsetningene er oppfylte, grafer og tabeller blir gjengitt i appendix c.

Linearitetsforutsetningen vil bli undersøkt ved å utføre et spredningsdiagram. Linearitetsforutsetningen i regresjonsmodellen sier at kurven i diagrammet skal være en rett linje. I mange sammenhenger vil lineære modeller være gode nok som en tilnærming. Det vil si at selv om sammenhengen skulle være klart ikke-lineær dersom vi betraktet hele skalaen, så kan den rette linjen likevel gi en god nok approksimasjon innenfor det intervallet vi i praksis har data for (Skog 2003:227). Vi ser av spredningsdiagrammet at enhetene er spredd langt til

venstre og at sammenhengen ikke er lineær. Teorien tilsier ikke at det skal være et kurvelineært forhold mellom variablene, derfor må vi velge en annen regresjonsmodell. Jeg velger å utføre en logaritmisk omkoding av variabelen oljerenter etter at jeg har undersøkt variabelenes normalfordeling. Korrupsjonsvariabelen er normalfordelt, og det er derfor ingenting som skulle tilsa at den bør omkodes ifølge datafordelingen. Men, oljerenter er ikke normalfordelt og variabelen er klart høyreskjev, med lang hale mot høyere verdier av oljerentevariabelen. Etter den logaritmiske omkodingen av variabelen ser vi at de fleste av landene ligger ganske tett rundt regresjonslinjen, noe som gir en sterk lineær sammenheng. Unntakene er som nevnt tidligere for eksempel Norge, Australia og Canada som har lav korrupsjon til tross for høye oljerenter. Vi kan derfor konkludere med at forutsetningen om at regresjonen må være lineær er oppfylt.

Homoskedastisitet betyr lik utbredelse og vil i likhet med linearitetsforutsetningen undersøkes ved spredningsdiagrammet. Variasjonene rundt regresjonslinjen skal være like store for lave og høye verdier av den avhengige variabelen. Hvis vi ser på det første spredningsdiagrammet ser vi at punktene sprer seg ut på venstre side av diagrammet og det er betydelig større variasjon rundt regresjonslinjen når X er liten enn når X er stor. Men, vi ser etter at variabelen oljerenter er blitt omkodet er punktene langt mer samlet, vi har en lineær og homoskedastisk sammenheng. Forutsetningen må derfor sies å være oppfylt. Hvis vi ikke hadde tatt hensyn til dette kunne vi risikert at standardfeilen til parameterestimaten blir feilaktige. Det vil si at vi får et feilaktig bilde av hvor nøyaktig estimatene er (Skog 2003:234).

Forutsetningene om at restleddene skal være normalfordelt har først og fremst betydning for den statistiske hypoteseprøvingen. Det er ved beregning av signifikanssannsynligheter at brudd på normalitetsforutsetningen får konsekvenser. Grunnen til dette er at sannsynlighetsforutsetningen for parameterestimatet ikke vil følge t-fordelingen når forutsetningen om normalfordelte restledd ikke er oppfylt (Skog 2003: 235-236). Vi undersøker denne forutsetningen ved å beregne residualene og lager et histogram over fordelingen. Vi ser av histogrammet av residualene er normalfordelt, vi konkluderer derfor med at forutsetningen er oppfylt.

6.2 Korrelasjoner

Prikkdiagrammet påvirkes av variabelenes målestokk noe som kan gjøre det vanskelig å vurdere korrelasjonens styrke ut fra en grafisk analyse alene. Som vi så fra prikkdiagrammet var

sammenhengen mellom korrupsjon og oljerenter sterk og positiv, vi supplerer prikkdiagrammet med et statistisk mål, Pearsons R. I tillegg til å se på styrken og retningen på sammenhengen kan vi undersøke om variablene korrelerer sterkt seg imellom. Hvis de uavhengige variablene korrelerer sterkt seg imellom kan dette føre til multikollinearitet og ha konsekvenser for den multiple regresjonsanalysen senere.

Når vi studerer korrelasjonsmatrisen ser vi at det er en sterk korrelasjon mellom *olje* og *korrupsjon* (0,358). Korrelasjonen er positiv og dermed i tråd med de teoretiske forventningene. Når det gjelder institusjonsvariablene korrelerer *korrupsjon* sterkt og negativt med *lovssystem*, *demokrati*, *demoalder* (hhv. -0,943, -462, -0,771) og positivt med *marked* (0,664) også dette i henhold til de teoretiske forventningene. Korrupsjon og kontrollvariablene korrelerer også i tråd med de teoretiske forventningene. Vi kan nå vurderer korrelasjonen mellom de uavhengige variablene og da ser vi at *lovssystem* korrelerer svært sterkt med *økonomisk utvikling* (0,802) og dette kan føre til problemer med multikollinearitet. En sterk korrelasjon mellom forklaringsvariablene kan føre til store avvik mellom resultatene i en bivariat og en multivariat analyse. Dette skal vi komme tilbake til. De andre kontrollvariablene korrelerer også forholdsvis sterkt med hverandre, noe som ikke er uvanlig i en samfunnsvitenskapelig analyse. Ingen av variablene korrelerer over 0.8 (med unntak av *lovssystem* og *økonomisk utvikling* og jeg vurderer derfor ikke resultatene som alarmerende med hensyn til multikollinearitet (Lewis-Beck 1980).

Til nå har vi sett på tre ulike forutsetninger som bør være oppfylt for at vi kan utføre en bivariat regresjonsanalyse og en forutsetning som kan få konsekvenser for den multivariate analysen. Vi går nå videre og tillegger analysen ytterligere et aspekt; statistisk signifikans.

Tabell 2: Korrelasjonsmatrise

		Korrupsj	Olje	Demokrati	Demoalder	Lovssys	Marked	Økonom' velstand	Protestan	Etnisk Frak
Korrupsj	Pearson Correlation	1	,358(**)	-,462(**)	-,771(**)	-,943(**)	,664(**)	-,766(**)	-,484(**)	,450(**)
	Sig. (2-tailed)		,001	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N	91	87	91	91	91	59	88	80	90
Olje	Pearson Correlation	,358(**)	1	-,505(**)	-,290(**)	-,397(**)	,072	-,067	-,037	,327(**)
	Sig. (2-tailed)	,001		,000	,006	,000	,599	,543	,754	,002
	N	87	87	87	87	87	56	84	76	86
Demokrati	Pearson Correlation	-,462(**)	-,505(**)	1	,416(**)	,458(**)	-,201	,379(**)	,284(*)	-,234(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000	,128	,000	,011	,027
	N	91	87	91	91	91	59	88	80	90
Demoalder	Pearson Correlation	-,771(**)	-,290(**)	,416(**)	1	,701(**)	-,612(**)	,501(**)	,425(**)	-,399(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,006	,000		,000	,000	,000	,000	,000
	N	91	87	91	91	91	59	88	80	90
Lovssys	Pearson Correlation	-,943(**)	-,397(**)	,458(**)	,701(**)	1	-,589(**)	,802(**)	,368(**)	-,496(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,001	,000
	N	91	87	91	91	91	59	88	80	90
Marked	Pearson Correlation	,664(**)	,072	-,201	-,612(**)	-,589(**)	1	-,460(**)	-,571(**)	,139
	Sig. (2-tailed)	,000	,599	,128	,000	,000		,000	,000	,293
	N	59	56	59	59	59	59	57	57	59
Økonom velstand	Pearson Correlation	-,766(**)	-,067	,379(**)	,501(**)	,802(**)	-,460(**)	1	,211	-,474(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,543	,000	,000	,000	,000		,064	,000
	N	88	84	88	88	88	57	88	78	87
Protestan	Pearson Correlation	-,484(**)	-,037	,284(*)	,425(**)	,368(**)	-,571(**)	,211	1	-,107
	Sig. (2-tailed)	,000	,754	,011	,000	,001	,000	,064		,344
	N	80	76	80	80	80	57	78	80	80
Etnisk frak	Pearson Correlation	,450(**)	,327(**)	-,234(*)	-,399(**)	-,496(**)	,139	-,474(**)	-,107	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,002	,027	,000	,000	,293	,000	,344	
	N	90	86	90	90	90	59	87	80	90

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

6.3 Statistisk signifikans

Når vi undersøkte korrelasjonsanalysen var vi interessert i samvariasjonen mellom variablene. Fra å forklare samvariasjon mellom alle variablene går vi nå til å forklare årsakseffektene til korrupsjon. Her skal vi se på sammenhengen mellom korrupsjon og hver enkelt variabel, og undersøke hvorvidt variablene er statistisk signifikante. Vi fortsetter med en vurdering av hypotesene vi formulerte i teorikapitlet. Her ser vi fortsatt på regresjonsmatrisen fra forrige avsnitt og ser nå på om sammenhengen mellom variablene er statistisk signifikante.

Sammenhengen blir vurdert som statistisk signifikant på et fem prosent nivå, to halet test (en halet test der teorien tilsier det). Alle variablene blir tatt med videre i den multivariate analysen fordi enkelte variabler som ikke er statistisk signifikante i en bivariat analyse kan være signifikant på grunn av konfunderende faktorer.

Hva effektene av forklaringsvariablene angår ser vi at alle forklaringsvariablene korrelerer signifikant med korrupsjon på under 1 prosent nivå i en tohalet test. Analysen gir en klar støtte til alle hypotesene som er fremlagt, og korrelasjonene er med stor sannsynlighet korrelerte i populasjonen. Vi går nå videre til en multivariat analyse av alle variablene. Den tekniske delen av analysen åpner med en endelig vurdering av regresjonens forutsetninger, for så å gå videre med en bivariat og en trivariat analyse av korrupsjon og olje og hver av institusjonsvariablene. Analysen fortsetter med en multivariat regresjon der alle relevante variabler blir tatt med for å kontrollere for spuriøse sammenhenger. Variablene blir vurdert i forhold til den ustandardiserte koeffisienten B som sier noe om retningen på sammenhengen og variablenes signifikans og tilhørende p verdier. En f test blir til slutt utført for å vurdere en stor modell vs. en liten modell.

6.4 Multipel regresjonsanalyse

En multivariat analyse knytter som sagt tidligere korrupsjon til flere forklaringsvariabler. Vi skal her med utgangspunkt i de hypotesene vi kom frem til i teorikapitlet teste de ulike forklaringsvariablene opp mot korrupsjon. Når vi beveger oss fra en bivariat analyse til en multivariat analyse oppnår vi flere fordeler: For det første gir analysen gir et mer fullstendig og dekkende bilde av fenomenet korrupsjon, for det andre blir beskrivelsene av årsakssammenhengene mer presise og dermed mer troverdige. En opprinnelig bivariat effekt kan som sagt endre fullstendig karakter når det gjelder styrke, signifikans og fortegn når det analyseres på nytt i en multivariat modell. For det tredje belyses forklaringsvariablenes relative betydning i forhold til hverandre (Midtbø 2007:97). Vi skal nå sette alle forklaringsvariablene inn i analysen og analyserer resultatene sett i lys av den ustandardiserte koeffisienten b, som ser på retningen til sammenhengen og p verdiene som ser på signifikansen. Vi vil til slutt sammenlikne en stor modell med alle forklaringsvariablene, mot en liten modell der de variablene som viser seg å ikke være statistisk signifikante er tatt ut av modellen med en f test. Men, før vi utfører regresjonsanalysen må vi undersøke om forutsetningene for å utføre regresjonsanalysen er til stede.

6.5 Forutsetninger for den multiple regresjonsanalysen

Forut for den biariate regresjonsanalysen undersøkte vi om enkelte forutsetninger var tilstede for å utføre en regresjonsanalyse. Vi skal nå se på forutsetningene på ny med hele modellen, samt undersøke multikollinearitet, residualenes uavhengighet og uteliggere. Forutsetningene blir undersøkt ved hjelp av statistiske teknikker i SPSS. Jeg vil her kort referere til om forutsetningene er oppfylte, grafer og tabeller blir gjengitt i appendix c.

Når vi undersøker om forutsetningene for linearitet, homoskedastitet og uteliggere ser vi på et prikkdiagram. Prikkdiagrammet viser i dette tilfellet at forutsetningene er tilstede for å utføre en regresjonsanalyse. Vi kan også undersøke eventuelle uteliggere ved å studere Mahalanobis avstander. For å identifisere hvilke enheter som er uteliggere, må vi bestemme den kritiske chi square verdien, som varierer etter antall uavhengige variabler i analysen. Den kritiske verdien ved 7 uavhengige variabler er 24.32. Vi finner ut om vi har enheter som overstiger denne verdien ved å se på statistikk tabellen for residualer. Maksimumsverdien for Mahalanobis distance er her 18,826 og vi overstiger dermed ikke verdien. Vi kan derfor konkludere med at vi ikke har uteliggere som kan drive resultatene i analysen. Vi har allerede sett av det er en sterk korrelasjon mellom enkelte variabler, og at dette kan ha en betydning for resultatene i analysen. Vi kan også undersøke multikollinearitet ved VIF og Tolerance som har kritiske verdier på hhv. over 10 og under 0.1. Vi ser på tabellen (stor modell) som er presentert i analyse kapitlet at vi ikke overstiger/går under disse verdiene. Men, vi må imidlertid være oppmerksom på at disse verdiene gir rom for kollinearitet mellom variablene på rundt 0,9. Vi kan derfor konkludere med at selv om verdiene VIF og Tolerance viser verdier under den kritiske grensen, må vi fortsatt ta hensyn til at korrelasjonsmatrisen som viser sterk korrelasjon mellom flere av variablene og vurdere resultatene opp mot dette. Endelig ser vi på histogrammet, og der kan vi se at residualene er normalfordelte. For å oppsummere har vi ikke brutt noen av forutsetningene for å gjennomføre en multivariat regresjonsanalyse og kan derfor fortsette med analysen

6.6 Analysen

Vår hypotese er at sammenhengen mellom korrupsjon og naturressurser "faller" sammen når det kontrolleres for institusjonsvariabler. Vi kjører først en bivariat analyse mellom korrupsjon og olje, før vi kontrollerer for effekten av de tre institusjonsvariablene i tre separate trivariate analyser. Før vi endelig setter de to institusjonsvariablene opp mot hverandre i en stor modell

der alle de relevante variablene blir tatt med.

Tabell 2

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-4,197	,214		-19,641	,000
	Olje	,725	,205	,358	3,537	,001

a Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrumpert)-0(minst korrumpert)

Tabell 3

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-3,753	,249		-15,069	,000
	Logaritmen av Oljerenter	,363	,227	,178	1,599	,114
	Demokratiindeks -10 til 10	-,109	,034	-,356	-3,197	,002

a Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrumpert)-0(minst korrumpert)

Tabell 4

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-4,244	,078		-54,596	,000
	Logaritmen av Oljerenter	-,038	,081	-,019	-,467	,642
	Rulelaw	-1,974	,083	-,949	-23,823	,000

a Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrumpert)-0(minst korrumpert)

Vi ser av den bivariate regresjonen mellom *olje* og *korrupsjon* at sammenhengen er som forventet positiv. Sammenhengen mellom variablene er statistisk signifikant på under 1 prosent, to halet test. I de trivariate modellene er sammenhengen mellom *olje* og *korrupsjon* fortsatt positiv, men sammenhengen mellom variablene er ikke statistisk signifikante. Vi kan derfor ikke forkaste nullhypotesen om at det ikke er en sammenheng mellom *korrupsjon* og *olje*. I de trivariate modellene er både *demokrati* og *lovssystem* statistisk signifikante på hhv. 1 prosent nivå og under 1 prosent nivå, to halet test. Det kan fortsatt være slik at olje og institusjonsvariablene er statistisk signifikante på grunn av en mellomliggende variabel eller konfunderende faktorer. For å kontrollere for effekten av andre variabler, samt undersøke hvilke eller om noen av olje og institusjonsvariablene er signifikante beveger vi oss videre inn i en multivariat analyse.

Tabell 5: Stor modell (nåværende demokrati)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	-1,461	1,643		-,889	,379		
Olje	-,028	,142	-,012	-,199	,843	,466	2,146
Demokrati	,022	,025	,051	,885	,381	,480	2,083
Lovssystem	-1,710	,246	-,752	-6,952	,000	,136	7,373
Økonomisk velstand	-,722	,416	-,156	-1,738	,089	,196	5,092
Marked	,031	,029	,064	1,071	,290	,439	2,280
Etnisk fraksjonalisering	-,507	,528	-,056	-,959	,343	,470	2,128
Protestanter	-,016	,005	-,165	-3,083	,004	,553	1,808

a Dependent Variable: Korrupsjon

Vi ser i den store modellen ser vi at sammenhengen mellom *korrupsjon* og *olje* er som forventet positiv. Når oljerentene øker med 1 prosentpoeng, predikerer modellen en økning i korrupsjonsindeksen på 0,086. Dette må vurderes som en heller beskjeden økning. Hvis vi ser på institusjonsvariablene ser vi at hvis *demokrati* øker med 1 poeng, predikerer modellen en nedgang på 0,003 poeng på *korrupsjonsindeksen*. Dette er også en svært beskjeden nedgang. Dersom *lovssystem* øker med 1 poeng, predikerer modellen en nedgang på 1,534 på *korrupsjonsindeksen*. Dette er ikke en liten effekt. Sammenhengen er som forventet mellom korrupsjon og de andre forklaringsvariablene, med unntak av variabelen *etnisk fraksjonalisering*. Vi ser en negativ sammenheng mellom *korrupsjon* og *etnisk fraksjonalisering*, vi forventet en positiv sammenheng. Årsaken til at variablene ikke viser ”riktig” fortegn kan være multikollinearitet. Korrelasjonen mellom de ulike forklaringsvariablene var som vi så i forrige avsnitt betydelige. Resultatene er derfor ikke overraskende. Er det en sammenheng mellom olje og korrupsjon? Er det en sammenheng mellom institusjoner og korrupsjon? Vi går nå videre til å vurdere variablenes p verdier. Når vi så ser på p verdiene i tabellen er det bare *lovssystem*, *økonomisk velstand* og *protestantisme* som er statistisk signifikante. I følge p verdien er *lovssystem* signifikant på under 1 prosent i en to halet test, *økonomisk velstand* er signifikant på under 5 prosent en halet test og *protestantisme* er signifikant på under 5 prosent to halet test. Vi tester for muligheten for at det ikke er det nåværende demokratinivået som har en påvirkning på korrupsjonsnivået, men demokratiets

alder. Vi ser nå at *demoalder* er statistisk signifikant på under 1 prosent to halet test. Resultatene indikerer at hverken *olje*, *demokrati*, *marked* eller *etnisk fraksjonalisering* forsvarer sine plasser i modellen. Vi erstatter *demokrati* med *demoalder* og modellen estimeres på nytt etter at de variablene som ikke hadde en påvirkning på *korrupsjon* er blitt fjernet. Modellereduksjonen foregår ved at en og en variabel tas ut av modellen. Når en variabel fjernes fra modellen kan, dersom den er korrelert med andre variabler i modellen føre til at signifikansen enten blir svekket eller styrke de gjenværende variablene i modellen (se tabeller i appendix c). Vi tar ut *etnisk fraksjonalisering* og fortsetter med *olje* og deretter med *marked*. Vi sitter nå igjen med en modell med *demoalder*, *lovssystem*, *økonomisk velstand* og *protestantisme*. Vi kan derfor konkludere med at det er institusjonsvariablene *lovssystem* og *demoalder*, den økonomiske variabelen *økonomisk velstand* og den kulturelle variabelen *protestantisme* som best forklarer variasjonen i korrupsjonsindeksen.

Tabell 6: stor modell (demokratisk konsolidering)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-1,769	1,386		-1,276	,209
	Olje	-,018	,126	-,008	-,145	,885
	Lovssystem	-1,473	,272	-,647	-5,420	,000
	Demokratisk konsolidering	-,678	,346	-,131	-1,961	,056
	Økonomisk velstand	-,609	,345	-,132	-1,765	,084
	Marked	,032	,028	,067	1,170	,248
	Protestanter	-,013	,005	-,136	-2,707	,010
	Etnisk fraksjonalisering	-,331	,477	-,036	-,694	,491

a Dependent Variable: Korrupsjon

Tabell 7: Liten modell

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-2,181	,823		-2,650	,010
	Lovssystem	-1,466	,136	-,688	-10,762	,000
	Demokratisk konsolidert	-,898	,267	-,158	-3,362	,001
	Økonomisk velstand	-,436	,211	-,108	-2,065	,043
	Protestanter	-,014	,004	-,143	-3,857	,000

a Dependent Variable: Korrupsjon

Tabell 8: F-test

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
	R Square Change	F Change			R square change	F change	Df1	Df2	Sig F change
1	,965(a)	,931	,925	,6064	,931	157,635	4	47	,000
2	,967(b)	,935	,924	,6082	,004	,911	3	44	,443

a Predictors: (Constant), Andel protestanter i prosent, Log BNP, Demokratisk siden 1950:1, ikke langvarig:0., Rulelaw

b Predictors: (Constant), Andel protestanter i prosent, Log BNP, Demokratisk siden 1950:1, ikke langvarig:0., Rulelaw, Grupperinger i et samfunn, verdi 0-1, Logaritmen av Oljerenter, Prosedyrer

c Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrupt)-0(minst korrupt)

Vi har nå fjernet de variablene som ikke er signifikante i tabellen og sitter igjen med fire forklaringsvariabler: *demoalder*, *lovssystem*, *økonomisk velstand* og *protestantisme*. Vi skal nå teste den lille modellen vi sitter igjen med mot den opprinnelige modellen. F testen blir benyttet for å vurdere modellene opp mot hverandre. F testen tar forklaringskraft og signifikans og blander dem sammen. Ideen er at nye forklaringsvariabler bør bare være med i modellen så lenge den bidrar til en markert økning i den forklarte variansen. F testen angir om økningen er markert nok. Den første raden i tabellen beskriver den lille modellen, den andre raden den store modellen. Vi skal se på den høyre halvdel av tabellen som ser på endringene fra den ene modellen til den andre. Er endringen i R^2 stor nok til å forkaste den lille modellen til fordel for den store modellen? Her kan vi se at den lille modellen er å foretrekke fremfor den store modellen: De variablene som ble utelatt i den lille modellen bidrar bare med en økning i på R^2 0,004, p verdien viser at økning i R^2 kun er signifikant på 44,3 prosent nivå. Det er altså ingen grunn til forkaste den lille modellen med den store modellen. Dette bekrefter resultatene fra tidligere: *lovssystem*, *demoalder*, *økonomisk utvikling* og *protestantisme* påvirker *korrupsjon*, de andre forklaringsvariablene gjør det ikke.

Oppsummering analysen

Vi har nå sett på sammenhengen mellom *olje*, *institusjoner* og *korrupsjon*. Først så vi at effekten mellom korrupsjon og ikke lenger er signifikant i to trivariate analyser kontrollert for effekten av hhv. *demokrati* og *lovssystem*. Vi ønsket videre å kontrollere for variabler som det

er teoretiske og empiriske begrunnelser for å ta med inn i analysen. Når vi kontrollerte for effekten av *marked, økonomisk velstand, protestantisme* og *etnisk fraksjonalisering* står vi igjen med *demoalder, lovssystem, økonomisk velstand* og *protestantisme* som de variablene som påvirker korrupsjon. Den empiriske analysen viste blant annet oss om sammenhengen fra utvalg til populasjon var statistisk signifikant. Men, uten et godt teoretisk fundament har analysen liten verdi. Neste kapittel knytter de teoretiske betraktningene sammen med den empiriske analysen og konkluderer.

7.0 Teori og empiri- hånd i hånd?

Her er formålet å se på estimatet fra analysen i forhold til våre teoretiske forventninger. Vi skal her gå igjennom alle hypotesene fra teorikapitlet og tolke de opp mot analysen. Til slutt skal vi se på resultatene under ett, og vurdere de opp mot illustrasjonene fra Nigeria og Norge før vi konkluderer.

H1: Oljerikdom fører til korrupsjon

Flere studier hevder at oljerikdom fører til økte muligheter for rentseeking, som igjen kan føre til korrupsjon. Teoriene hevder at de økte oljeinntektene fører til en kamp om overskuddet for politikere og andre maktpersoner. Vi siterer igjen Ades og DiTella (1999:982): "Consider for example Nigeria in the 1970s. When compared to other, non-oil-producing countries in the region, like Togo, Nigeria provides what is almost a natural experiment for the hypothesis that rents cause corruption. After the oil shock, observers noted that Nigeria's oil income created extraordinary oppurtunities for corruption". Oljerike land som Nigeria svartmales gjerne av forskerne og av media som svært korrupte på grunn av oljeinntektene, mens Norge viser at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom olje og korrupsjon. I tillegg har mange av studiene benyttet seg av operasjonaliseringer av olje og korrupsjon som det er stilt store spørsmålsteget til når det gjelder reliabilitet og validitet. Når vi utførte en bivariat analyse viste estimatet at det er en sammenheng mellom olje og korrupsjon. Vi gikk videre til flere trivariate analyser som viste oss at det er en spuriøs sammenheng mellom oljerenter og korrupsjon: Korrupsjon forklares av institusjonsvariablene demokrati og lovssystem, ikke olje. Olje er heller ikke signifikant i den multivariate analysen. Dermed kan vi utfra analysen si at; når vi benyttet oss av oljerenter som mål på naturressurser viste estimatet basert på et utvalg av 91 land, at det ikke er grunnlag for å hevde at det er en sammenheng mellom olje og korrupsjon.

Nullhypotesen må derfor beholdes, og utfra analysen kan vi foreløpig konkludere med at olje i seg selv ikke påvirker korrupsjon. Vi går dermed i mot mange av de tidligere studiene som er gjort på fenomenet (Aslaksen 2007; Leite og Weideman 1999). Dette kan ha flere årsaker; studiene vi refererer til har flere enheter fordi de er panelstudier, de operasjonaliserer variablene på en annen måte, de benytter andre kontrollvariabler enn det vi gjør i dette studiet og de er basert på et annet utvalg. Eller det kan være at det ikke er en sammenheng mellom variablene, de tidligere studiene kan feilaktig ha vurdert at det er en sammenheng når det i realiteten er andre årsaksvariabler som forklarer korrupsjon.

H2: Politisk ansvarlighet hindrer korrupsjon

Politiske mekanismer som øker den politiske ansvarligheten, enten ved å oppmuntre til straff av korruperte individer eller ved å redusere informasjonsproblemet relatert til statens aktiviteter, har en tendens til å redusere korrupsjonsnivået (Lederman 2001). Vi har her fokusert på valg mekanismen ved demokratiske samfunn. Valg kan potensielt straffe korruperte politikere ved å ”nekte” dem gjenvalg. Ved å benytte oss av Freedom House Politiske rettigheters indeks måler vi nettopp graden av politisk konkurranse. Nigeria er et eksempel på at fraværet av politisk konkurranse kan være relatert til korrupsjon. Korruperte politikere sitter lange perioder ved makten på grunn av systemets manglende evne til å straffe korruperte handlinger ved gjenvalg. Nigeria har kun hatt to presidenter som etterfølger hverandre etter valg, dette viser at den politiske konkurransen har vært særdeles ustabil over en lang periode siden uavhengigheten i 1960. Estimater av utvalget viser imidlertid det mange studier har vist til tidligere; det er ingen sammenheng mellom det nåværende demokratinivået og korrupsjon (Treisman 2000; Sung 2004; Manow 2005) . Det nåværende demokratinivået har en signifikant effekt i de trivariate analysene, men sammenhengen ”bryter” sammen når vi kontrollerer for effekten av de andre årsaksvariablene. Vi kan derfor ikke avvise nullhypotesen om at det ikke er en sammenheng mellom demokrati og korrupsjon.

H3: Demokratisk konsolidering hindrer korrupsjon

Det kan være holdepunkter for å hevde at demokrati først har en påvirkning på korrupsjon når demokratiet har fått rodfeste i samfunnet. Hjellum påpeker i sin bok om politisk korrupsjon at det er internaliseringen av demokratiske verdier i et folk som har en påvirkning på korrupsjon (2007:65). Dette bekreftes også av kvantitative studier: ”We find that it is the consolidation of a vital democratic process over time that has robust, negative relationship with corruption”

(Blake og Martin 2006:2, i Hjellum 2007:66). Norge er også et godt eksempel i så måte: Norge har ikke bare et demokratisk høyt nivå per dags dato, men har ikke opplevd at systemet har blitt truet av andre regimetyper siden 1930-tallet. Over 100 år med en sterk demokratisk tradisjon har gjort sitt til at demokratiske normer er sterkt forankret i den norske befolkning. Vi viser igjen til Caiden, Dwivedi og Jabbra (2001:236, i Blake og Martin 2006:4) som påpeker: "long established democracies have also gone through difficult transitions and suffered for generations from continued wide-spread corruption until new generations grew out of corrupt habits, new leaders and institutions managed to get a handle on corruption, and a new civic culture gradually brought a new moral basis to governace..unless utterly poisoned, democratic shoots will eventually take hold and transform the way public business is conducted". Estimatet av utvalget viser at demokratisk konsolidering har en signifikant effekt på korrupsjon, kontrollert for andre forklaringsvariabler. Vi kan derfor avvise nullhypotesen om at det ikke er en sammenheng mellom demokratisk konsolidering og korrupsjon. Studiene bekrefter dermed funn gjort i studiene til Treisman (1999), Gerring og Thacker (2003) og Blake og Martin (2006) om at demokratisk konsolidering har en påvirkning på korrupsjon.

H4: Et transparent lovssystem hindrer korrupsjon

Et transparent lovssystem blir av mange forskere sett på som en viktig nøkkel i kampen mot korrupsjon (Ades og DiTella 1996; Sung 2003; Voigt, Feld og van Aaken 2004). I land med oljerikdom er kanskje spesielt viktig med et transparent lovssystem blant annet for å sikre at kontrakter er transparente for involverte parter, dette kan være med på å hindre rentseeking og monopol. Vi har benyttet et mål på lovssystem fra verdensbanken som måler i hvilken grad en vurderer reglene i samfunnet som internaliserte. Vi siterer igjen Rose-Ackerman (2008:339): "Rules must be clear and fair and be administered competently and fairly. This implies an honest, professional and independent judiciary, and police and prosecutors who have integrity and competence". I Norge og Nigeria er en noen av tiltakene mot korrupsjon nettopp en reformering av lovssystemet. Men, det som har en betydning er ikke nødvendigvis en rekke nye bestemmelser men en internalisering av lover og regler i samfunnet. Uten at lovene defacto blir implementert i alle lag av samfunnet har lovene liten verdi utenom papiret det er skrevet på. Utfra estimatet av vårt utvalg på 91 oljerike land ser vi at lovssystem har en signifikant og negativ påvirkning på korrupsjon, kontrollert for andre årsaksvariabler. Vi kan derfor forkaste nullhypotesen om at det ikke er en sammenheng. Studiene bekrefter dermed antakelsen fra andre forskere om at et transparent lovssystem som er internalisert i samfunnet er en nøkkelfaktor i kampen mot korrupsjon (Rose-Ackerman 2008; Ades og DiTella 1999 og

Carothers 1998).

H5: Økonomisk velstand hindrer korrupsjon

H6:Markedsreguleringer fører til korrupsjon

H6:Protestantisk etikk hindrer korrupsjon

H7:Etnisk fraksjonalisering fører til korrupsjon

Hovedfokuset i dette studiet har vært naturressurser, institusjoner og korrupsjon. Kontrollvariablene har blitt diskutert omfattende i andre studier, og vi skal derfor bare kort kommentere resultatene av analysen. Det er mange teorier for hvorfor økonomisk velstand hindrer korrupsjon. Hovedhypotesen er at økonomisk velstand fører til en modernisering av samfunnet som får konsekvenser på flere områder, blant annet korrupsjon (Andvig og Fjellstad 2001:63). Det er også påpekt at fattigdom skaper insentiver for å utføre korruperte handlinger (2000:36). Estimatet av utvalget viser at økonomisk velstand har en signifikant effekt på korrupsjon. Analysen bekreftet dermed funn fra tidligere studier (Treisman 2000; Gerring og Thacker 2003; Blake og Martin 2006). Det er også her vanskelig å fastslå årsaksforholdet mellom variablene: "While corruption is likely to lower GDP per head, poorer countries lack the resources to effectively fight corruption". Land som har et høyt korrupsjonsnivå og et lavt nivå på økonomisk utvikling kan dermed være fanget i en selvforsterkende fattigdomsfelle.

Statens rolle i markedet og teorien om markedsreguleringer er i mange studier sett på som en viktig årsak for korrupsjonsnivået. Hovedhypotesen er at offentlige tjenestemenn kan begrense markedsstrukturen gjennom deres regulerende eller lovgivende makt (McChesney 1987; De Soto 1990; Schleifer og Vishny 1998; Tullock 1967; Stigler 1971; Pelzman 1976). Operasjonaliseringen av denne variabelen har variert, her har vi operasjonalisert den som antall prosedyrer en bedrift må igjennom for å operere innenfor et gitt land. Estimatet av vårt utvalg viser ingen støtte til denne hypotesen, variabelen er ikke signifikant og vi kan beholde nullhypotesen om at det ikke er en sammenheng mellom variablene. Studiet følger dermed andre studier som har vist varierende støtte til hypotesen om statens rolle (Treisman 2000). Det kan være at det som har en betydning for korrupsjonsnivået ikke er antall prosedyrer, men institusjonene som overvåker prosessen.

Treisman (2000) påpeker at protestantisme er en egalitær religion, der det å utfordre og kritisere sosiale, hierarkiske strukturer er mer akseptert enn i for eksempel muslimske, katolske eller

østlig-ortodokse samfunn. Dette kan medføre at korrupsjon oftere blir oppdaget og straffet. Estimater av vårt utvalg viser støtte til denne hypotesen. Protestantisme har en signifikant påvirkning på korrupsjon, kontrollert for andre årsaksfaktorer. Studiet bekrefter dermed funn fra andre studier (Treisman 2000; LaPorta 1999). Mange studier påpeker at land som er preget av interne konflikter eller språk, er særlig utsatt for korrupsjon. Vårt estimat viser ingen støtte til denne hypotesen, og bekrefter dermed funn fra andre studier. Treisman (2000) hevder at etnisk fraksjonalisering kan hemme økonomisk utvikling, og at det dermed har en indirekte effekt på korrupsjon.

Fører oljerikdom til korrupsjon? Hva er sammenhengen mellom institusjoner og korrupsjon? Dette har vært hovedspørsmålene i dette studiet. Vi har utfra teoretiske betraktninger og empiriske analyser vist at det som har en påvirkning på korrupsjon er gode og velutviklede institusjoner som er internalisert i samfunnet, ikke oljerikdommen i seg selv. Vi har brukt Norge og Nigeria som eksempler på to ytterpunkter både på korrupsjonsnivå og institusjoners utvikling. Analysen bekreftet inntrykket fra skillet mellom Nigeria og Norge: det er ikke oljerikdom i seg selv som har en påvirkning på korrupsjon. Vi utelukker imidlertid ikke at oljerikdom kan ha en indirekte effekt ved at olje i andre studier har vist seg å ha en effekt på demokrati (Karl 1999; Ross 2001) og økonomisk velstand (Sachs og Warner 1995). Det er også uavklart hvilken årsakssammenheng variablene har: et økt korrupsjonsnivå kan for eksempel føre til at demokratiseringsprosesser blir svekket og at lover og reguleringer blir skreddersydd den korrupte. Analysen bekreftet også funn fra tidligere studier og viste at det protestantisme og økonomisk velstand påvirker korrupsjon. Institusjoner har sammen med økonomisk velstand og protestantisme en påvirkning på korrupsjon, men både økonomisk velstand og institusjoner må være internalisert i samfunnet: det nåværende institusjonsnivået har liten effekt på korrupsjonsnivået og kan til og med føre til at korrupsjonsnivået forsterkes i et nett av faktorer som påvirker hverandre negativt. Jeg siterer igjen Rose- Ackerman (2008:339) som påpeker at det er viktig å etablere et lovssystem ved siden av valgfunksjonen:” Furthermore, elections are not sufficient. The state must protect civil liberties and establish the rule of law. Rules must be clear and fair and be administered competently and fairly. This implies an honest, professional and independent judiciary, and police and prosecutors who have integrity and competence”.

Denne analysen viser oss at det er håp i det hengende snøret: hvis demokratiet kombineres sammen med et effektivt og transparent lovssystem som igjen bidrar til økonomisk velstand kan dette påvirke korrupsjonsnivået positivt.

7 Litteraturliste

Abed, G.T. and H.R. Davoodi (2002), "Corruption, Structural Reforms, and Economic Performance", *Governance, Corruption & Economic Performance*, ed. by G.T. Abed und S. Gupta, International Monetary Fund, Washington D.C.: 489-537.

Acemoglu, D., Johnson, S. and Robinson, J. (2003) 'An African Success Story: Botswana' in D. Rodrik, (ed.) *In Search of Prosperity: Analytic Narratives on Economic Growth*,

Princeton, NJ: Princeton University Press: 80–119

Ades, A. and R. Di Tella (1995), "Competition and Corruption", *Draft Paper, Keble College, Oxford University*.

Ades, A. and R. Di Tella (1996), "*The Causes and Consequences of Corruption: A Review of Recent Empirical Contributions*", *Liberalization and the New Corruption*, ed. by B.

Harris–White and G. White, (Brighton: Institute of Development Studies Bulletin, 27): 6-12.

Ades, A. and R. Di Tella (1997), "National Champions and Corruption: Some Unpleasant Interventionist Arithmetic", *The Economic Journal*, Vol. 107: 1023-1042.

Ades, A. and R. Di Tella (1999), "Rents, Competition, and Corruption", *The American Economic Review*, Vol. 89: 982-994.

Adsera, A., C. Boix, and M. Payne (2000), "Are You Being Served? Political Accountability and Quality of Government", *Inter-American Development Bank Research Department Working Paper 438*. Washington.

Aizenman, J. and M. Spiegel (2003), "Institutional efficiency, monitoring costs, and the investment share of FDI", *Federal Reserve Bank of San Francisco Working Paper*, No. 2003-06.

Alesina, A. and B. Weder (1999), "Do Corrupt Governments Receive Less Foreign Aid?", *National Bureau of Economic Research Working Paper 7108*, Cambridge MA.

Alesina, A. and B. Weder (2002), "Do Corrupt Governments Receive Less Foreign Aid?", *American Economic Review*, Vol. 92 (4): 1126-1137.

Al-Marhubi, F. A. (2000), "Corruption and Inflation", *Economics Letters*, Vol. 66 (2): 199-202.

Amundsen, I. (1999): "Political corruption: An introduction to the issues", *Working Paper 99:7*, Bergen: Chr. Michelsen Institute.

Anderson, C.J. and Y.V. Tverdova (2003), "Corruption, Political Allegiances, and Attitudes toward Government in Contemporary Democracies", *American Journal of Political Sciences*, Vol. 47 (1): 91-109.

Andvig, Jens Chr. Og Odd-Helge Fjeldstad (2001): "Corruption: A review of Contemporary Research", *Working Paper 2005:1*, Bergen: Chr. Michelsen Institutt.

Aslaksen, Silje (2007): "Corruption and Oil: Evidence from Panel Data", *Working Paper*, NTNU.

Auty, R. and Gelb, A. (2001) 'The Political Economy of Resource-Abundant States', in R. Auty (ed.), *Resource Abundance and Economic Development*, Oxford: Oxford University

Press: 126–44

Azfar, O. (2004), "The rule of law, corruption and homicides", *mimeo IRIS*.

Azfar, O. and T. Gurgur (2004), "Crime, Crime reporting and governance", *mimeo, IRIS* University of Maryland, College Park.

Azfar, O. and Y. Lee (2003), "Corruption and human trafficking", *mimeo, IRIS* University of Maryland

Banfield, E.C. (1979): "Corruption as a feature of governmental organization" in *Bureaucratic Corruption in Sub-Saharan Africa: Towards a Search for Causes and Consequences*. M. Ekpo, ed., Washington D.C.: University Press of America, College Park.

Beblawi, H. (1987) 'The Rentier State in the Arab World', in H. Beblawi and G. Luciani (eds), *The Rentier State: Volume II*, London: Croom Helm

Beck, P.J., M.W. Maher and A.E. Tschoegl (1991), "The Impact of the Foreign Corrupt Practices Act on US Exports", *Managerial and Decision Economics*, Vol. 12: 295-303.

Bhagwati, J.N., Brecher, R.A., Srinivasan, T.N.(1984):"DUP activities and economic theory". I D.C.Colander (ed.), *Neoclassical political economy. The analysis of rent-seeking and DUP activities*, 17-32. Cambridge: Ballinger Publishing Company.

Birdsall, N og Arvind Subramanian (2004):"Saving Iraq from its oil", *Foreign Affairs* 83 (4).

Björnskov, C. and M. Paldam (2004), "Corruption Trends", *The New Institutional Economics of Corruption – Norms, Trust, and Reciprocity*, ed. by J. Graf Lambsdorff, M. Schramm and M. Taube, Routledge, London: 59-75.

Boschini, A.D., Petterson, J. og Roine, J. (2004):"Resource curse or not: a question of appropriability", *Working Paper*, Institut for økonomi, Universitetet i Stockholm.

Braun, M. and R. Di Tella (2000), "Inflation and Corruption", Harvard Business School, Division of Research *Working Paper 00-053*.

Broadman, H.G. and F. Recanatini (1999), "Seeds of Corruption –Do Market Institutions Matter?", World Bank Policy Research *Working Paper 2368*, Washington.

Brunetti, A. and B. Weder (1998), "Investment and Institutional Uncertainty: A Comparative Study of Different Uncertainty Measures", *Weltwirtschaftliches Archiv*, Vol. 134: 513-533.

Brunetti, A. and B. Weder (2003), "A Free Press is Bad News for Corruption", *Journal of Public Economics*, Vol. 87 (7-8): 1801-1824.

Brunetti, A., G. Kisunko and B. Weder (1998), "Credibility of Rules and Economic Growth: Evidence from a World Wide Private Sector Survey", *The World Bank Economic Review*, Vol. 12 (3): 353-384.

Buchanan, J.M. (1980): "Rent-seeking and profit-seeking. I J.M. Buchanan, R.D. Tollison og G.Tullock (Red.), *Towards a theory of the rent-seeking society*, 3-15. College Station: Texas A&M University Press.

Campos, J. E., D. Lien and S. Pradhan (1999), "The Impact of Corruption on Investment: Predictability Matters", *World Development*, Vol. 27 (6): 1059-1067.

Chang, E og M. Golden (2004): "Sources of Corruption in Authoritarian Regimes". *Paper presented at the Annual meeting of Merican Political Science Assocoation, Philadelphia, sept. 2006.*

Chang, E. and M. Golden (2004), "Electoral Systems, District Magnitude and Corruption", mimeo, *Departments of Political Science at Michigan State University and the University of California at Los Angeles.*

Ciocchini, F., E. Durbin, and D.T.C. Ng. (2003), "Does Corruption Increase Emerging Market Bond Spreads?", *Journal of Economics and Business*, Vol. 55: 503-528.

Collier P. og Stephen Levitsky (1997): "Democracy with adjectives: Conceptual innovation in Comparative Research", *World Politics*, Vol.49 (3).

Collier, P. and A. Hoeffler (2000): "On the incidence of civil war in Africa" (*first draft 16 Aug.*). Washington DC.: World Bank.

Coolidge, J. and S. R.-Ackerman (2000): "Kleptocracy and reform in African regimes: Theory and examples", chapter 3 (pp. 57-86) in Hope and Chikulo (eds.) *Corruption and Development in Africa. Lessons from Country Case-Studies*. New York: St. Martin's

Davidson, S. (1999), "Okeahalam and Bah on Corruption: A Comment", *South African Journal of Economics*, Vol. 67 (1) March: 157-165.

Djankov, S., R. La Porta, F. Lopez-de-Silanes and A Shleifer (2002), "The Regulation of Entry", *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 117 (1): 1-37.

Doh, J. and H. Teegen (2003). "Private Telecommunications Investment in Emerging Economies – Comparing the Latin American and Asian Experience", *Management Research*, Vol. 1 (1): 9-26.

Dollar, D., R. Fisman and R. Gatti (2001), "Are Women Really the 'Fairer' Sex? Corruption and Women in Government", *Journal of Economic Behavior and Organization*, Vol. 46 (4): 423-429.

Downs, A. (1957): "*An economic theory of democracy*". New York: Harper and Row.

Elliott, K.A. (1997), "Corruption as an International Policy Problem: Overview and Recommendations", *Corruption and the Global Economy*, ed. by K.A. Elliott (Washington D.C.: Institute for International Economics), 175-233.

Esty, D. and M. Porter (2002), "National Environmental Performance Measurement and Determinants" in D. Esty and P. Cornelius, eds., *Environmental Performance Measurement: The Global Report 2001-2002*, NY: Oxford University Press.

Evans, P.B. and J.E. Rauch (2000), "Bureaucratic Structures and Economic Performance in Less Developed Countries", *Journal of Public Economics*, Vol. 75: 49-71.

Fisman, R. and R. Gatti (2002), "Decentralization and corruption: evidence across countries", *Journal of Public Economics*, Vol. 83 (3): 325-345

Fons, J. (1999), "Improving Transparency in Asian Banking Systems", Internet Center for Corruption Research, *Contribution No.4*:
http://wwwuser.gwdg.de/~uwvw/corruption.research_contributions.html.

Friedman, E. S. Johnson, D. Kaufmann and P. Zoido-Lobaton (2000), "Dodging the Grabbing Hand: The Determinants of Unofficial Activity in 69 Countries", *Journal of Public Economics*, Vol. 76: 459-493.

Galtung, F. (1997), "The Social and Economic Implications of Corruption", *Transparency International (TI) Report 1997* (Berlin: Transparency International), 76-78.

Gardiner, J. (2005): "Defining Corruption" i Heidenheimer, A.J. og M. Johnston (2005): "Political Corruption-Concepts and Contexts", New Jersey: Transaction Publishers.

Gatti, R. (1999), "Corruption and Trade Tariffs, or a Case for Uniform Tariffs", *World Bank policy research working paper*.

Gelb, A. and Associates (1988) *Oil Windfalls: Blessing or Curse*, New York: Oxford University Press

Gerring, J. and S. Thacker (2004), "Political Institutions and Governance: Pluralism versus Centralism", *British Journal of Political Science*, Vol. 34 (2): 295-3.

Gerring, J. and S. Thacker (2005), "Do Neoliberal Policies Deter Political Corruption?", *International Organization*, Vol. 59: 233-254.

Goel, R.K. and M.A. Nelson (1998), "Corruption and Government Size: A Disaggregated Analysis", *Public Choice*, Vol. 97 (1): 107-120.

Goldsmith, A. A. (1999), "Slapping the Grasping Hand: Correlates of Political Corruption in Emerging Markets", *The American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 58 (4): 866-883.

Grønmo, S. (2004); "Samfunnsvitenskapelige metoder", Bergen: Fagbokforlaget.

Gupta, S. L. de Mello, and R. Sharan (2001), "Corruption and military spending", *European Journal of Political Economy*, Vol. 17 (4): 749-777.

- Gupta, S., H. Davoodi and E.R. Tiongson (2001), "Corruption and the Provision of Health Care and Education Services", *The Political Economy of Corruption*, ed. by A.K.Jain (London: Routledge): 111-141.
- Gupta, S., H. Davoodi and R. Alonso-Terme (2002), "Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?", *Economics of Governance*, Vol. 3: 23-45.
- Gylfason, T., Herbertsson, T.T. and Zoega, G (1999) 'A Mixed Blessing: Natural Resources and Economic Growth', *Macroeconomic Dynamics* 3: 204–25
- Gylfason, T. (2001), "Nature, Power and Growth", *Scottish Journal of Political Economy*, Vol. 48: 558-588.
- Gymiah-Brempong, K. (2002), "Corruption, Economic Growth, and Income Inequality in Africa", *Economics of Governance*, Vol. 3: 183-209.
- Habib, M. and L. Zurawicki (2001), "Country-Level Investments and the Effect of Corruption: Some Empirical Evidence", *International Business Review*, Vol. 10 (6).
- Habib, M. and L. Zurawicki (2002), "Corruption and Foreign Direct Investment", *Journal of International Business Studies*, Vol. 33 (2).
- Hall, R. and C. Jones (1999), "Why do Some Countries Produce so much more Output per Worker than Others", *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 114: 83-116.
- Hall, T. and G. Yago (2000), "Estimating the Cost of Opacity Using Sovereign Bond Spreads", Milken Institute, unpublished manuscript.
- Heidenheimer, A.J. og M. Johnston (2005): "*Political Corruption-Concepts and Contexts*", New Jersey: Transaction Publishers.
- Henderson, D.R. (1999), "Power Corrupts –Editorial Comment", *The Wall Street Journal*, April 19.
- Henisz, W. (2000), "The institutional environment for multinational investment", *Journal of Law, Economics and Organization*, Vol. 16 (2): 334-364.
- Hines, J.R. (1995), "Forbidden Payment: Foreign Bribery and American Business after 1977", *National Bureau of Economic Research Working Paper*, No. 5266, Cambridge MA.
- Hjellum, T. (2006): "*Politisk korrupsjon som demokratisk problem*", Oslo: Cappelen akademiske forlag.
- Hofstede, G. (1997), "*Cultures and Organizations: Software of the Mind*", (New York: McGraw Hill).
- Huntington, S. (1968), "*Political Order in Changing Societies*", New Haven: Yale University Press.
- Husted, B. (1999), "Wealth, Culture, and Corruption", *Journal of International Business*

Studies, Vol. 30 (2): 339-360.

Huther, J. and Shah, A. (1998), "A Simple Measure of Good Governance and its Application to the Debate on the Appropriate Level of Fiscal Decentralization", *World Bank Working Paper Series, No. 1894, Washington D.C.*

Isham, J., Woolcock, M., Pritchett, L. and Busby, G. (2002) 'The Varieties of Rentier Experience: How Natural Resource Export Structures Affect the Political Economy of Economic Growth', Worldwide Web document, available at www.middlebury.edu/NR/rdonlyres/23035072-BFD1-43A1-923C-99CF11831F32/0/0308.pdf

Jagers, K. og T.R. Gurr (1995): "Tracking Democracy Third Wave with the Polity III Data", *Journal of Peace Research, Vol 32:4.*

Jain, A.K. (1998): "Models of corruption". I A.K. Jain (red.), *Economics of corruption*, 13-34. Boston/London/Dordrecht: Blacksquare Publisher.

Jensen, N. and Wantchekon, L. (2004) 'Resource Wealth and Political Regimes in Africa', *Comparative Political Studies 37.7: 816-41*

Johnson, S., D. Kaufmann and P. Zoido-Lobaton (1998), "Regulatory Discretion and the Unofficial Economy", *The American Economic Review, Papers and Proceedings, Vol. 88: 387-392.*

Johnston, M (2000): "The New Corruption Rankings: Implications for Analysis and Reform", *Prepared for the Research Committee 24 International Political Science Association World Congress Quebec City, Canada.*

Kaufmann, D. and S.-J. Wei (1999), "Does 'Grease Money' Speed up the Wheels of Commerce? ", *National Bureau of Economic Research Working Paper 7093, Cambridge MA.*

Kaufmann, D., A. Kraay and P. Zoido- Lobaton (1999a), "Aggregating Governance Indicators", *World Bank Policy Research Working Paper No. 2195 (Washington D.C.: The World Bank).*

Kaufmann, D., A. Kraay and P. Zoido-Lobaton (1999b), "Governance Matters", *World Bank Policy Research Working Paper No. 2196, October (Washington D.C.: The World Bank).*

Karl, T.L. (1997) *The Paradox of Plenty: Oil Booms and Petro-States*, Berkeley, Los Angeles and London: California University Press

Karl, T.L. (2005): "Understanding the Resource Curse", i *Covering Oil: A Reporter's Guide to Energy and Development*, New York: Open Society Institute.

Karl, T.L. og Ian Gary (2004): "The Global Record", *Foreign Policy in Focus*, (Washington City & Silver City, NM: Interhemispheric Resource Center/Institute for Policy Studies/SEEN, Januar).

Knack, S. and P. Keefer (1995), "Institutions and Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures", *Economics and Politics*, Vol. 7: 207-227.

Knack, S. and O. Azfar (2003), "Trade Intensity, Country Size and Corruption", *Economics of Governance*, Vol. 4 (1): 1-18.

Kolstad, I., Søreide, T. og Williams, A. (2008): "Corruption in natural resource management-an introduction. U4 Anti Corruption Resource Centre: Bergen.

Kolstad, I. (2007): "The resource Curse: Which Institutions Matter?". *Working paper 2007:2. Chr. Michelsens institutt: Bergen.*

Kolstad, I og Wiig A. (2007): "Transparency in oil rich countries" *Chr. Michelsen Institute: Bergen (U4 Issue 2:2007)*

Krueger, A. (1974): "The political economy of the rent seeking society", *American Economic Review* Vol. 64:291-303.

Krueger, A. (1990): "Government failures in development", *Journal of Economic Perspectives*, Vol 4:9-23.

Kunicova, J. (2005), "Are Presidential Systems More Susceptible to Political Corruption? ", *Mimeo*, Department of Political Science, Yale University, New Haven CT.

Kunicova, J. (2002), "When Are Opposition's Lips Sealed? Comparative Political Corruption in Democracies", *Mimeo*, Department of Political Science, Yale University, New Haven, CT.

Kunicova, J. and S. Rose-Ackerman (2005), "Electoral Rules and Constitutional Structures as Constraints on Corruption", *British Journal of Political Science*.

La Porta, R., F. Lopez-De-Silanes, A. Shleifer and R.W. Vishny (1997), "Trust in Large Organisations", *The American Economic Review, Papers and Proceedings*, Vol. 137 (2): 333-338.

La Porta, R., F. Lopez-De-Silanes, A. Shleifer and R.W. Vishny (1999), "The Quality of Government", *The Journal of Law, Economics and Organization*, Vol. 15 (1): 222-279.

Lambsdorff, J. Graf (1998), "An Empirical Investigation of Bribery in International Trade", *European Journal for Development Research*, 10: 40-59. Reprinted in: *Corruption and Development*, ed. by M. Robinson, (London: Frank Cass Publishers).

Lambsdorff, J. Graf (2002), "How Confidence facilitates illegal Transactions". *American*

Journal of Economics and Sociology, Vol. 61 (4): 2002: 829-854.

Lambsdorff, J. Graf (2003a), "How Corruption Affects Productivity", *Kyklos*, Vol. 56 (4): 459-476.

Lambsdorff, J. Graf (2003b), "How Corruption Affects Persistent Capital Flows", *Economics of Governance*, Vol. 4 (3): 229-244.

Lambsdorff, J. Graf (2004), "Framework Document to the 2004 Corruption Perceptions Index", *Transparency International Background Paper*. Online download from ICGG.org

Lambsdorff, J. Graf (2005), "Between Two Evils – Investors Prefer Grand Corruption! ", *University of Passau Discussion Paper V-31-05*, January.

Lambsdorff, J. Graf and P. Cornelius (2000), "Corruption, Foreign Investment and Growth", *The Africa Competitiveness Report 2000/2001*, ed. by K. Schwab, J.D. Sachs et al., *joint publication of the World Economic Forum and the Institute for International Development, Harvard University. Oxford University Press*, 70-78.

Lambsdorff, J. Graf (2001): "Corruption and Rent-seeking", *Public Choice* Vol 113:97-125.

Lancaster T.D. og Montinola G.R (1997): "Toward a methodology of the comparative study of political corruption", *Crime, Law and Social Change* 27: 185-206.

Lancaster T.D. og Montinola G.R (2001): "Comparative Political Corruption: Issues of Operationalization and Measurement", *Studies in Comparative International Development*, Vol. 36:3.

LaPalombara, J. (1994), "Structural and Institutional Aspects of Corruption", *Social Research*, Vol. 61: 325-350.

Lederman, D., N. Loayza and R. Reis Soares (2001), "Accountability and Corruption. Political Institutions Matter", *The World Bank Working Paper No. 2708*.

Leite, C. and J. Weidemann (1999), "Does Mother Nature Corrupt? Natural Resources, Corruption, and Economic Growth", *International Monetary Fund Working Paper*, 99/85, July.

Li, H., L.C. Xu and H.-F. Zou (2000), "Corruption, Income Distribution, and Growth", *Economics and Politics*, Vol. 12 (2): 155-182.

Lipset, Seymour Martin (1981): *Political Man: The Social Bases of Politics*. Maryland: John Hopkins University Press.

Lipset, S. M. and G. S. Lenz (2000), "Corruption, Culture, and Markets". In *Culture Matters: How Values Shape Human Progress*, edited by L. E. Harrison and S. P. Huntington. New York: Basic Books: 112-124.

MacGuire, M.C. og Olson M. (1996): "The economics of autocracy and majority rule: The invisible hand and the use of force", *Journal of Economic Literature* 34:72-96.

MacIntyre, A. (2003) Institutions and the Political Economy of Corruption in Developing Countries, Discussion Paper, *Workshop on Corruption, Stanford University, 31 January–1 February*

Magee, St.P. (1984): "Endogenous tariff theory", I D.C. Colander (red.), *Neoclassical political economy. The analysis of rent seeking and DUP activities*, 41-54. Cambridge: Ballinger Publishing Company.

Mahdavy, H. (1970) 'The Patterns and Problems of Economic Development in Rentier States' in M. Cook (ed.), *Studies in the Economic History of the Middle East*, London: Oxford University Press: 428–67

Manow, P. (2005), "Politische Korruption und politischer Wettbewerb: Probleme der quantitativen Analyse". In: *Dimensionen politischer Korruption, Sonderheft der Politischen Vierteljahresschrift*, VS Verlag für Sozialwissenschaften: Wiesbaden, forthcoming.

Mauro, P. (1997), "The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure: A Cross-Country Analysis", *Corruption and the Global Economy*, (Washington D.C.: Institute for International Economics), 83-107.

Mauro, P. (1998), "Corruption and the composition of government expenditure", *Journal of Public Economics*, Vol. 69: 263-279.

Mauro, P. (1995), "Corruption and Growth", *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 110 (3): 681-712.

McChesney, F.S. (1997): "*Money for nothing. Politicians, rent extraction, and political extortion*". Cambridge: Harvard University Press.

Méon, P.-G. and K. Sekkat (2005), "Does Corruption Grease or Sand the Wheels of Growth?", *Public Choice*, Vol. 122: 69-97.

Midtbø, T. (2006): "*Regresjonsanalyse for samfunnsvitere*", Oslo: Universitetsforlaget.

Mo, P. H. (2001), "Corruption and Economic Growth", *Journal of Comparative Economics*, Vol. 29: 66-79.

Montinola, G. and R.W. Jackman (2002), "Sources of Corruption: A Cross-Country Study", *British Journal of Political Science*, Vol. 32: 147-170.

Myrdal, G. (1968): "*Asian drama. Vol. II*". New York: Random House.

Niskanen, W.A. (1971): "*Bureaucracy and representative government*". Chicago: Aldine Press.

- Nye, J. (1967): "Corruption and Political development": a cost-benefit analysis", *American Political Science Review*, Vol.62:2.
- Okeahalam, C.C. and I. Bah (1998), "Perceived Corruption and Investment in Sub-Saharan African", *South African Journal of Economics*, Vol. 67 (1): March, 386.
- Osoba, S.O (1996):"Corruption in Nigeria: Historical Perspectives". *Review of African Political Economy*, Vol 23, NO.69.
- Ottoway, Martina (2005):"Tyranny's Full Tank", New York Times, 31 mars.
- Paldam, M. (2002), "The Big Pattern of Corruption. Economics, Culture and the Seesaw Dynamics",*European Journal of Political Economy*, Vol. 18: 215-240.
- Paldam, M. (2001), "Corruption and Religion. Adding to the Economic Model", *Kyklos*, Vol. 54, (2/3): 383-414.
- Panizza, U. (2001), "Electoral Rules, Political Systems, and Institutional Quality", *Economics and Politics*, Vol. 13 (3): 311-342.
- Pellegrini, L. and R. Gerlagh (2004), "Corruption's Effect on Growth and its Transmission Channels", *Kyklos*, Vol. 57 (3): 429-456.
- Persson, T., G. Tabellini and F. Trebbi (2003), "Electoral Rules and Corruption", *Journal of the European Economic Association*, Vol. 1 (4): 958-989, formerly published in: *National Bureau of Economic Research Working, 2001, Paper 8154, March.*
- Poirson, H. (1998), "Economic Security, Private Investment, and Growth in Developing Countries", *International Monetary Fund Working Paper, 98/4, January.*
- Van Rijckeghem, C and B. Weder (2001), "Bureaucratic Corruption and the Rate of Temptation: Do Wages in the Civil Service affect Corruption, and by How Much?", *Journal of Development Economics*, Vol. 65 (2): 307-331.
- Robinson, J., Torvik, R. and Verdier, T. (2002) Political Foundations of the Resource Curse, Centre For Economic Policy Research *Discussion Paper Series No 3422*
- Rodrik, D. (2003) (ed.), *In Search of Prosperity: Analytic Narratives on Economic Growth*, Princeton, NJ: Princeton University Press
- (1999) 'Where Did All The Growth Go? External Shocks, Social Conflict and Growth Collapses', *Journal of Economic Growth* 4 (December): 385–412
- Ross, M. (2004a) 'What Do We Know About Natural Resources and Civil War?', *Journal of Peace Research* 41.3: 337–56
- (2004b) 'How Do Natural Resources Influence Civil War? Evidence From 13 Cases',
- Root, H. (1999), "The Importance of Being Small", Center for International Studies *Working Paper No. 99-13*, University of Southern California.

Rose-Ackerman (1999): *“Corruption and government. Causes, consequences and reform.* Cambridge: Cambridge University Press.

Ross, M. (2004a) ‘What Do We Know About Natural Resources and Civil War?’, *Journal of Peace Research* 41.3: 337–56

—— (2004b) ‘How Do Natural Resources Influence Civil War? Evidence From 13 Cases’, *International Organisation* 58.1: 35–68

—— (2003b) ‘Oil, Drugs and Diamonds: The Varying Role of Natural Resources in Civil War’, in K. Ballentine and J. Sherman (eds), *The Political Economy of Armed Conflict: Beyond Greed and Grievance*, Boulder: Lynne Reiner Publishers: 47–70

—— (2001a) ‘Does Oil Hinder Democracy?’, *World Politics* 53 (April): 297–322

—— (2001b) *Timber Booms and Institutional Breakdown in Southeast Asia*, Ann Arbor: University of Michigan

—— (1999) ‘The Political Economy of the Resource Curse’, *World Politics* 51.2: 297–322

Sachs, J. and A. Warner (1995), "Economic Reform and the Process of Global Integration", *Brookings Papers on Economic Activity*, Vol. 25 (1): 1-118.

Sachs, J.D. and Warner, M. (1995) Natural Resource Abundance and Economic Growth, *National Bureau of Economic Research Working Paper 6398 (December) Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research*

Sala-i-Martin, X. and Subramanian, A. (2003) Addressing the Natural Resource Curse: An Illustration from Nigeria, *Washington, DC: International Monetary Fund*

Sandholtz, W. and M. Gray (2003), "International Integration and National Corruption", *International Organization*, Vol. 57 (4): 761-800.

Sandholtz, W. and R. Taagepera (2005), "Corruption, Culture, and Communism", *International Review of Sociology*, Vol. 15 (1): 109-131.

Sandholtz, W. and W. Koetzle (2000); "Accounting for Corruption: Economic Structure, Democracy, and Trade", *Industrial Studies Quarterly*, Vol. 44: 31-50.

Schubert, Samuel R. (2006):”Revisiting the Oil Curse”. *Development*, vol 49(3).

Schulz, Jim (2005): *Follow the Money*, New York: Open Society Institute.

Scully W. (1991): “Rent-seeking in US government budgets 1900-88”, *Public Choice* 70, 99-106.

Shugart, M.S. (1999), "Presidentialism, Parliamentarism, and the Provision of Collective Goods in Less-Developed Countries", *Constitutional Political Economy*, Vol. 10: 53-88.

Smarzynska, B.K. and S. Wei (2000), "Corruption and the Composition of Foreign Direct Investment: Firm-Level Evidence", World Bank Discussion Paper Series no. 2360.

Washington, DC: World Bank.

Skog, O.-J. (2004): "*Å forklare sosiale fenomener*", Oslo: Gyldendal forlag.

Smith, R.J., Muir, R.D.J., Walpole, M.J., Balmford, A. and Leader-Williams, N. (2003), "Governance and the loss of biodiversity", *Nature*, Vol. 426: 67-70.

Stigler, G.J. (1971): "The theory of economic regulation", *Bell Journal of Economics and Management Science* 2:3-21.

Stiglitz, Joseph E. (2004): "We can now cure the Dutch disease", *The Guardian*, 18 august.

Stiglitz, Joseph E. (2005): "Making Natural Resources into a Blessing rather than a Curse, i *Covering oil: A Reporters Guide to Energy and Development*, New York: Open Society Institute.

Straub, S. (2003), "Opportunism, Corruption and the Multinational Firm's Mode of Entry", *Edinburgh School of Economics Discussion Paper No. 102*.

Sung, H.-E. (2002), "A Convergence Approach to the Analysis of Political Corruption: A Cross-National Study", *Crime, Law and Social Change*, Vol. 38 (2): 137-160.

Sung, H.-E. (2003), "Fairer Sex or Fairer System? Gender and Corruption Revisited", *Social Forces*, Vol. 82 (2): 703-723.

Sung, H.-E. (2004), "Democracy and Political Corruption: A Cross-National Comparison", *Crime, Law and Social Change*, Vol. 41 (2): 179-193.

Sung, H.-E. and D. Chu (2003), "Does Participation in the Global Economy Reduce Political Corruption? An Empirical Inquiry", *International Journal of Comparative Criminology*, Vol. 3(2): 94-118.

Swamy, A., St. Knack, Y. Lee, and O. Azfar, (2001), "Gender and Corruption", *Journal of Development Economics*, Vol. 64: 25-55.

Søreide, T. (2006): "Is it wrong to rank? - A critical assessment of corruption indices", *Working Paper 2006:1*. Bergen: Chr. Michelsens institutt.

Tanzi, V. and H. Davoodi (1997), "Corruption, Public Investment, and Growth", *International Monetary Fund Working Paper*, 97/139.

Tanzi, V. and H. Davoodi (2001), "Corruption, Growth, and Public Finances". In: *Political Economy of Corruption*, ed. By A.K. Jain (London: Routledge): 89-110.

Tollison, R.D (1982): Rent seeking: A survey. *Kyklos* 35: 575-602.

Treisman, D. (1999), "Decentralization and Corruption: Why are Federal States Perceived to be More Corrupt", *Paper prepared for the presentation at the Annual Meeting of the American Political Science Association, Atlanta, September 1999. University of California, Los Angeles*.

- Treisman, D. (2000), "The Causes of Corruption: A Cross-National Study", *Journal of Public Economics*, Vol. 76: 399-457.
- Tullock, G. (1975): "*The Welfare costs of tariffs, monopolies and theft*". *Western Economic Journal* 5: 224-232.
- Uhlenbruck, K. P. Rodriguez, J. Doh and L. Eden (2005), "The Impact of Corruption on Entry Strategy: Evidence from Telecommunication Projects in Emerging Economies", *University of Montana Working Paper*.
- Uslaner, E. (2004), "Trust and Corruption", *The New Institutional Economics of Corruption – Norms, Trust, and Reciprocity*, ed. by J. Graf Lambsdorff, M. Schramm and M. Taube, Routledge, London: 76-92.
- Voigt, S. L. Feld and A. van Aaken (2004), "Power over Prosecutors Corrupts Politicians: Cross Country Evidence Using a New Indicator", *Draft version, Economics Faculty, University of Kassel, Germany*.
- Wedeman, A. (1997), "Looters, Rent-scrapers, and Dividend-Collectors: Corruption and Growth in Zaire, South Korea, and the Philippines", *The Journal of Developing Areas*, Vol. 31: 457-478.
- Wei, S.-J. (1997), "Why is Corruption so Much More Taxing than Tax? Arbitrariness Kills", *National Bureau of Economic Research Working Paper 6255, Cambridge MA*.
- Wei, S.-J. (2000a), "Natural Openness and Good Government", *World Bank Policy Research Working Paper No. 2411 and NBER Working Paper 7765*.
- Wei, S.-J. (2000b), "How Taxing is Corruption on International Investors", *Review of Economics and Statistics*, Vol. 82 (1): 1-11.
- Wei, S.-J. (2000c), "Corruption, Composition of Capital Flows, and Currency Crises", *World Bank working paper No. 2429*.
- Wei, S.-J. and S. Sievers (1999), "*The Cost of Crony Capitalism*", *The Asian Competitiveness Report 1999*. Geneva: World Economic Forum, 50-55.
- Wei, S.-J. and Y. Wu (2001), "Negative Alchemy? Corruption, Composition of Capital Flows, and Currency Crises", *NBER Working Paper Series 8187, March*.
- Welsch, H. (2004), "Corruption, Growth, and the Environment: A Cross-Country Analysis", *Environment and Development Economics*, Vol. 9: 663-693.
- Wheeler, D. and A. Mody (1992), "International Investment Location Decisions: The Case of U.S. Firms", *Journal of International Economics*, Vol. 33: 57-76.
- World Bank (1997), *World Development Report 1997*, (Washington D.C.: World Bank).
- Woolcock, M., Pritchett L. and Isham, J. (2001) 'The Social Foundations of Poor Economic

Growth in Resource-Rich Countries', in R. Auty (ed.), *Resource Abundance and Economic Development*, Oxford: Oxford University Press: 76–92

You, J.-S. and S. Khagram (2005), "Inequality and Corruption", *American Sociological Review*, Vol. 70 (1): 136-157.

Appendix A: Land i analysen

Albania

Algerie

Angola

Argentina

Australia

Azerbaijan

Bahrain

Bangladesh

Benin

Bolivia

Bosnia og Herzegovina

Botswana

Brasil

Bulgaria

Canada

Colombia

Cote d Ivoire

Danmark

Ecuador

Egypt

Estland

Fillipinene

Forente Arabiske Emirater

Frankrike

Gabon

Georgia
Ghana
Guatemala
Hellas
Hviterussland
India
Indonesia
Iran
Irland
Italia
Jordan
Kamerun
Kazakhstan
Kina
Kongo
Kongo dem
Kroatia
Kuwait
Kyrgyzstan
Litauen
Malaysia
Marokko
Mexico
Mozambique
Nederland
New Zealand
Nigeria
Norge
Oman
Pakistan
Papa Ny Gu
Peru
Polen
Romania

Russland
Rwanda
Saudi Arabia
Serbia
Slovakia
Slovenia
Spania
Sudan
Syria
Sør Afrika
Sør Korea
Tajikistan
Tanzania
Thailand
Trinidad Tob
Tsjekkia
Tunisia
Turkmenistan
Tyrkia
Tyskland
Uganda
Uk
Ukraina
Ungarn
USA
Uzbekistan
Venezuela
Vietnam
Yemen
Zambia
Zimbabwe
Østerrike

Appendix B: Operasjonalisering av variablene

Denne oversikten beskriver variablene som er samlet inn for de 91 landene som er inkludert i vårt studie. Alle dataene er lastet ned 14.10.08.

- *Korrupsjon.*

Omvendt korrupsjonsindeks fra -10 til 0 (opprinnelig 0 til 10), der hvor land som har en verdi på rundt -10 er lite korrupte, mens land med verdier på rundt 0 er svært korrupte. Indeksen regner ut gjennomsnittsverdien fra ulike kilder: 1:ADB, 2: AFDB, 3: BTI, 4: CPIA, 5: EIU, 6: FH, 7: GI, 8: IMD, 9: MIG, 10:PERC, 11: WEF.

Kilde: Transparency International ,gjennomsnittsverdi år 2004-2008 (egne beregninger).

http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi

- *Logaritmen av oljerenter.*

Oljerenter er verdien av olje, gass og kull utvinning som prosent av brutto nasjonal inntekt. Verdien av naturressurs utvinning er beregnet som enhetsrenter; dvs. pris minus gjennomsnittlige kostnader ved utvinning, ganger omfanget av ressursen som er utvinnet. For olje, gass og kull er enhetsrenten markedsprisen minus kostnadene ved utvinning. For noen ressurser, som naturgass, er det ikke en markedspris, en tilnærmet markedspris blir dermed beregnet som den gjennomsnittlige "free on board price" fra ulike eksport kilder.

Kilde: Verdensbanken: world development indicators, år 2002.

<http://www.devdata.worldbank.org/dataonline>

- *Demokrati*

Omvendt Demokratiindeks fra -7 til 0 (opprinnelig fra 0 til 7) , der hvor land som har verdier på rundt -7 er lite eller ikke demokratiske og land som har verdier på 7 er demokratiske.

Kilde: Freedom House, 2002

www.freedomhouse.org

- *Demokratisk konsolidering*

Dummyvariabel: 1- demokratisk stat i alle år siden 1950, 0-ikke demokratisk i alle år siden 1950.

Kilde: Alvarez, Michael m.fl. (1996): Classifying political regimes. *Studies in Comparative International Development* 31(2), 3-36.

Treisman, Daniel (2000): The causes of corruption: a cross national study. *Journal of Public Economics* 76:399-457.

- *Lovssystem*

Rule of law indeks fra -2,5 til 2,5, der hvor land som har verdier på rundt -3 har et lite internalisert lovssystem og land med verdier på rundt 3 har et internalisert lovssystem.

Kilde: Verdensbanken, governance indicators, år 2002.

<http://info.worldbank.org/governance/wgi.pdf/wgidataset.xls>

- *Antall prosedyrer/marked*

Antall ulike prosedyrer som en bedrift må igjennom ved oppstart for å oppnå status som lovlig bedrift, dvs. å operere lovlig som bedrift innenfor det respektive landet.

Kilde: Djankov m.fl. 2002 (forfatterens egne beregninger).

Djankov m.fl. (2002): "The regulation of entry". *Quarterly Journal of Economics*, Vol.117 (1): 1-37.

- *Logaritmen av BNP/Økonomisk velstand*

Logaritmen av BNP pr innbygger. BNP per innbygger er bruttonasjonalt produktet delt på befolkningen. Data er i konstante 2002 dollar, og måles i 1000 PPP. PPP står for Purchasing power parity, og innebærer at tallene er omgjort til internasjonale dollar.

Kilde: Verdensbanken, world development indicators, år 2002.

www.devdata.worldbank.org/dataonline

- *Protestantisme*

Andel protestanter i befolkningen i prosent.

Kilde: Treisman, Daniel (2000): The causes of corruption: a cross national study. *Journal of Public Economics* 76:399-457.

CIA World Factbook (2008).

Treisman, Daniel (2000):

"The Causes of Corruption: A Cross-National Study". *The Journal of Public Economics*, vol. 76, 399-457.

CIA (2008): The world factbook;

www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html

- *Etnisk fraksjonalisering*

Grad av etnisk fraksjonalisering, verdi fra 0 til 1. Land med verdi på rundt 1 har høy etnisk fraksjonalisering og land med verdi med på rundt 0 har lav etnisk fraksjonalisering.

Kilde: Alesina m.fl. 2002.

Alesina, Alberto m.fl. (2002): "Fractionalization". *Journal of Economic Growth* 8, 155-194.

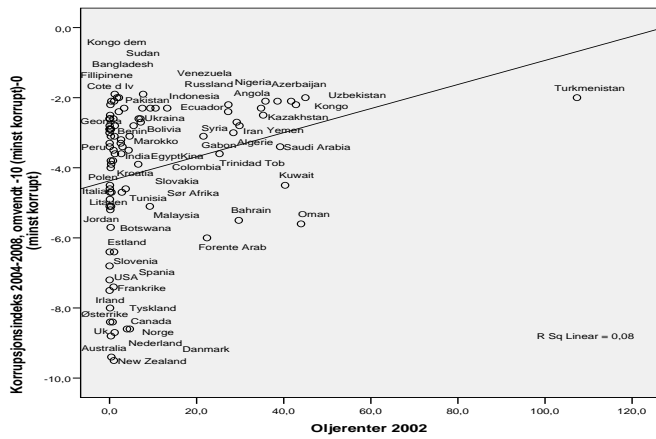
Appendix C: Tabeller og forutsetninger for analysen

Univariat analyse:

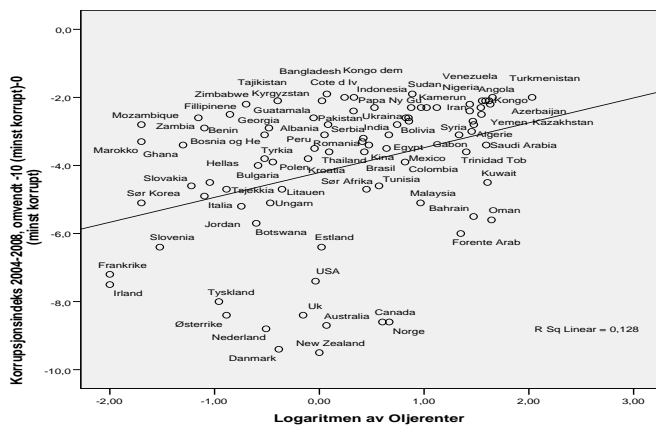
Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrump)-0(minst korrump)	91	-9,5	-1,9	-4,033	2,0718
Logaritmen av Oljerenter Rulelaw	87	-2,00	2,03	,2263	1,02303
Demokratiindeks 2002, omvendt -7 (ikke demokratisk),-1 (demokratisk)	91	-7	-1	-3,59	2,170
Demokratisk siden 1946:1, ikke langvarig:0.	91	0	1	,15	,363
Prosedyrer	59	2	20	10,80	4,425
Log BNP	88	2,41	4,64	3,7705	,52539
Andel protestanter i prosent	80	,0	91,0	15,610	20,8514
Grupperinger i et samfunn, verdi 0-1	90	,0020	,9302	,447153	,2472878
Valid N (listwise)	52				

Linearitetsforutsetningen og homoskedasistet (bivariat analyse):

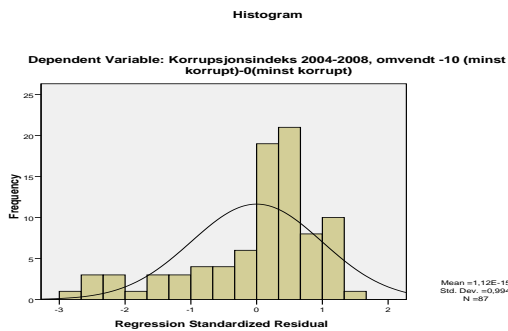

Før omkodning:

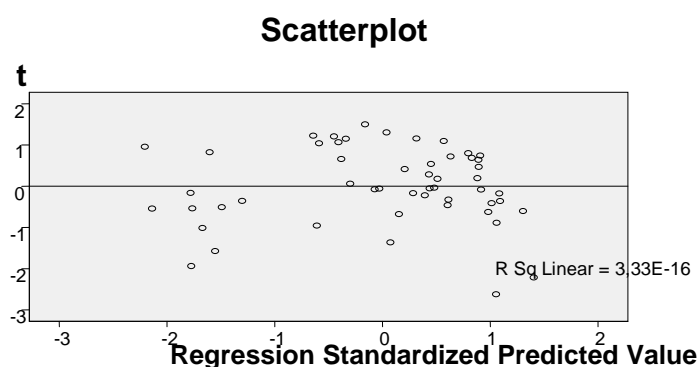

Etter omkodning:

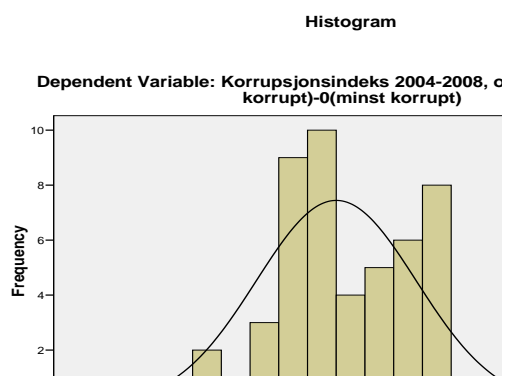
Normalfordeling (bivariat analyse):

Linearitetsforutsetningen og homoskedasitet (multivariat analyse):

Normalfordelte restledd (multivariat analyse):

Uteliggere:

Residuals Statistics(a)

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	-9,203	-1,509	-4,500	2,1319	52
Std. Predicted Value	-2,206	1,403	,000	1,000	52
Standard Error of Predicted Value	,123	,392	,239	,063	52
Adjusted Predicted Value	-9,445	-1,295	-4,499	2,1386	52
Residual	-1,6472	,9440	,0000	,5839	52
Std. Residual	-2,620	1,502	,000	,929	52
Stud. Residual	-2,760	1,577	-,001	1,006	52
Deleted Residual	-1,8274	1,0416	-,0013	,6881	52
Stud. Deleted Residual	-3,000	1,605	-,009	1,033	52
Mahal. Distance	,963	18,826	6,865	4,088	52
Cook's Distance	,000	,115	,023	,030	52
Centered Leverage Value	,019	,369	,135	,080	52

a Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrupt)-0(minst korrupt)

Multivariat analyse 1:

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-2,185	1,243		-1,758	,086
	Rulelaw	-1,433	,264	-,630	-5,427	,000
	Demokratisk siden 1946:1, ikke langvarig:0.	-,680	,344	-,131	-1,978	,054
	Log BNP	-,550	,332	-,119	-1,654	,105
	Andel protestanter i prosent	-,014	,005	-,139	-2,821	,007
	Logaritmen av Oljerenter	-,028	,125	-,012	-,229	,820
	Prosedyrer	,037	,027	,078	1,408	,166

a Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrupt)-0(minst korrupt)

Multivariat analyse 2:

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-1,619	1,025		-1,581	,119
	Rulelaw	-1,323	,175	-,619	-7,577	,000
	Demokratisk siden 1946:1, ikke langvarig:0.	-1,010	,277	-,180	-3,653	,001
	Log BNP	-,571	,263	-,133	-2,173	,033
	Andel protestanter i prosent	-,015	,004	-,155	-3,927	,000
	Logaritmen av Oljerenter	,088	,092	,040	,957	,342

a Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrupt)-0(minst korrupt)

Multivariat analyse 3:

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	-2,181	,823		-2,650	,010
	Rulelaw	-1,466	,136	-,688	-10,762	,000
	Demokratisk siden 1946:1, ikke langvarig:0.	-,898	,267	-,158	-3,362	,001
	Log BNP	-,436	,211	-,108	-2,065	,043
	Andel protestanter i prosent	-,014	,004	-,143	-3,857	,000

a. Dependent Variable: Korrupsjonsindeks 2004-2008, omvendt -10 (minst korrumpert)-0(minst korrumpert)

